

Norge ignorerer avlytting

■ ■ Norske myndigheter bryr seg ikke om påstandene om amerikansk avlytting av Europa. Ingen i Justisdepartementet undersøker påstandene om avlyttingsnettverket Echelon.

■ ■ I EU-parlamentet har 200 av de 626 representantene skrevet under på kravet om en granskningskommisjon, og EU-kommisjonen varsler bruk av sterkere elektronisk kryptering.

■ ■ På tross av at en tidligere CIA-sjef har stått fram og forsvart avlyttinga, benekter amerikanske myndigheter at europeisk næringsliv er noe mål for overvåking.

SIDE 5

Einestående skoproduksjon

Så ulike kan to sko til same person vera. Berre solid handverksarbeidarbeid kan skaffa skotøy til dei som ikkje har «standardføter». Klassekampen har besøkt Sophies Minde Ortopediteknisk Senter på Hamar, der sko framleis blir laga på gamlemåten.

SIDE 8 og 9

FOTO: REBEKKA WESTGAARD

Politikk og porno

Politisk korrekthet fulgte aidsen, men en sannhet sto ved lag: Begjæret lar seg ikke kue. Homofile som heterofile vil alltid fortsette å ha sex. Allen Gassman tok konsekvensen av dette med filmen *The «O» Boys: Parties, Porn and Politics*.

SIDE 30 og 31

Alt om Joni Mitchell

SIDE 28 og 29

Starter
dugnad for
Klasse-
kampen

SIDE 6 og 7

Med et annet
syn på saken

Det eneste spesialverksted for kikkerter og sikter. Dykkemasker for brillebrukere er en annen spesialitet.

KLASSEKAMPEN

Utgitt av Klassekampen AS

Ansvarlig redaktor: Jon Michelet
Daglig leder: Margrethe van der Wal

© Klassekampen AS
Ettertrykk og elektronisk videre distribusjon forbudt uten etterskilt avtale.

Blåmandag på børsen

Hele vinteren har champagnekorkene flydd til værs på restaurantene rundt Oslo Børs. Der har IT-spekulanter så steinrike og ovenpå at 1980-tallets japper fortøner seg som fattige konfirmanter i forhold feiret sine finansielle kupp.

Lenge leve den nye økonomien! har det vært skålt. Lenge leve oss nyrike! har det vært skrålt. La oss danse rundt internett-gullkalvene! har det vært ropt jublene.

Vi er mange som har spådd at dette umulig kunne bli en varig fest for alle deltakerne. Og vi kommer ikke bare fra venstresida. Seinst i Dagens Næringsliv den 28. mars gikk tidligere NHO-president Diderik Schnitler ut og erklærte at han fryktet IT-boomen. Han spådde en kraftig avskalling blant en rekke av de bedriftene som det siste året «har gått til værs på ideer og fagre løfter».

Vi synes ikke det som skjer kan kalles en tragedie

Torsdag begynte Nasdaq-børsen i New York å nyse, og straks fikk Oslo Børs et feberanfall som sendte IT-aksjene ut i et ras. Verst gikk det ut over Stepstone, internett-selskapet som med brask og bram ble introdusert på børsen nylig. Stepstone burde kanskje bytte navn til Sinkstone. Siden selskapet kom på børsen, har verdien bare falt som en synkende stein. Torsdag sank steinen med 18 prosent. Med 18 prosent har også den totale IT-indeksen på Oslo Børs falt de siste tre ukene.

«Det ble en tragisk dag for IT-selskapene på Oslo Børs», hulket Dagens Næringsliv i et forsideoppslag fredag. Vi synes ikke det som skjer kan kalles en tragedie. Det minner mer om en svart komedie. Å se alle de fordums lysende børs-kometene i roller som faldende børs-komedianter med skallebank bør for folk flest som konger for ei lønn være en oppmuntring på linje med at vårsola titter fram.

De IT-selskapene som driver med noe fornuftig og har nøkternheten i behold vil kunne være li laga mens en hel del eventyrprosjekter vil havne på børsens søppelfylling. Som symptomer på kapitalismens sykdom er nys i New York og feber i Oslo interessante. Det betyr ikke at kapitalismen dør i morgen. Men vi ser nå tegn på hvor utrolig sårbar den opp-pumpede nye økonomien er, og får daglige varslere om stor uro under himmelen.

Et system der de viktigste drivkreftene er frykt og grådighet vil aldri ha noen framtid. «Det vi ser er på mange måter en selvforsterkende effekt forankret i grådighet», sier sjefsmekler Peter Warren i Finansbanken i en kommentar til DN etter at investorene begynte å kaste IT-aksjer. «Det er frykt og grådighet som løper litt amok.»

Måtte dette amokløpet ende med at løperne møter veggen. Hardt.

JON MICHELET

ÅPENT FORUM

Kampen om fremtidens velferd starter nå

Det er sterke krefter som driver fram de økende forskjellene i Norge, og en utjamning av inntekt og levekår vil kreve grunnleggende politiske og økonomiske endringer, skriver Jan Davidsen.

Jan Davidsen er leder i Norsk Kommuneforbund

Arbeiderbevegelsens mål har så lenge den har eksistert vært å beskytte arbeidstakerne mot markedskreftenes press på lønns- og arbeidsvilkårene. Målet har også vært å skape en mer rettferdig fordelingspolitikk – en politikk som sikrer vanlige arbeidfolk en større del av verdiene som blir skapt i samfunnet.

For å oppnå dette helt grunnleggende målet har det vært nødvendig å forsøke å styre kapitalen og markedskreftene gjennom reguleringer. Derfor har vi for eksempel en arbeidsmiljølov som skal ivareta arbeidstakernes vilkår, og begrense kapitalkreftenes mulighet til å ta hensyn til de ansatte.

Samtidig har arbeiderbevegelsen vært nødt til å sikre vanlige folks sosiale rettigheter ved forsøke å begrense kapitalens muligheter til å se sosiale tiltak som et profittområde. Det typiske for den norske velferdsstaten er at enkelte områder har vært så viktig å ha styring med, at man gjennom lang tids faglig og politisk kamp har lyktes i å løfte de viktigste tjenestene ut av markedet. Offentlig sektor har helt bevisst blitt skjermet mot markedets profittjag. Grunnen til dette er ønsket om mulighetene til å kunne styre for å sikre prinsippet om likhet, uansett lønnebeløp og uansett hvor du bor i Norge.

Rettigheter for alle

Norske arbeidstakere har ved oppbyggingen av den norske velferdsstaten tatt ut sin andel av merverdien som har vært skapt her i landet, ikke bare i form av lønn, men i form av rettigheter knyttet til en velferdsstat. Disse sosiale rettighetene omfatter alle: uansett om vi

jobber i offentlig eller privat sektor, så har arbeiderbevegelsen helt bevisst sett på oppbyggingen av velferdsordningene som like viktig som lønn og andre belønningsformer.

Dette har ført til at vi i Norge har et av de likeste samfunnen verden har sett. Og dette er som sagt ikke tilfeldig, men et resultat av et

bevisst valg hvor vi har holdt markedet utenfor disse viktige områdene.

Norge har vært preget av relativt stor konsensus om prinsippene for velferdsstaten.

Men de siste årene har velferdsstaten kommet under press. Nå står vi foran viktige politiske prosesser som noen vil skal markere slutten på vårt gamle prinsipp om at det viktigste for arbeidfolk er å tøyne markedskreftene. I et oppslag i Dagens Næringsliv 28. mars lanserer forsker Kåre Hagen som et innspill til høstens landsmøte i Arbeiderpartiet tre nye modeller for offentlig sektor. Det er fristilling av virksomhetene, konkurranseutsetting og servicesjekker til den enkelte bruker. Dette er virkemidler som tradisjonelt høyresida i norsk politikk har stått for. At de nå trekkes inn i debatten foran Arbeiderpartiets landsmøte, betyr at vi reelt sett står foran et avgjørende valg når det gjelder velferdsstaten.

Usosialt

Vi i Norsk Kommuneforbund ser med sterk bekymring på den forskjellsutviklingen vi har hatt i Norge det siste tiåret. Det er to forhold som særlig har bidratt til denne utviklingen. Først og fremst er det en økning av markedskreftens makt på bekostning av politisk styring, dernest er det innføring av et nytt og mer usosialt skattesystem. Stadig flere områder av samfunnet kommersialiseres, og ny fattigdom skapes blant annet gjennom en markedsbasert boligpolitikk – en politikk som faktisk hindrer store

ungdomsgruppers rett til egen bolig.

Vi opplever en skatte- og avgiftspolitik med en sterke sosial slagside der kapitalinntektene skjermes. I den motsatte enden av skattesystemet opplever vi at omfanget av gebyrbelagte tjenester og egenandeler øker drastisk. Dette betyr en omlegging av skattesystemet fra skatt på kapital og formue, til et avgiftssystem på tjenester vanlige folk er helt avhengige av.

Endringer vi bare kan oppnå gjennom en folkelig mobilisering mot markedskreftene. Kapitalinteressene må tøyles gjennom sterkere politisk styring, skattepolitikken må bli et redskap for omfordeling sikring av velferdsstatens felles grunnlag, på kort sikt for eksempel gjennom at regjeringa innfører skatt på aksjeutbyt og skattekutting av opsjoner.

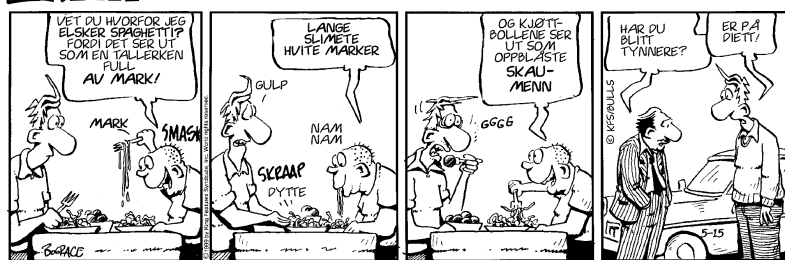
Paradoks

Det er ikke mer marked, mer konkurranse som er løsningen. I et samfunn som er så rikt at problemet er hvor man skal plassere pengene, er det et paradoks at vi daglig må se bilder av korridorpassier på sykehus og annet offentlig forfall. Den offentlige enhetsskolen, helse- og sosialsektoren må gjenreises ved å tilføre økonomiske ressurser slik at det gir rom for nødvendig bemanning, utdanning og rekruttering av tilstrekkelig personale til å dekke dagens – og framtidens – behov for kvalifisert arbeidskraft. Fristilling, konkurranse og servicesjekker skaffer ikke flere fagfolk – det er det kun styring og fornuftig hus-holdning med vår viktigste ressurser, arbeidskraft, som kan gjøre.

Derfor står vi nå foran et veiskille – skal vi fortsette å sikre og bygge ut velferdsstaten på tross av markedskreftene, eller skal vi la markedskreftene få tilgang til de så viktige velferdstjenestene. Den politiske kampen om fremtiden starter nå.

ERNIE av BERKE

Vulkanen Etna på Sicilia, 40 kilometer fra byen Catania, viser tegn til økende aktivitet.

Foto: AP/Scanpix

I FOKUS

Å setja pris på ungar

■ ARBEIDARRØRSLA

Er det uforanderlege naturlovar eller marknadskreftene som gjer at førskolelærarane er dei som får aller minst økonomisk att for ei høgskoleutdanning?

■ ■ Bladet Dine Penger laga nyleg ei undersøking som dokumenterer dei store skilnadene mellom både års- og livslønn i ulike yrke. Ingen skal bli overraska over at tekniske fag blir hogare verdsett enn dei «menneskelege», eller at mandsdominerte yrke er betre betalte enn kvinnesdominerte.

Men kanskje er det grunn til å sjå litt ekstra på forholdet mellom førskolelærarane og andre «menneskelege» yrke. Korkje ho som er offentleg tilsett fysioterapeut, ho som er sosionom, lærar i barneskolen eller sjukepleiar kan venta å oppnå same livslønn som ein murar, ein rørleggjar eller ein ingeniør. Men både fysioterapeutar og barneskolelærarar

ligg i snitt fleire titusen over førskolelæraren i årslønn, sjølv om utdanningstida er nokså lik. Barnhagestyrarar kan fortelja om foreldre som blir sjokkerte når dei får vita at ei gjennomsnittleg årslønn for førskolelærarane er 216.000 kroner. Dette er vel ikkje berre ei verdsettning av førskolelærarane, men og av ungane.

■ ■ Dei førskolelærarane som får jobb i skolen får litt betre lønn enn i barnehagen. Heller ikkje lærarane har eitt øre for mykje betalt, likevel er denne skilnaden uttrykk for ei verdsettning. Kven har bestemt at ungar over seks år er viktigare og meir verdfulle enn dei som er yngre?

Når kvinnerike fagforeiningar går til Stortinget og krav likelønn, kan vi høyra at det brummar i Folkets Hus. Og dersom ein politiker ytrar seg om at visse yrkesgrupper i offentlig sektor burde fått litt meir lønn, glefsar LO-leiaren tilbake at ho skal halda fingrane langt frå forhandlingsfatet.

Arbeidarrørsla har gjennom tidene hatt klare meiningar om at skoleverket er viktig for å gi like sjansar til alle ungar, utan omsyn til kva foreldra måtte ha av sosial status og feite bankkonti. Den

same arbeidarrørsla har ikkje vore like flink til å følgja opp med å stø lærarane sine lønnskrav. Men når det gjeld barnehagen, som kan vera vel så viktig for å gi ungane ein best mogleg felles start, kan det sjå ut til at arbeidarrørsla har vore heilt fråverande.

■ ■ Dei fleste som har hatt ungar i barnehagar med nokon lunde gode rammevilkår, har lært seg å setja pris på barnehagen. Somme har til og med blitt overraska over kor mykje den har hatt å seia for ungane.

Etterkvart som samfunnet vårt blir meir samansett, ser vi at skolen får problem den ikkje taklar, og mange gode tiltak kjem altfor seint. Kor mange av desse problema kunne blitt mindre, eller kanskje blitt heilt borte, dersom ungane hadde fått høve til å gå i barnehage for det begynte på skolen? Dei som ikkje

men. Dette er like viktig for dei som kjem frå «ressurssterke» heimar som for ungar frå såkalla ressursvake heimar. Ungar er i utgangspunktet fordomsfrie. Dess meir dei lærer kvarandre å kjenna for vaksne får prega dei med sine fordommar, dess større sjanse er det til å realisera verdier som toleranse, likskap og likeverd i samfunnet.

■ ■ Men den jobben kan ikkje gjerast utan godt kvalifisert personale som både vil jobba i barnehagen og har råd til å bli i jobben.

Dersom LO ikkje kan løysa denne knuten ved forhandlingsbordet, må dei faktisk la andre sleppa til med meir effektive tiltak. Ein ufaglært industriarbeidar utan studiegjeld tener ikkje for mykje, sjølv om årslønna skulle overstiga dei 224.000 som er oppgitt i undersøkinga til Dine Penger. Men fagrørsla kan ikkje godta at ein høgskoleutdannar førskolelærar skal verdsettast så lågt at livslønna blir meir enn ein million mindre enn for industriarbeidaren. Høyre du, Yngve?

Av Magnhild Folkvord

PÅ TEPPET

Over til Håkon Magnus

Torsdag slo Norges ViktiGste avis fast at Aqua-Lene har fått silikonpupper. Men siste ord er ikkje sagt. I går kunne VG-medarbeiderne Kristine Brunmark, Solvi Wærhaug, Borghild Maaland, Børre Haugstad, Kurt Bakkemoen og Jørgen Thaula fortelle oss hva kjendisene mener om det inntrufne. Som en sørvist til våre lesere bringer denne spalte høydepunktene:

Jeg får avtenning av kvinner med silikonpupper. La puppene henge! Dersom alle skal ha like pupper, mister de jo all interesse, mener NRKs Petter Nome.

Som alle andre kvinner er hun sikkert egoistisk og tenker mer på sitt eget velvære, enn som idol for barn, sier tidligere Robinson-deltaker Eliza Røtterud.

For meg må Lene få gjøre akkurat hva hun vil, det er opp til henne selv som popstjerne, mener listegeneral i NRK P3 Hans Christian Andersen.

Aqua-Lenes brystforstørrelse er med på å øke forståelsen og toleransen for brystforstørrelse, antar kirurg Erik Dillerud.

Man må tro at hun har gjort et reflektert valg for hun skaffet seg silikonpupper, mener kulturredaktør i Dagsavisen og Matriark Cathrine Sandnes.

Vi vil anta at et utall journalister med arbeidsssted Akersgata i dette nu bedriver en halsbrekkende jakt for å finne ut hva Kronprinsen mener om saken.

Solheim stikker

De fleste av våre lesere tør ha fått med seg at SVs lyse hode Erik Solheim har fått i oppdrag fra Staten, Den norske, å mekle i konflikten på

Med rett til å mekle

Sri Lanka. Han blir underlagt den politiske ledelsen i Utenriksdepartementet, og mange deltakere i det fæmøse SV-Nettverket øyner trolig et slags håp i forlengelsen av dette faktum. Men nei:

Det er en helt klar plan at jeg vil stille til gjenvalg for Oslo SV på Stortinget neste år. Jeg har ingen planer om å forlate SV, sier Solheim til Dagbladet.

Han føler ikke at han svikter Oslovelgerne ved å ta en seksmåneders permisjon fra Stortinget.

Jeg tror de har forståelse for at det er viktig å gjøre et forsøk på å få fred i denne blodige konflikten, sier landets nye Roed-Larsen.

Vi må innrømme at vi er imponert over UD-ledelsens **dristighet** i valget av Solheim. Man risikerer jo faktisk at alt som er av forhandlingsmandat og instruksur blir forkasta i baksetet på en drosje i Colombo.

INNENRIKS

Husokkupasjon i Gamle Oslo

Torsdag okkuperte boligsøkene Saxegaardsgate 17. Huset har stått tomt og ubrukt i over et halvt år, nå ble det okkupert i protest mot det okkupertene kaller en markedsorientert boligpolitikk.

Okkupantene skriver i en pressemelding at de ønsker å sette leiligheten og huset i brukbar stand, og åpne en kulturkafé med en friscene. De er redd for at huset ville blitt kontoriseret hvis de ikke hadde tatt saken i egne hender og gjort boliger ut av det. Huset er naboet til Saxegaardsgate 11, som ble okkupert i fjor høst. Da ble okkupantene kastet ut av politiet. Huset er nå revet.

TH

Fortsatt usikkerhet i fregatt-saken

Sjøforsvarets forsyningskommando regner fortsatt med at fregattkontrakten skal undertegnes med spanske Bazan i Grieg-hallen i Bergen 14. april, og at noe over 30 norske ingeniører skal reise til Spania for å starte arbeidet like over påske.

Forsvarsminister Bjørn Tore Godals utsettelse av tidspunktet for en avgjørelse har likevel skapt usikkerhet blant aktørene i fregatt-saken. Fredag ettermiddag kunne fungerende pressetalsmann i Forsvarsdepartementet, Runar Todok, fortsatt ikke si noe mer enn at forsvarsministeren trenger «noe tid». Etter det NTB forstår har saken høy prioritet i regjeringen, og en avklaring om den videre framdriften kan komme allerede kommende uke.

NTB

Fortsetter som Høyre-leder

Jan Petersen fikk fredag forklaringene han ville ha fra Høyres stortingsgruppe. Dermed er han fortsatt kandidat til lederværet i Høyre. Petersen stortings-

Jan Petersen

gruppens støtte for at en og samme person skal lede partiet og stortingsgruppen.

– Gruppen aksepterte min forutsetning til å ta gjenvalg som Høyre-leder. Jeg tror jeg er partileder også etter landsmøtet, sa Petersen etter gruppemøtet.

Petersen hadde innkalt Høyres stortingsgruppe til et ekstraordinært gruppemøte for å få vite om han hadde gruppens støtte. Gruppen stemte ikke over spørsmålet, men Petersen tolket alle innleggene slik at han hadde hele gruppen bak seg. Den eneste muligheten for at Petersen ikke fortsetter som parlamentarisk leder i Høyre, er at han ikke gjenvelges som partileder på landsmøtet i mai.

NTB

Norvik sier fra seg lønnsavtale

Tidligere Statoil-sjef Harald Norvik sier fra seg den omstridte etterlønns- og pensjonsavtalen han fikk i 1996, og går tilbake til sin opprinnelige ansettelsesavtale fra 1988. Dette betyr noen færre millioner fram til fylte 60 år, men deretter den samme sjenere tjenestepensjonen. Reaksjonen på Norviks avtale har vært sterk fra mange hold.

– Jeg er blitt beskyldt for å være både uredelig, grisk og uetisk, det vil jeg ikke ha på meg. Det er mest det intrykket som er skapt av meg som jeg ikke synes stemmer, sier Norvik til NRK.

Styreleder i Statoil, Ole Lund, ringte selv til departementet fredag morgen for å orientere om beslutningen. Ifølge Akselsen er det snakk om en frivillig avståelse fra Norviks side.

NTB

Ulønnsamt å bli førskolelærer

Ei undersøkelse som blir presentert i bladet Dine Penger viser at det er svært lite lønnsamt å utdanna seg for å arbeide med mennesker, og at førskolelærerutdanning er det som lønner seg aller dårligst.

Samanlikninga er gjort mellom utdanningstid, gjennomsnittlig årsinntekt og livsinntekt etter skatt. For ein førskolelærer oppgir Dine Penger ei årslønn på om lag 216.000 kroner og ei livslønn på 7,22 millioner, medan ein ufaglært industriarbeider kan venta ei årslønn på 224.000 og ei livslønn på 8,4 millioner.

MF

Vil vise porno i Stortinget

Av Sissel Henriksen

I forkant av vårens stortingsbehandling av forslag til ny pornolov ønsker Pornoaksjonen 2000 å rette søkelyset mot hva som faktisk er innholdet i dagens porno. De jobber derfor for å få vist *Shocking truth* for stortingspolitikere.

Shocking truth er en svensk dokumentarfilm av Alexa Wolf, om pornoindustrien i Sverige og om konsekvensene av den liberale pornoloven svenskene har hatt i mange år. Filmen har vakt stor debatt i Sverige, og er også vist i Riksdagen og på TV4.

Samtidig med at Pornoaksjo-

nen 2000 vil vise filmen for stortingsrepresentantene blir det demonstrasjon med kultur, appeller og pornobål foran Stortinget. Aksjonen består så langt av Kvinnegruppa Ottar, Sosialistisk Ungdom, Rød Ungdom og Rød Front, samt enkeltpersoner uten organisasjonstilhørighet.

– For at også andre skal få sett filmen planlegger vi å vise den for et større publikum, forteller Ane Stø fra Kvinnegruppa Ottar, som er aktiv i Pornoaksjonen 2000.

Stø mener det er viktig at mange nå engasjerer seg i debatten i forkant av stortingsbehand-

linga – Forslaget til ny pornolov innebærer en liberalisering av dagens lov. Begreper som «menneskelig fornedeende», «forrænde» eller «kjønnsdiskriminerende» er fjerna, og forslaget nevner ikke kvinneundertrykking i det hele tatt. Alt tyder på at flertallet av stortingspolitikerne, med særdeles mangelfulle kunnskaper om innholdet i pornoen, tenkt å stemme for liberalisering. Hvis forslaget til pornolov blir vedtatt, vil resultatet bli at vi får en pornolovgivning som er svakere kvinnepolitisk enn for eksempel markedsføringsloven, påpeker Stø.

Den vanskelige etterutdanningen

▼TARIFFOPPGJØRET

Etter- og videreutdanningsreformen er det vanskeligste forhandlingsspørsmålet i tariffoppgjøret. Meklingen kan pågå til midnatt fredag. Hvis partene ikke blir enige da blir det streik fra lørdag morgen.

Av Torgny Hasås

I det Klassekampen går i trykken er det fortsatt ikke avklart hva som kommer til å bli utfallet av tariffoppgjøret mellom Landsorganisasjonen (LO) og Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO).

Det er varslet streik for 21.000 LO-organiserte. De aller fleste innen bygg- og anleggsbransjen, men også transport, grafisk, noen kjemiske fabrikker og hotell- og restaurantransjen vil være omfattet av konflikten.

Tre krav

Det er tre hovedkrav partene diskuterer. Det er innføringen av en femte ferieuke, etter- og videreutdanningsreformen, og generelle lønnsstillegg. I tillegg er det mulig at arbeidet med å starte en arbeidstidsreform som skal munne ut i at en tidskontoordning vil bli startet.

8. februar vedtok LOs representantskap å kreve generell forbedring av kjøpekraften, særskilte tillegg til lavlønne og kvinner, og å bedre uttelling for langtidsutdannede LO-medlemmer. Det er vanskelig å se hvordan alle disse kravene skal bli innfridd innenfor oppgjørets snevre rammene.

Et spørsmål som dukket opp som mulig forhandlingsstema så seint som på LOs representantskapsmøte er spørsmålet om å tariffeste begrensninger på inn- og utleie av arbeidskraft. Stortinget vedtok for jul en ny lov som åpner

LO-leder Yngve Hågensen (t.h) har ikke fått innfridd alle kravene LO har stilt i forhandlingene med administrerende direktør Finn Bergesen jr i NHO.

Foto: Morten Holm, Scanpix

for utstrakt bruk av innleid arbeidskraft. En måte å begrense dette på er å gi de tillitsvalgte forhandlingsrett gjennom tariffordningene.

Etter- og videreutdanning

Det vanskeligste problemet i forhandlingene er spørsmålet om etter- og videreutdanning. LO-leder Yngve Hågensen har lagt ned stor prestisje på å få igjennom dette. Regjeringa og Stortinget har tatt noen skritt på veiene for å få på plass reformen siden forrige tariffoppgjør, men ennå har ikke arbeidsdagerne gitt noe. De viktigste spørsmålene er om arbeidsgiveren skal bestemme hvem som skal få etterutdanning og hvordan ordningen skal finansieres.

Pensjonen er ikke på LOs kravliste, men det siste året har det vært flere angrep på pensjonsordningen. LO har ikke krevd forbedringer i pensjonsordningene, men går ikke med på å redusere de ordningene som finnes. Da LO vedtok sine krav sa de at organisasjonen ikke alene kan sikre kollek-

tiv fornuft hvis andre grupper og enkeltpersoner er de som høster fruktene av felles anstrengelser. Siden da har Teknisk beregningsutvalg kommet med en rapport hvor det viser seg at norske toppledere har en inntektsvekst på opptil 16,5 prosent.

I selve meglingsrunden, etter at forhandlingene mellom LO og NHO ble brutt, har det vært ført forbundsvise forhandlinger. LO-forbundene har hatt i gjennomsnitt 20 øre å fordele til medlemmene. Det har vært litt ulikt hva som har kommet ut. Noen forbund har gitt 20 øre timen til alle. Andre har valgt å gi hele tillegg til de med lengst ansiennitet for å få folk til å bli yrket.

De økonomiske rammene som LO-NHO blir enige om, kommer også til å danne rammene for oppgjøret i de andre sektorene. Foreløpig har ingen andre begynt. Først ute er Navo-området, som omfatter de statlige bedriftene som ikke er medlem av NHO, deretter følge Staten og kommunene. De har frist til 1. mai med å bli enige.

Norge uinteressert i amerikansk avlytting

Norske myndigheter jobber ikke med denne saken, er beskjeden fra Justisdepartementet. Regjeringa vil ikke gjøre noe med påstandene om at europeiske land avlyttes av USA.

Av Line Schou

Avlyttingsnettverket Echelon kom på dagsorden igjen denne uka. Tidligere CIA-sjef James Woolsey forsvaret i et innlegg i Wall Street Journal amerikansk avlytting av Europa, og argumenterer med at europeiske selskaper bruker bestikkelser for å vinne kontrakter på verdensmarkedet.

Dette fikk EU-kommisjonen til å endelig uttale seg om amerikansk avlytting. En talsmann for Romano Prodi gjorde det tirsdag klart at det er fullstendig uakseptabelt å legitimere avlytting av Europa med dårlig moral hos næringslivet. Nærmere 200 av de 626 representantene i EU-parlamentet har nå skrevet under på kravet om at det må nedsettes en granskingskomisjon, etter en rekke avsløringer og påstander de siste årene.

USA nekter

Men i Norge skjer det ingenting.

Informasjonskonsulent Julie Øybo i Justisdepartementet undersøkte i går om noen i departementet kunne kommentere norske myndigheters holdning til Echelon.

— Ingen her kjenner til det. Norske myndigheter jobber ikke med Echelon, var beskjeden fra Øybo.

I EU har de siste Echelon-innrømmelsene vakt oppsikt. Saken skal opp på et justisministermøte i mai. Ennå har ingen europeiske selskaper villet stå fram å hevde at de har lidt tap som følge av avlytting.

USA benekter blankt alle beskyldninger om at amerikansk etterretning driver industrispionasje til fordel for amerikanske selskaper. Ifølge den danske avisa Politiken sier Marc Grossman, leder for Europa-avdelingen i det amerikanske Utenriksdepartementet at verken regjering eller etterretningen påtar seg oppdrag for amerikansk næringsliv. Under en debatt om Echelon i EU-parlamentet torsdag kunne industrikommissær Erkki Liikanen vise fram et brev der Grossman benekter alle påstandene om avlytting til fordel for privat næringsliv.

140 lyttestasjoner

Grossman hevder imidlertid ikke at Echelon ikke eksisterer. Benektelsene dreier seg om bruken av lyttingssystemet. Grossman går ikke inn på spørsmålet om lyttingssystemets eksistens.

Også den britiske EU-ambasadøren Stephen Wall benekter at

Dette er Echelon

Overvåkingsystemet Echelon består av lyttestasjoner verden over, og skal kunne avlytte all telekommunikasjon. Informasjonen blir brukt av USAs etterretningsorganisasjon NSA, Storbritannia, Australia, Canada og New Zealand er med i Echelon.

Storbritannia har deltatt i avlytting av europeiske selskaper. Storbritannia er sammen med New Zealand, Australia og Canada de landene som nevnes som USAs partnere i avlyttingssamarbeidet. De fem landene inngår i etterretningsalliansen UKUSA, som angivelig skal samarbeide om det globale avlyttingssystemet Echelon. Dette skal bestå av minst 140 lyttestasjoner verden over. Den britiske journalisten Duncan Campbell la på en høring i EU-parlamentet i februar fram nye opplysninger om avlyttingsnettverket og hvordan det blir brukt. Det som har interessert EU-parlamentarikerne mest, er påstandene om at systemet blir brukt til å avlytte europeisk næringsliv. Den tidligere CIA-sjefen Woolseys forsvaret av virksomheten er det foreløpige høydepunktet i den debatten som kom i kjølvannet av høringen.

Statsråd Thorbjørn Jagland og hans Utenriksdepartement bryr seg null og niks om at tidligere CIA-sjef James Woolsey har forsvart avlytting av Europa.

Arkivfoto: Scanpix

«Liv»-vesten som drepte

KOMMENTAR

Det er liten tvil om hva som gjorde sterkest inntrykk under Sleipner-høringen denne uka. Det var å møte de etterlatte, møte Karna og Sigvald Espeland. De mistet sin 22 år gamle sønn Roald i ulykken. Stille forklarte de hvordan Roald mistet livet. Antagelig ble Roald slått i svime da båten gikk ned. Han druknet fordi livestven ikke snudde ham på ryggen slik at han fikk puste.

Du skal ikke ha vært mer enn ti minutter i båt for å vite at en livest skal ha flytteevnen på brystet og en krage for å sørge at bevisløse personer ikke får hodet under vann. Det er elementært. «Livestven» Roald hadde på seg var godkjent. Den hadde stempel og sertifikatene i orden. Men som Sigvald Espeland sa til Klassekampen: — Den var godkjent, men profesjonelle folk må kunne vurdere dette på egen hånd.

Hvor var skipsinspektørene som inspiserte skipet før det fikk midlertidig seilingstillatelse?

Hvor var rederiets folk som sa ja til at dette var bra nok? Har de aldri vært i en båt, vet de ikke hvordan en redningsvest skal fungere? Det er lov å bruke hodet. Eller er det ikke det? Etter å ha hørt Sjøfartsdirektoratets folk i høringssalen har jeg mine tvil.

Logiske glipp

Det er sjelden å høre en slik forsamling av stottere i offentlighet. De presenterte en haug med ufullstendige resonnementer og logiske glipp. Det gjaldt fra bønn til topp. Det vil si ikke helt til topps. Sjøfartsdirektør Ivar Manum gjorde en god figur. Han fikk briller med sine planjer og organisasjonskart, og fikk ganske uimotsagt servere sin organisasjonsfilosofi. Dagen før hadde konserndirektør i HSD, Arne Dvergsdal, tatt region og servert høringen en 18 punkts skryteliste over tiltak rederiet har gjort etter ulykken. Opplysninger som ikke har den minste relevans for å oppklare hvorfor

16 mennesker omkom ved Bloksa 26. november i fjor.

En ble sittende igjen med vond smak i munnen. Her skal småfolket tas, de store skal gå fri. Nå er ikke høringene en idrettskonkurranse. Det er heller ikke en gapestokk hvor de som har gjort de største brølerne skal henges ut. Høringene er et instrument for å klarlegge fakta, finne ut årsaksammenhenger og trekke lærdom av det som skjedde, slik at det ikke skjer igjen. Derfor skal en ikke dømme kommisjonen før rapporten er på bordet.

Bedodd av nikkere?

Både rederiets og direktoratets fotfolk må ha vurdert vestene og sagt ja. Hvorfor sa de ja? Er både HSD og Sjøfartsdirektoratet bedodd av nikkere som vil unngå upopulære avgjørelser? Hva er det med disse organisasjonene, som godkjenner både slike vester og et redningsutstyr som ikke gir store sjansene for overlevelse når ulykken er ute?

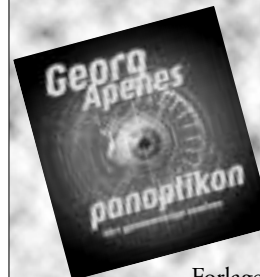
Sjøfartsdirektoratet mottar 200 millioner kroner i året for å styrke sikkerheten til sjøs. Deres jobb er å si nei, ta de upopulære avgjørelsene når det er nødvendig. Sleipner-høringen i Bergen viste tydelig at det gjorde ikke direktoratet i denne saken. Hverken Sleipner eller Draupner burde

noen gang ha forlatt verftet i Australia med det redningsutstyret båtene hadde ombord.

Klassekampen har gjentatte ganger forlangt at sjofartsdirektør Ivar Manum skulle gå fra bordet. Det kravet står ikke svakere nå.

Torgny Hasås

STOREBROR SER DEG!

Ny avslørende debattbok fra Georg Apenes, direktør i Datatilsynet

Pris 198,-

Forlaget Geelmuyden Kiese

Norvik dropper lønnsavtale

Tidligere Statoil-sjef Harald Norvik sier fra seg den omstridte etterløns- og pensjonsavtalen han fikk i 1996, og går tilbake til sin opprinnelige ansettelsesavtale fra 1988. Dette betyr noen færre millioner fram til fylte 60 år, men deretter den samme sjenerøse tjenestepensjonen. Reaksjonen på Norviks avtale har vært sterk fra mange hold.

– Jeg er blitt beskyldt for å være både uredelig, grisk og uetisk, det vil jeg ikke ha på meg. Det er mest det inntrykket som er skapt av meg som jeg ikke synes stemmer, sier Norvik til NRK.

Styreleder i Statoil, Ole Lund, ringte selv til departementet fredag morgen for å orientere om beslutningen. Ifølge Akselsen er det snakk om en frivillig avståelse fra Norviks side.

– Det har ikke vært lagt noe politisk press på den tidligere konsernsjefen, ut over de oppslag som har vært i mediene. Jeg forstår at folk fleste har reagert på avtalen, og jeg tar beslutningen til etterretning, sier Akselsen. Han legger til at han fortsatt har tillit til Statoils styre, som i sin tid godkjente avtalen.

– Uklok avtale

Statsminister Jens Stoltenberg sa i Stortinget tidligere i uken at Norviks avtale var uklok, med den begrunnelse at denne type ordninger bidrar til å undergrave lønnsoppgjøret.

Etter alt oppstyret omkring Norviks etterløns- og pensjonsavtale regner olje- og energiministeren med at det blir umulig å inngå lignende avtaler i framtiden. Han vil derfor ikke varsle nye retningslinjer for hvordan løns- og pensjonspolitikken skal være for ledere i statseide bedrifter, men utelukker ikke at spørsmålet kan komme opp.

4,4 millioner

Norvik (53) gikk av som toppsjef i Statoil i september i fjor. Han hadde da forhandlet seg fram til en etterlønsavtale på vel 1,45 millioner kroner i året fram til fylte 60 år og en pensjonsavtale på samme beløp for resten av livet.

Den opprinnelige ansettelsesavtalen, som Norvik nå faller tilbake på, omfatter to års etterlønn på til sammen 4,4 millioner, men den samme tjenestepensjonen etter 60 år.

– Jeg er blitt rammet av denne avtalen på en slik måte at jeg ikke kunne fortsette å ha den lenger. Jeg er blitt fremstilt som at jeg ikke eier etisk sans, og at jeg er grisk. Totalbildet av den omtalte avtalen har fått kan jeg ikke leve med, sier Norvik, som presiserer at det er to stykker som har godtatt avtalen og at den er ryddig.

Norvik vil ikke kommentere om det er de politiske uttalelsene torsdag, blant annet fra statsminister Jens Stoltenberg, som har fått ham til å trekke seg fra etterlønsavtalen med Statoil.

NTB

Initiativtakerne oppfordrer alle venner av Klassekampen til å komme med et bidrag til dugnaden på <http://home.no.net/kkdugnad>.

Drar i gang du

▼ KLASSEKAMPEN

Berit Ås, Dag Solstad og Torstein Dahle er blant deltakerne i en dugnad for Klassekampen. – Jeg venter at dette blir mottatt med stor glede hos eierne, sier Thorvald Steen. Han har tatt initiativet sammen med lederne for SU og RV.

Av Frode Rønning

Trekkløvert Thorvald Steen, SU-leder Kari Anne Moe og fungerende RV-leder Randi Holmelid har gått sammen om å videreføre arbeidet med en dugnad for Klassekampen.

– Jeg synes ikke at behovet for Klassekampen er mindre i dag enn før. Tvert imot er behovet for ei systemkritisk dagsavis blitt større. Det er mulig å peke

på mangler ved avisa, men den er den eneste med et potensial i seg, understreker Thorvald Steen.

Oppropet «En ny vår for Klassekampen» er grunnlaget for dugnaden. Alle som undertegner må ha et bidrag å komme med. Sjølv vil Thorvald Steen bidra med et essay i avisa, han vil skyte inn penger og tilbyr seg å sitte i et det redaksjonelle rådet som redaktøren planlegger å opprette. Steen er kjent som faglig tillitsvalgt, tidligere leder

av Den norske Forfatterforening og en mangeårig støttespiller for Klassekampen.

Oppropet for Klassekampen griper utfordringa som er gitt av avisas hovedeier AKP, som har gått ut med ønske om ny kapital og mer arbeidskraft til støtte for Klassekampen. Partileder Jorun Gulbrandsen sier at AKP i bytte kan tilby aksjer og styreverv i avisa.

I oppropet fra Steen, Moe og Holmelid heter det at «Vi ønsker å gripe denne sjansen, gjennom en dugnad der aktivistisk salgsarbeid, bidrag til det redaksjonelle produktet og tilførsel av ny kapital sammen kan gi det løftet som skal til for å sikre avisens overlevelse og ny framgang.»

Videre heter det at «Forutsatt at eierskapet organiseres slik at ingen enkelt gruppering har kontroll over avisen, forplikter vi oss til å gjøre hva vi kan for å sikre avisens framtid.» I dag har hovedeier AKP 49 prosent av aksjene i Klassekampen.

– Ligger det et forsøk på utpressing i disse formuleringene?

– Nei, på ingen måte. Dette er et håndslag til avisa, understreker Steen, og fortsetter:

– Oppropet er en anledning for folk som har gått sin vei, til å komme tilbake til avisa og gjøre en innsats. Dette er et klassisk dugnadsopprop, og jeg venter at det blir mottatt med stor glede hos eierne.

Han oppfordrer deltakerne i

en kommende dugnad til å gi sine bidrag også for diskusjonen om eierskap er konkludert. – Men formuleringene om eierskap er viktige for å utløse entusiasme og aktivitet. Jeg har aldri oppfattet det slik at AKP ønsker full kontroll over avisa. Alternativet for en rekke personer er fullstendig passivitet, noe som ikke har noe med utpressing å gjøre. Mer passivitet vil for øvrig være det alvorligste angrepet på avisas formålsparagraf, mener Steen.

Kaker og essays

Dugnaden er i startgropa, men har allerede samlet en rekke interesserte. Blant disse er Gunhild Johansen, Dag Solstad, Per Østvold, Berit Ås, Torstein Dahle, Sigbjørn Gjelsvik, Hege Myklebust, Asbjørn Wahl, Sidsel Mørck, Øyvind Østerrud, Johan Galtung, Rune Slagstad, Åse Grønlien Østmoe, Rolf Reikvam og Knut Nærum. Bidragene de tilbyr spenner fra abonnentverving, via kontotrekke til Klassekampens venner og gratis artikler, til kakebaking for Julemesa.

Initiativtakerne er glade for den breie støtten fra markerte personer, men understreker at formålet ikke er å lage et kjendisopprop. De oppfordrer alle venner av avisa til å komme med ett eller flere dugnadsbidrag. Hele oppropet kan leses på <http://home.no.net/kkdugnad>.

Kari-Anne Moe, Randi Holmelid og Thorvald Steen tar initiativ til dugnad for Klassekampen.

Illustrasjonsfoto: Tom Henning Bratlie

dugnad

For Velferdsstaten i Klassekampen

Av Magnhild Folkvord

I dag skriv Kommuneforbundets leiar Jan Davidsen på side 2. Han er ein av seks forbundsleiarar som starta aksjonen «For velferdsstaten», og alle seks vil du frametter møta på kommentaraplass i Klassekampen. Helga Hjetland i Norsk Lærarlag, Turid Lilleheie i Norsk Tjenestemannslag, Oddrun Remvik i Fellesorganisasjonen, Bente Slaatten i Norsk Sykepleierforbund og Tove Stangnes i Norsk Helse- og Sosialforbund er de fem kvinne-

ne som vil bidra i lag med David-

sen. – Alle oppfatta det som positivt å få tilbod om faste kommentarar i Klassekampen. Vi treng å komma til orde i samfunnsdebatten, seier Turid Lilleheie.

– Klassekampen er ei avis som set fokus på viktige fagforeinings- og tariffspørsmål, og som etter mitt syn viser ei bra haldning til offentlig sektor og velferdsstaten. Det er viktig at vi som forbundsleiarar også gjer oss synlege, seier Helga Hjetland. Ho vil spesielt setja søkje-

– Tegn abonnement på dagsavisa

Berit Ås gjer ein innsats for Klassekampen ved å gå over frå lørdagsabonnement til å abonnere på hverdagsavisa.

Ås, som ble valgt til SVs første leder for 25 år siden, ønsker også å bidra med artikler til Klassekampen, og hun støtter dugnaden.

– Når jeg underskriver oppropet «En ny vår for Klassekampen» er det i etterkant av at jeg har skrevet nekrologien til tidsskriftet «Kvinner i Tiden». Siste nummer kommer 1. mai. Da jeg skreiv nekrologien kom jeg til å tenke på alle de flotte kvinnepolitiske tidsskriftene som har gått inn, slik som Kjerringråd og Sirene, sier Ås.

Hun mener Klassekampens sterke kvinnepolitiske profil gjør det ekstra viktig å opprettholde avisa.

– Jeg utfordrer alle som har lørdagsabonnement til å tegne hverdagsabonnement. Berit Ås minner om at Klassekampen per dags dato mangler et par hundre abonnenter for å nå målsettinga i årets budsjett.

– Jeg skjønner at det er noen konflikter ute og går rundt avisa, men her må alle bidra til et kompromiss, oppfordrer Ås til slutt.

SV-veteran Berit Ås

lys på tema knytt til utdanning, inkludert kommuneøkonomi og kvinnelønn.

Hjetland oppmodar Klassekampen til å gå enda skarpere og tydeligere inn på grunnlaget for det ho kallar eit epokeskifte.

– Dette gjeld internasjonaliseringa av økonomien, og dei endra haldningane som følgjer med. Stoltenberg-regjeringa markerer andre haldningar til privatisering enn Arbeidarpartiet tidlegare har stått for, og det skjer ei omfattande EU-tilpassing, seier leiaren for Lærarlaget.

KOMMENTAR

Press på ballfører

■ Det er min erfaring at metaforer fra fotballspråket ofte kan myke opp stemninga når noen blir sinte og en situasjon har låst seg. En slik situasjon har vi nå fått i forbindelse med debatten om et utvidet eierskap her i Klassekampen. Dette har overrasket meg som redaktør.

Det var ikke slik jeg hadde håpet at det skulle bli etter at avisas majoritetseier AKP på konferansen om Klassekampen 12. februar i år la fram et forslag om at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe som skulle se på «muligheter for å skaffe mer kapital og organisasjon til Klassekampen», og «hva som eventuelt må legges til rette for å realisere mulige ressurser og utvide ansvaret for Klassekampen til flere.»

Styremøtet den 16. februar vedtok dette forslaget. Den 16. mars møttes den av styret innkalte arbeidsgruppa første gang. På dette møtet ble forslaget til det dugnadsoppropet som mange venner av avisa nå har undertegnet lagt fram for første gang, av blant andre SU-leder Kari Anne Moe.

■ Det gikk gradvis opp for meg at en setning i oppropet var kontroversiell for hovedeierens representanter. Den dreier seg om at ingen enkelt gruppering skal ha kontroll over avisa.

Jeg vedgår uten å blunke at jeg har forståelse for at dette kan oppfattes som en torn i øyet på AKP. Det kan også oppleves som et problem når en skal ut og forhandle at det som kan være et viktig forhandlingskort er lagt åpent på bordet.

Men når AKP først spilte ballen om en kapitalutvidelse ut på banen, kan det ikke ha kommet som noen overraskelse at presset på ballfører umiddelbart ble sterkt. Mange har heldigvis interesse av å kaste seg inn i både dugnad for og duell om den røde dagsavisa. At det kan forekomme en og annen sleivete takling av ballfører, bør heller ikke forskrekket noen. AKP tåler dessuten en trokk i møljespill foran mål. Hvis enden på matchen blir at alle spillere blir liggende ukonstruktivt i gjørra, vil det være leit.

■ Jeg har arbeidet stille, men energisk, for å forsøke å utvirke et kompromiss slik at vi kan få til et omforent opprop som alle kan

slutte seg til. Det har dessverre ikke lyktes hittil, men jeg gir ikke opp.

Om strid om en eneste setning i et av de mange oppropene i Klassekampens historie skulle føre til at vi ikke får til noen dugnad og langsomt sykner hen, tror jeg rett og slett at jeg går og henger meg i tverrligger'n på sølebanen.

At et opprop verserer har vært kjent siden vi publiserte nyheten om det forrige lørdag. Dette oppslaget fikk dessverre en litt uheldig spissing der det het at AKP stilte seg negativt til et forslag om dugnad. Slik jeg kjenner hovedeier mener jeg dette ikke stemmer, og at dugnaden kan komme i gang dersom vi får til enhet om premisene for den. Dette kan bare løses gjennom åpenhjertige diskusjoner. Her blir det ta og gi for alle driblekåte, men forhåpentlig ikke altfor roft spill. Utvisninger må for enhver pris unngås.

■ På konferansen talte forfatteren Thorvald Sten om Klassekampen som et «følsomt firma». Jeg tar ham på ramme alvor når han sier at oppropet han er blant initiativtakerne til er ment som et håndslag til avisa og at det ikke dreier seg om noe forsøk på utpressing av eieren.

Steen går etter ballen, ikke mannen. Ballespark har vi hatt litt for mange av i Klassekampens historie, fulltreffere som gir skåring altfor få av.

For meg personlig er det en stor glede at forfatteren Dag Solstad, min partner i arbeidet med fem bøker fra fotball-VM, etter ønsker å bidra med essaystikk i Klassekampen, hvor han i sin tid var kulturredaktør.

Det er slik med de konfliktene som og til inntreffer i det følsomme firma at de kan gjøre redaktøren sørgmodig en stakkert stund. Samtidig har de ofte en stålsettede effekt som er mer varig. Halvveis som jeg nå er i min femårige redaktørkontrakt har jeg lært meg å ubøyeleg følge det prinsippet som er fastslått i den redaktørplakaten jeg som medlem i Norsk Redaktørforening er pålagt å arbeide etter: «Gjennom sin avis skal redaktøren fremme en saklig og fri informasjons- og opinionsformidling.»

Jon Michelet

Velkommen, nye lesere!

Vi har i dag gleden av å ønske 584 nye lesere velkommen til Klassekampen. Dette er personer som har takket ja til et tilbud om å motta avisa gratis i tre uker framover. De er alle sammen medlem av Norsk Lærarlag eller Fellesorganisasjonen for sosionomer, barnevernspedagoger og vernepleiere (FO). Tilbudet om å prøve avisa har de fått gjennom annonsering i form av såkalte istikk i medlemsbladene Norsk Skoleblad og Embla.

Responsen har så langt vært overveldende. Bare fra torsdag til fredag fikk vi en hel tyllt – 144 – påmeldinger. Naturligvis ønsker vi oss enda flere, kanskje opp mot tu-

sen. Men noe mål har vi ikke satt for antallet.

Selve kampanjen er derimot svært målrettet. Vi ønsker oss flere lesere blant ansatte i offentlig sektor. Siden kvinnestoff er et av avisas hovedsatsingsområder, har vi valgt å vende oss til medlemmene i to kvinnelederte fagforbund.

Vi mener og håper at Klassekampen er en annerledes avis som virkelig har noe å tilby alle disse nye leserne. Her får de en avis som driver aktiv journalistikk omkring kampen mot privatisering og for et lønnsloft for de lavtlønte. Og de får en avis som, i motsetning til landets største, aldri ville finne på å slå opp

på forsida at en popstjerne «har fått nye pupper».

Vi har ikke tenkt å gjøre oss spesielt lekke for lærere og FO-medlemmer i kampanjeperioden, og velger å tilby en «normal» avis. Skal de nye leserne bli med som faste abonnenter etter de tre ukene med gratisavis – hvilket er vår drøm! – skal de vite hva de får i fortsetningen.

Men kommer til å bringe noe artikkelstoff som vi håper engasjerer de nye leserne spesielt, og som samtidig peker framover mot hvordan vi ønsker at avisa skal bli når vi satser friskt framover.

Følg med!

Jon Michelet

Makelaus skoproc

Med nåtling, pinning og vegetabilisk garva kenguruskin produserer handverkarane i Sophies Minde Ortopediteknisk Senter skotøy det ikkje finst make til. No skal oppgåvene konkurranseutsetjast.

Av Magnhild Folkvord (tekst) og Rebekka Westgaard (foto), Hamar

Katalogen frå Sophies Minde Ortopediteknisk Senter på Hamar freistar med ei lang rekke modellar «ortopedisk tilpassa skotøy». Den

kunden som ikkje finn det ho ønsker seg i katalogen, kan senda med biletet av kva sko som helst. Fagfolka på Hamar gjer sitt yste for å etterkomma ønska. Her blir det laga både Ecco-sandalar, kunstløpskeiser, selskapssko, joggesko, og det meste av støvlar og støvletter. Motorsykelstøvlar er heller ikkje noko problem. Det einaste som manglar er stilletthælar, men slikt er vel heller ikkje særleg aktuelt for kundegruppen.

— Folk som treng spesialfottøy skal så langt som mogleg ha same tilbod som andre, slår dagleg leiar Lennart Svensson fast. Han legg merke til at kundane blir meir kresne og motemedvitne. Eldre damer ikkje er noko unntak i så måte. Korkje Ecco eller Adidas har klaga på at handverkarane i mjøsbyen lagar kopiar av dei kjende merka.

— Dei bør vel heller vera glad til, meiner Svensson.

Trygdeetaten gjev stønad til folk som på grunn av funksjons-

hemming treng tilpassa fottøy. Det blir tatt ei avstøyping av føtene ved ein ortopedisk verkstad, kunden vel sjølv ut skomodel-len, og produksjonsordren blir sendt vidare til Sophies Minde eller ein av dei åtte andre produsentane i landet.

Gammal tradisjon

Tretten tilsette held gamle handverkstradisjonar i hevd. Den meir enn hundre år gamle fabrikkbygningen huse til for få år sia Norrøna Skofabrikk.

Her luktar det framleis av ekte skinn og lær. I glansperioden på 1960- og 1970-talet var Norrøna med 225 tilsette den tredje største verksemda på Hamar. Nokre av dei som starta yrkeskarrieren sin på Norrøna, bruker framleis den gamle maskinparken. Her finst nokre av dei få maskinane i landet som kan utføra randsaum.

Langst fartstid har Roar Johnsrud. Han var så vidt konfirmerert da han starta som «skjerferingsgut» på Norrøna 11. august 1959. Han har fagbrev både som nåtlar og som ortopedinåtlar, og bruker framleis den same skjeferingsmaskinen som for førti år sia. Skjerferingsmaskinen har ein skarp kniv som skjer vekk «bak-sida» av skinn og lær, slik at det

Jens Magne Hanstad går varsamt over ein ferdig sko med hammaren, og jamnar ut merke etter spikrar og hælkappe.

blir tynt i kantane. Slik kan ein laga saumar med mjuke overgangar.

Nåtling og pinning

Før Johnsrud kan setja i gang må alle delane til den einskilde skoen skjerast ut. Først i papp og så i skinn. Både overlær og fôr, og eventuelt avstivingsmateriale som skal vera i mellom.

Nåtling er arbeidet som blir gjort for å montera saman overlær, fôr, hæl- og tåkapper og eventuelt anna avstivingsmateriale.

Fagarbeidarane i den gamle Norrøna-fabrikk er opptekne av kvalitet. Nyleg fekk dei inn til reparasjon sko som var produserte her på 1980-talet. Blir det opp-

Det ligg lang trening og rutine bak når Roar Johnsrud drar skinnstykket gjennom skjeferingsmaskinen.

Må konkurrera med heile EØS-området

Produksjonen av «individuell produsert ortopedisk fottøy» skal ut på anbud. Dei tilsette ved Sophies Minde Ortopediteknisk Senter fekk vita det for ikkje lenge sidan, og undrest på kva som skal vinnast ved tiltaket. I 1998 vart det levert om lag 6.000 par av slikt trygdefinansierte fottøy, frå til saman ni ulike leverandørar. To av dei er offentlege verksemdar.

Spørsmålet om anbudsordningar har vore ute på høyring, og alt i april 1999 gav Norsk Kommuneforbund (NKF) sitt råd. «Innføring av parallellanbud

kan [...] ikke oppfattes som spesielt effektivt verken økonomisk eller arbeidsmessig.» stod det i høyringssvaret.

Forhandlingsleiar Gudmund Green-Steensrud ved prisforhandlingskontoret i Rikstrygdeverket forklarar at vedtaket om konkurranseutsetjinga er gjort i samband med statsbudsjettet for 2000. Målsetjinga er å redusera kostnader, men tiltaket følgjer ikkje automatisk av EOS-regelverket.

Av anbudsinnbydinga går det fram at Rikstrygdeverket skal skriva parallelle rammeavtalar

med to eller fleire leverandørar.

— Vi vil ikkje ha høve til å favorisera offentlege leverandørar når tilboda skal vurderast, seier Green-Stensrud.

— Ein skulle tru det ville vera tenleg for Rikstrygdeverket å sørga for å ha iallfall ei offentlig verksemd som referanse-verkstad, seier Lennart Svensson, dagleg leiar ved Sophies Minde Ortopediteknisk Senter.

— Vi blir sjølv sagt urolege for arbeidsplassane våre, men satsar på at vi skal greia oss, seier Ivar Adolfsen, plassstillitsvald for dei tilsette. Alle er organiserte i NKF,

gjennom Statssykehusenes Forening. Adolfsen og Svensson stiller begge spørsmål ved anbudsinnbydinga. Produksjonen av individuell tilpassa fottøy har så store variasjonar at det er vanskeleg å operera med pålitelege gjennomsnittsprisar. Dei mest kompliserte bestillingane kan krevja opp til tre gonger så mange arbeidstimar som dei enklaste oppdragar.

— Det er vanskeleg å sjå korleis dette kan fora til reduserte kostnader. Som ei offentlig verksemd driv vi utan profit. Vi har lønn etter statsregulativet,

produksjon

daga at ein saum ikkje vart heilt slik den skulle, blir den spretta opp og retta på. – Vi er ei offentlig verksemd, og driv ikkje for profitt. Vi tar kunden på alvor, og tar oss tid til å gjera jobben skikkeleg, seier Svensson.

Også materiala er viktige. Berre ekte lær til hælkipper, det gir betre kvalitet enn fiberprodukt. Kundane skal få den skinnkvaliteten dei ønskjer. Ortopedisk Senter sørger for å ha eit godt utval, inkludert vegetabilsk garva kenguruskinns for dei som har kromallergi. Elles finst både ku- og kalveskinns, gris og okse. Men når det gjeld krokodilleskinns, har dei førebels berre god imitasjon å by på.

Når nåtlinga er gjort, går skoene til pinneriavdelinga. Moderne skofabrikkar har pinnemaskinar til sånt, men her må kvar spikar festast for hand. Overlåret blir fukta for å kunna strekkjast på plass, så blir det spikra til bindsolen og stifta fast. Dersom overlåret har eit mønster, kan nokre millimeter slurv med pinninga gjera at skoene ser skeiv ut.

Neste operasjon er «banning», sole og hæl kjem på plass. Stundom må mykje tilpassingsarbeid til. Ikkje alltid er venstrebeinet og høgrebeinet like lange, og det kan iallfall delvis kompensast med tilpassing av fotsenga.

Kvalitet og trivsel
Fleirtalet av dei tilsette har tidlegare vore på Norrøna. Dei fleste har i dag fagbrev som ortopediteknikarar. Sjølv om dei har sine faste arbeidsplassar og stort sett faste oppgåver, kjenner dei heile prosessen frå

produksjonsordren kjem inn til dei ferdige skoene kan sendast ut. Ivar Adolfsen, plassstillitsvald, er av dei som starta med fagopp-læring da han begynte på Sophies Minde Ortopediteknisk Senter. Først tok han svennebrev som skomakar, etter nær tre års læretid, og eitt år seinare fagbrev som ortopediteknikar.

Den som har vore innom på nokre timars besøk, går ut att med ei kjensle av at her trivest folk, med både jobben og arbeidsmiljøet. Kanskje er det noko med handverket, som inspirerer til å yta det beste i kvar einaste arbeidsoperasjon? På ein heilt annan måte enn samlebandsarbeidaren set handverkarer sitt stempel på det ferdige produktet. Og så kan ein spekulera på korleis det heng i hop at den beste ros den som lagar spesialsydd ortopedisk fottey kan få, er at det ser ut «akkurat som kjøpesko».

Pinning er faguttrykket. Ein og ein spikar må på plass før stiftmaskinen kan brukast. Etterpå må spikrane trekkjast ut.

Ortopedinåttlarane Torill Pedersen og Roar Johnsrud gjer ein felles innsats med feiekosten når arbeidsdagen er slutt. Dei satsar på at dei trengst som fagfolk også etter anbuds-konkurransen.

og vi registrerer dei timane som går med for å gjera dei einiskilde jobbane. Både Svensson og Adolfsen fryktar at ein konkurranse på pris skal gå ut over kvaliteten.

Verksemdene som skal vera med i konkurransen må gi pristilbod i forhold til ei viss produksjonsmengd. Ei verksemda som leverer eit pristilbod på produksjon av til dømes 3.000 par sko/støvlar/støvletter, vil vera forplikta til å ha så mange tilsette at dei kan levera 3.000 par, men

utan å vera garantert at dei faktisk får så mange oppdrag, og leveringstida skal ikkje vera lengre enn fire veker.

– Slik eg les dokumentet, kan vi også risikera å få berre dei vanskelegaste oppdraga, noko som vil gjera at ein blir nøydd til å gå med tap, seier Svensson.

Men vedtaket om anbud er

gjort, og nye avtalar skal tre i kraft frå 1. juli. Dei ansvarlege på Hamar gjer sin del av jobben med alt som skal til av papir og utrekningar, på same tid som dei spør seg om ekstrakostnadene og ekstraarbeidet med anbudet kanskje kostar like mykje som det ein i beste fall kan spara inn i andre enden.

Fordi EØS-regelverket skal følgjast, må også anbudsinnbydinga kunngjerast i heile EØS-området. Fagfolka på Hamar håpar i det lengste at ikkje priskonkurransen skal føra produksjonen ut av landet. Skulle det skje, kan opp til 150 tilsette hos dei ulike leverandørane mista jobben.

● UTENRIKS

Antatt PKK-toppleder arrestert

Tysk politi har arrestert en mann som antas å være en av topplerne innen Kurdistan arbeiderparti (PKK) i Tyskland.

PKK ble forbudt i Tyskland i november 1993. Den 35 år gamle mannen, som ble navngitt som Hasso S., har vært etterlyst i Tyskland siden 2. mars, for sin angivelige tilknytning til «en kriminell organisasjon».

NTB

Sultalarm for Etiopia

Minst åtte millioner mennesker trues av hungersnød i Etiopia, advarer statsminister Meles Zenawi. Han ber om hjelp før det er for sent.

— I noen områder, særlig i sør, har vi allerede fått melding om folk som er omkommet av sult, sier Zenawi.

Det er fare for hungersnød i alle landene på Afrikas Horn, etter tre år med tørke og avlingssvikt, advarer FN. Over 12 millioner mennesker, åtte av dem i Etiopia, har behov for nødhjelp.

Ifølge en talskvinne for FNs barnefond Unicef har responsen fra giverland på en appell om nødhjelp til Afrikas Horn vært svært dårlig.

NTB

Italia i sjokk over kupp-antydninger

Italia er i sjokkstilstand etter at flere aviser fredag kunne avsløre et militært dokument som antyder planer om et voldelig kupp. Dokumentet er skrevet av en høytstående offiser i den militære politistyrken Carabinieri og anbefaler omfattende endringer i landets grunnlov som ville gi de væpnede styrkene stor innflytelse over politiske spørsmål.

I dokumentet klager oberst Antonio Pappalardo (53) over det han kaller «sykdomstrekk i den italienske staten og det italienske samfunnet».

Han nevner konkret misnøyen med «arbeidsløshet, offentlig utrygghet, mafia og terroristforbrytelser, politisk korrupsjon og sekterisme, manglende hensyn til fellesinteressene, ødeleggelsen av miljøet, forfall i de moralske verdier og diktatorisk styresett» som eksempler på sykdomstegnene i samfunnet.

NTB

Kampen om Elian mot slutten

Det vil ikke bli gjort noe forsøk på å sende lille Elian Gonzalez tilbake til Cuba før tidligst tirsdag. I mellomtiden er striden om seksåringens skjebne også blitt valgkampsak for Al Gore.

Fredag bestemte amerikanske innvandringsmyndigheter å utsette til tirsdag fristen de hadde satt for å hente Elian fra slektningene han bor hos i USA og sende ham til Cuba.

Dagen før brøt visepresident Al Gore med Clinton-administrasjonen, som mener gutten vil få det best hos sin far og sine beste foreldre på Cuba.

Gore mener at Elians skjebne ikke utelukkende bør avgjøres på bakgrunn av innvandringslovet, og at saken kan løses ved å gi guttens cubanske far oppholdstillatelse i USA.

NTB

Kolleger faller Pinochet i ryggen

Etter å ha holdt tett i over 25 år, forteller nå tidligere medlemmer av den chilenske regjeringshæren åpent om drapene på opposisjonelle under militærjaksen.

En etter en har de stått fram på chilensk fjernsyn og hevdet at det var eks-diktator Augusto Pinochet selv som beordret dem til å drepe. Anslagsvis 3.000 chilener ble drept eller forsvant under general Pinochets 17 år ved makten, de fleste i hendene på landets hemmelige politi. I en makaber versjon av de latinamerikanske såpeoperaene, har de tidligere offiserene den siste uken stått fram på chilensk fjernsyn og bekjent sine gamle synder i detalj, skriver avisen The Guardian.

NTB

Ber Putin om å forhandle

Av Peter M. Johansen

Mindre enn ei uke etter valget i Russland står president Vladimir Putin igjen i den kaukasiske kritt-sirkelen. Rapporter om fortsatte kamper og nye russiske falne møtte FNs høykommissær for menneskerettigheter, Irlands tidligere president Mary Robinson, da hun i går innledet sitt fem dager lange besøk i Russland. Hun skal blant annet besøke tsjetsjenske krigsfanger og ta opp de mange anklagene om omfattende og grove

overgrep, både mot krigsfanger og sivile.

Kreml har ennå ikke kommet med signaler om en politisk løsning eller ordning for Tsjetsjenia. President Ruslan Ausjev i Tsjetsjenias naborepublik Ingusjetia oppfordrer Putin til å innkalle lederne i alle de kaukasiske republikkene for å finne en politisk løsning. Det fins intet annet alternativ; det er umulig å løse Tsjetsjenia-konflikten med makt, mener han.

Ausjev ber Putin gripe fatt i avtalen som general Aleksandr Le-

bed fikk i stand sammen med Tsjetsjenias president Aslan Maskhadov i 1996 og gå i forhandlinger med den valgte presidenten. Ifølge Ausjev sitter Maskhadov på forslag som russerne burde være interessert i. Ausjev var selv generalløytnant i Afghanistan-krigen og mener at det lar seg gjøre å isolere de islamistiske elementene som har forbindelser med den internasjonale terrorismen og som ikke blir støttet av det overveldende flertallet av den tsjetsjenske befolkningen.

Knivskarp kamp om presidentmakt

● UKRAINA

Det er ikke bare spenning fra atomkraftverket Tsjernobyl som får det til å dirre i Ukraina. Folkeavstemninga om utvidet fullmakter for presidenten er en fortsettelse av det betente valget og kan sprengre Ukraina.

Av Peter M. Johansen

President Leonid Kutsjma vil ha større makt knyttet til presidentembetet. Han har derfor tillyst en folkeavstemning 16. april som skal gi president utvidet myndighet til å oppløse nasjonalforsamlinga i Kiev. Ifølge Kutsjma er det «en avgjørende nødvendighet» for Ukraina for blant annet å kunne omforme Ukrainas gjennomkorrupte økonomi.

Siden valget i november har Ukraina vært hjemsokt av politisk uro, med en langvarig strid rundt presidenten i parlamentet. Valgresultatet viser at Ukraina også denne gangen er delt mellom øst og vest. Det avspeiler dype uenigheter om hvilken vei Ukraina skal orientere seg. Kutsjma blåser i at opposisjonen går inn for å forsterke den russiske forankringa, og vil redusere nasjonalforsamlingas makt til fordel for presidenten og hans kraftige grep over statsapparatet og guvernørene.

Folkeavstemning

Opposisjonen mot folkeavstemninga, som favner breiere enn fronten mot Kutsjma under presidentvalget, advarer mot å utvide makta til Kutsjma og viser til utviklinga i Hviterussland under president Aleksandr Lukasjenko. Studentbevegelsen i Kiev har flere ganger vært på gatene for å organisere protestene mot det de ser som nye totalitære trekk, og tidligere i måneden ga Europarådet uttrykk for alvorlig bekymring over folkeavstemninga og truet

Ukrainas president Leonid Kutsjma under presidentvalget i 1999. Kutsjma vil nå utvide sin innflytelse gjennom en folkeavstemning om presidentens rolle.

Foto: AP/Scanpix

med suspendere eller ekskludere Ukraina.

I mellomtida har ukrainsk høyesterett strøket to av de seks spørsmålene i folkeavstemninga fordi de bryter med grunnloven. Men opposisjonen slår seg ikke til ro med det. Den mener at selv en utvannet versjon fortsatt vil gi den korrupte Kutsjma-administrasjonen anledning til å foreta de varselede innstramningene gjennom parlamentet så snart den har fått luket ut opposisjonen.

Folkeavstemninga skal blant annet ta stilling til om nasjonalforsamlinga skal reduseres fra 450 til 300 medlemmer og om det skal opprettes et annetkammer som vil

bli befolket av de samme guvernørene som Kutsjma selv har fått på plass gjennom sin velsmurte, statsdrevne valgmaskin. Den samme valgmaskinen maler nå for fullt i statsmedia og gjennom de regionale apparatene til Kutsjma.

Regjeringa arbeider med et omfattende reformprogram, mens parlamentet er i kaos. Den nye statsministeren Viktor Jusjtsjenko har reist Europa rundt med sine planer for å hente inn finansiering og investorer. Under de ni årene som Ukraina har vært uavhengig har økonomien rast verre enn i Russland og korrupsjonen er minst like omfattende og organisert.

Rasismen blir stueren

● EU

Innvandringsmotstanden legitimerer og får rasistiske holdninger i EU til å bre om seg, mener lederen for EUs antirasistiske arbeid. Flere EU-land, fra Spania til Danmark, strammer nå til innvandringspolitikken.

Av Peter M. Johansen

Det er gjerne av sine egen skal ha det, og slik kan det fortone seg når lederen for EUs antirasistiske arbeid, Beate Winkler, nå kommer med en alvorlig advarsel. Hun mener å se at det blir stadig mer vanlig at rasistiske tanker og påstander får spre seg fordi flere partier gir etter for motstanden mot innvandring. Winkler leder Europa-senteret for overvåking av rasisme og fremmedhat (EUMC), strategisk plassert i Wien. Hun mener at Europa er inne i en farlig fase.

— Gamle sentrumsskanser blir forlatt, og det er ikke lenger tabu å innta høyrestrømme, eller endog høyreekstremer, standpunkter, sier Winkler i et intervju med nyhetsbyrået Reuters, ifølge NTB. En barriere ble brutt da de østerrikske kristeligdemokratene tok med seg Jörg Haider's høyrestrømme parti FPÖ med inn i regjeringssamarbeid.

— For første gang i europeisk etterkrigshistorie ser det ut til at et høyrestrømme parti er blitt politisk stuerent, sier Winkler og ser ut til å ha glemt at Italias statsminister Silvio Berlusconi tok med

Danmark er i gang med å stramme inn lovene, etter påtrykk fra Pia Kjaersgård og hennes rasistiske Dansk Folkeparti. Foto: Scanpix

seg både det nyfriserte *Aleanza Nazionale* med nyfascistiske røtter, og det høyrestrømme regionalpartiet *Lega Nord* i sin regje-

ring og har åpnet for et nytt samarbeid foran neste valg. Winkler plottet ut Italia, Frankrike, Belgia, Tyskland og Danmark som EU-land hvor disse kreftene har styrket seg.

Innstamminger

Strammere innvandring blir drevet gjennom både nasjonalt og på EU-nivå. Spanias statsminister José María Aznar varslet strengere innvandringsregler før han ble gjenvalgt, og

I forbindelse med reforhandlinga av den såkalte Lomé-avtalen mellom EU og 71 utviklingsland, tidligere kolonier i Afrika, Karibia og Stillehavsområdet (AKS), stilte Brussel mer enn økonomiske vilkår for handel og bistand under den nye Fijikonvensjonen. Et av kravene er at AKS-landene er villig til frivillig å ta imot asylsøkere som blir utvist fra EU. Dette blir bakt inn sammen med henvisningen til EUs rett til å suspendere samarbeidet ved manglende demokrati, kren-

kelser av menneskerettighetene og brudd på rettsstatlige prinsipper.

EU har allerede inngått avtaler med fem utvalgte land hvor økonomiske betingelser blir knyttet til deportasjoner av flyktninger. Et av disse landene er Sri Lanka, hvor flere europeiske land vil sende tilbake familier. Familier i eksil utgjør en viktig politisk og økonomisk støttebase for Frigjøringshæren for Tamil Eelam, som flere lands etterretning anser som en terroristorganisasjon. USAs Green Berets er i Sri Lanka som rådgivere for den srilankesiske regjeringshæren.

Lederen for Europa-senteret for overvåking av rasisme og fremmedhat mener et tabu er brutt når Frihetspartiet til Jörg Haider (bildet) har sluppet til i regjeringssposisjon i Østerrike. Foto: AP/Scanpix

Død ved ankomst

EU og land med Schengen-tilknytning fører en stadig mer aktiv deportasjonspolitik overfor asylsøkere. Mange utkastelser skjer med brutale overgrep fra politiets side, og stadig flere tilfeller som Amnesty International og Campaign against Racism and Fascism (Care) har registrert, ender med «død ved ankomst».

Nigerianeren **Semira Adamu** døde av kvælning bare noen timer etter at hun bryskt ble forsøkt deportert fra Brussel i september 1998. Innenriksdepartementet innrømmet at hun var blitt lagt i jern og lenket under deporte-

ringa og at en av politikonstablene hadde lagt en pute over ansiktet hennes.

Den juridiske granskninga av dødsfallet er fremdeles ikke avsluttet. Belgiske myndigheter har derimot gitt instruksjoner om at bruken av pute for å hindre folk fra å skrike eller bite, ikke lenger skal anvendes. De tre politimennene som hadde ansvaret for deportasjonen av Adamu, er under etterforskning for mulig drap. De er ikke suspendert og er fortsatt i full tjeneste.

I august 1994 døde nigerianeren **Kola Bankole** av hjertefeil

ombord på et fly fra Frankfurt i Tyskland. Han var blitt fastspennet og kneblet med en sokk og et belte som var festet rundt stolryggen på flyet. Flere envitner reagerte på den brutale framferden til det tyske grensepolitiet.

I mars 1999 døde palestineren **Khaled Abu Zarifa** av mangel på luft på Kloten-flyplassen i Zürich i Sveits da han ble deportert fra landet. Politiet klistret igjen munnen hans med limbånd og han ble lenket til en rullestol.

I mai i fjor døde **Marcis Omofuma** fra Nigeria da han ble kastet ut av Østerrike. Han var bundet

på hender og føtter og ble kneblet med limbånd. Et øyenvitne forteller at Omofuma ble bundet inn over hele overkroppen med hendene tett inntil seg med limbånd, som en mumie til flyet.

Samme dag, rundt fire timer seinere, døde sudaneren **Aamir Ageeb** av samme årsak ombord på et Lufthansa-fly på vei fra Frankfurt til Kairo i Egypt. Det tyske grensepolitiet hadde strammet til hender og føtter og plassert en motorsykkelhjelm på hodet til Ageeb mens hodet ble presset ned mellom knærne hans. (Kilde: Amnesty International)

Menstad slaget

ARBEIDSFOLK OG ARBEIDERKAMP

I forbindelse med tusenårsjubileet i Skien skal Menstadslaget og arbeiderhistorie markeres.

Vi inviterer til IBSENHuset I SKIEN

SEMINAR

Lørdag 29.04.00

«ARBEIDERHISTORIE

I 100 ÅR»

- Bjørn Bering
- Per Ole Johansen
- Ellen Schrupf
- Harald Berntsen

Søndag 30.04.00

FRAMTIDEN FOR ARBEIDERBEVEGELSEN

- Gerd Liv Valla
- Per Østvold
- Reulf Steen
- Asbjørn Wahl

Søndag 30.04.00

FESTFORESTILLING

- Katia Cardinal
- Lars Klevstrand
- Mikael Wiehe

Bill. kr 190,- i Ibsenhuset

UTSTILLING

15.04.00 – 07.05.00

ARBEIDERHISTORIE

Tekst - Bilder - Kunst

For opplysning og påmelding, kontakt **Halvor Ringhus 35 58 18 20** balring@online.no **Ragnar Steinstad 995 19 998** <http://bome.sol.no/~loigren/>

ARR.: LO I GRUNNLAG I SAMARBEID MED AOF, SV, AP, RV OG ARBEIDERBEVEGELSENS ARKIV

SKIENSLAUGET - SPONSOR TIL 100!

Oppmyking — og s

● KURDISTAN

Små, men viktige endringer i tyrkisk lovgivning gjør det nå mulig å ha en særskilt kvinneorganisering innfor Det demokratiske folkepartiet, Hadep. Men hver eneste bittelille oppmyking av diktaturet blir raskt motarbeida av straffetiltak fra det allsidige statlige undertrykkingsapparatet.

Av Erling Folkvord

I år grep Ankara-politiet raskt inn da plakaten for den internasjonale kvinnedagen 8. mars kom opp på stolper og husvegger. Plakaten fra Hadeps kvinneavdeling ble forbudt. Politiet beslagla det restopplaget de fant på partikontoret, men ga ingen beskjed om hvilken av plakaten tre paroler som er årsak til forbudet. Valget sto mellom parolene «Frihet for kvinnene!», «Fred i verden!» og «Lenge leve 8. mars».

Hadep-ordføreren i Diyarbakir, Feridun Celik, ble nylig arrestert.

35-åringen som nå er leder for Hadep i Ankara, forteller at hun er den første kvinnen som har et slikt partilederverv i den tyrkiske hovedstaden. Både hennes lederverv og den særskilte kvinneorganiseringa har vakt positiv oppmerksomhet fra andre partier. Hadep-lederen i An-

kara er tyrker og dermed en bekreftelse på at partiet ikke bare er av og for kurdere. Hun er enke etter at mannen hennes i 1992 ble drept av statens ukjente gjerningsmenn. Han arbeidet som lege i en av de kurdiske byene.

Menneskerettsaktivisten

Den kurdiske 22-åringen som leder kvinneavdelinga i Ankara er nylig løslatt etter ni måneder i fengsel. Hun har en ny dom på nær fire års fengsel i vente, hvis ikke ankebehandlninga fører til frikjennelse.

– Jeg vil heller leve et liv med ære enn et liv som godtar fornedringen og krenkelsen av våre kurdiske verdier. Om jeg nå må gå i fengsel, så er jeg tilbake her igjen om fire år, sier hun.

– Politiet var her en halvtime før dere kom. De leverte denne meldinga om at de starter enda en ny straffesak mot meg. Det blir min straffesak nummer 18, sier en av menneskerettsaktivistene i byen Mardin, og viser oss dokumentet han nettopp har motatt fra tyrkisk politi.

I likhet med 22-åringen i Ankara gjør han ikke noe stort nummer ut av tiltalebeslutningen. Han konstaterer bare at det stadig er kriminelt å arbeide for menneskerettighetene i denne byen som huser et av de største radaranleggene på Natos sørlflanke. En av de andre på Menneskerettsføderasjonens kontor gir oss en liste med 16 navn på Mardin-innbyggere som siden 1. januar 2000 er blitt fengsla, torturert eller drept av statens lokale representanter.

Fem av dem er «forsvunnet». Det betyr at de er tatt av politiet

Eksilkurdere i Libanon demonstrerer mot rettssaken mot Öcalan.

og siden er blitt borte. Likene er ikke funnet. Fem andre er torturert i eller utenfor fengsel. Det siste torturtilfellet er datert dagen før vårt besøk. De seks siste på lista er så langt «bare» blitt arrestert.

Mardin er en vanlig kurdisk by i Tyrkia. Det er ikke unntakstilstand der. Men det finnes både menneskerettsaktivister og en bevegelse som fortsetter kampen for kurdernes rettigheter. Lista med de 16 navnene sier litt om hverdagen i de første månedene etter at Tyrkia ble akseptert som søkerland til Europaunionen.

Veien til Europa?

– Veien til Europa går gjennom Diyarbakir. For tre måneder siden ble denne spissformuleringa fra statsråd Yilmaz referert i massedia verden rundt. Sammen med liknende uttalelser fra andre statsråder ble det tolket som at Tyrkias regjering nå i det minste vil anerkjenne kurdernes språkli-

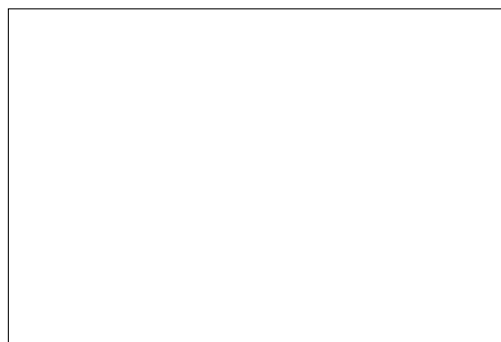
ge og kulturelle rettigheter og deres alminnelige menneskerettigheter.

En av Hadeps organisasjonsarbeidere kjenner en annen virkelighet:

– Jeg var i byen Sirnak da Yilmaz holdt den berømte talen i Diyarbakir. Vi reiste dit for å opprette en partiavdeling. Hadep var det største partiet der ved valget i april i fjor, til tross for at vi ikke har drevet noen virksomhet. Etter lange forhandlinger med guvernøren fikk vi omsider tillatelse til å snakke med Sirnak-innbyggerne i to-tre timer hver kveld. Men vi fikk ikke lov til å gå på besøk. De interesserte måtte komme til hotellet vårt. De som oppsøkte oss, ble tatt av politiet straks de kom ut igjen. Hver enkelt ble forhørt og banka opp, mens Yilmaz holdt sin tale om veien til Europa.

Om noen uker reiser ei ny gruppe organisasjonsarbeidere til Sirnak.

I Tyrkia er det nå tillatt å selge en del bøker som er skrevet på kurdiske. Mehmet Uzuns roman «I skyggen av forspilt kjærlighet» er en av dem, mens andre bøker er forbudt. De som vil drive privat språkundervisning, opplæring i kurdernes eget morsmål, må arbeide helt illegalt. Mange aviser er forbudt. Å se på sendningene fra kurdiske MedyaTV er forbudt, selv om utbredelsen av de store parabolantennene viser at det ikke er mulig å handheve forbudet effektivt. Det er nå tillatt å selge kassetter og CD-er med kurdiske musikk. Men sensuren er streng og rammer ikke bare sanger som nevner PKK eller et fritt Kurdistan. En CD med sanger av Sivan Perwer er forbudt fordi en av tekstene beskriver den avtalen Mustafa Kemal Atatürk inngikk med kurdiske ledere under uavhengighetskrigen i 1920. Det er forbudt å fortelle den historiske sannheten om at Atatürk først allierte seg med

Medlemmer i en tyrkisk spesialstyrke patruljerer i Diyarbakir, den kurdiske «hovedstaden». Foto: AP/Scanpix

g straff

Foto: AP/Scanpix

kurdiske ledere og deretter brøt avtalen da det nye Tyrkias ytre fiender var beseiret.

Ahmet Kaya, en populær kurdiske sanger, ble 10. mars idømt en fengselsstraff på tre år og ni måneder for en forbrytelse han begikk i Berlin for sju år siden. Han opptrådte da på en scene der et stort kart over Kurdistan og et bilde av Abdullah Öcalan var en del av bakgrunnen. Kaya lever nå i eksil i Frankrike.

En skribent jeg møtte i Diyarbakir beskrev sin egen situasjon: – Jeg skriver for to aviser. Artiklene blir trykt, men jeg kan ikke lese noen av dem fordi begge avisene er forbudt her. Det er fortsatt unntakstilstand i Diyarbakir og fire andre kurdiske provinser. Slik har det vært siden 1987. Det Nasjonale Sikkerhetsrådet vedtok å forlenge unntakstilstanden i nye fire måneder like etter at tre av Hadeop-ordførere ble arrestert 19. februar.

Utmattelseskrig mot Hadeop

Den nåværende lederen av Hadeop er tsjerkesseren Ahmed Turan Demir. Hans forgjenger ble fradømt retten til å drive

politisk virksomhet. De har begge to lange fengselsopphold bak seg, i likhet med svært mange Hadeop-ledere og ledere i andre opposisjonspartier. 24. februar ble Demir og 16 andre dømt til fengsel i tre år og ni måneder. De anket dommen, og ankeinstansen innkalte partileder Demir til å møte i tiltaleboksen på nytt på Newroz-dagen 21. mars. Han uteble og holdt i stedet en gnistrende tale til hundretusener framme på Newroz-festen i Diyarbakir. Dommeren bestemte da at Hadeop-lederen om nødvendig skal hentes med makt til neste rettsmøte. Ett av tiltalepunktene er en setning fra en politisk tale i oktober 1999 der han nevnte den fredelige oppløsninga av staten Tsjekkoslovakia. Nyhetsbyrået Anatolia skriver at den kriminelle fortsettelsen av Demirs tale siteres slik i tiltalen: «Problemet her må løses på denne måten eller på en annen måte».

For et par uker siden ble nestlederen i Hadeop, Eyup Kargeci arrestert i Batman. Han anklages for kriminelle uttalelser i et internt partimøte som politiet avlytta. Kargeci ble løslatt lørdag 25. mars, mens straffesaken mot ham fortsetter.

Göran Persson, (t.h) og forsvarsminister Björn von Sydow under sosialdemokratenes kongress. Von Sydow har nå vært i Pentagon for å høre det slett ikke har foregått noe systematisk samarbeid mellom flottan og Nato.

Foto: Scanpix

Tror ikke på Pentagon

● SVERIGE

Sveriges forsvarsminister Björn von Sydow har vært hos Pentagon og fått forsikringer om at Nato ikke har operert systematisk sammen med den svenske marinen. Men stadig flere opplysninger torpederer det offisielle bildet.

Av Peter M. Johansen

Svenske myndigheter ligger nærmest i krig med Caspar Weinberger, USAs tidligere forsvarsminister som har sluppet en synkeminne over svensk nøytralitet gjennom sine uttalelser om at Nato-land hadde et utstrakt samarbeid med den svenske marinen i svensk territorialfarvann. Weinberger hevdet samtidig at beslutningene gikk helt til topps. Flere svenske politikere og militærspeserter sier at samarbeidet kan ha foregått innen marinen blant offiserer som stilte seg svært kritiske til den svenske politikken, ikke minst under statsminister Olof Palme, under opptrappinga av Den kalde krigen på begynnelsen av 80-tallet.

Dansk støtte

Forsvarsminister Björn von Sydow har nå vært i Pentagon, og det amerikanske forsvarsdepartementet har sagt nei. Det har ikke foregått noe systematisk samarbeid under svenske bølger mellom flottan og Nato-ubåter. Under sitt besøk i Sverige torsdag uttalte en irritert generalsekretær i Nato, George Robertson, at han hadde nok problemer i dag om han ikke også skulle sjekke opp uttalelser om fortida fra tidligere ministre.

Saka har imidlertid ikke falt til ro med von Sydows forsikringer overfor Riksdagen. Nå har den danske generalloyntanten Kjell Hillingsø støttet avsløringene til den svenske sjøoffiseren Kaj Holmberg om det nære og strengt hemmelige samarbeidet mellom Nato og Sverige. Holmberg sa tidligere i uka at svenskene holdt Nato orientert om mineleggingen av Sveri-

ges sørkyst og ga alliansen kart over minefeltene.

– Selvfølgelig var svenskene ikke nøytrale, de fryktet Sovjetunionen like mye som vi gjorde. I tilfelle av en sovjetisk invasjon var det bare Nato som kunne hjelpe Sverige, og det visste svenskene meget godt, sier Hillingsø til København-avisen Berlingske Tidende, ifølge NTB. Han holder det åpent hvor høyt opp i den politiske og militære ledelsen beslutningene om dette lå.

Krav om granskning

Hillingsø gir et bilde som stemmer godt overens med det andre svenske offiserer har gitt. Helt tilbake i 1982 skriver orlogskaptein Nils Bruzelius i *Marinnytt*: «På sovjetisk side må det svenske territorialfarvannet betraktes som en seksfils u-båtsautobahn der Natos u-båter uhindret kan seile fra Øresund til Leningrad. Svenskene kan ikke jage dem, men effektivt beskytte Natos u-båter fra den sovjetiske u-båtsjakten».

Disse forholdene ble tatt direkte opp med Sverige på 80-tallet, og flere ledende politikere fra den tida har nå rykket ut med å kreve granskning av forhold som berører spørsmål om landsforræderi.

Intet Palme-forræderi

Tidligere statsminister Ingvar Carlsson er opprørt over sammenkoblingene av opplysninger om Nato-samarbeidet og sentrale marineoffiserers holdninger overfor Palme.

– Det blir insinuert at Olof Palme ikke skulle være pålitelig da han skulle reise til Sovjet. Han skulle forråde landets interesser. Nå kan en konstatere at det ikke var Palme som forrædde noen interesser. De ansvarlige i marinen må tre fram, sier Carlsson til Aftonbladet. Han får følge i kravet om en ny uavhengig nøytralitetskomisjon av tidligere utenrikminister Lennart Bodström.

Den siste nøytralitetsgranskningen gikk fram til 1969, året da Palme ble statsminister første gang. Granskningen kom fram til at Sverige hadde hatt formelle og uformelle avtaler med Nato siden avslutninga av 2. verdenskrig. Dette ble formalisert under statsminister Tage Erlanders besøk i USA i 1952. Sverige skal ha blitt lovet beskyttelse ved et militært angrep i bytte med etterrettingsinformasjon. U-båtsamarbeidet går utenpå disse utvekslingsavtalene, som ikke direkte berører Sveriges nøytralitet.

Klassekampen bør snottes

▼ ØKONOMI

Mandag blir Klassekampen AS sammen med Nationen notert på Oslo Børs. Det er raset for IT-aksjer den siste tiden som har skapt denne overraskende åpningen for aviser som aktivt søker etter ny kapital.

Av Line Schou og Lars Nygaard

Konfrontert med det voldsomme fallet i børsverdi for selskapene i «den nye økonomien», har børsstyrets nye leder Harald Norvik tatt et raskt grep for å sikre prestisjen til Oslo Børs. Tradisjonsrike mediebedrifter er blitt invitert inn i en egen, nyopprettet seksjon på børsen. Et ekstraordinært styremøte i Klassekampen fredag valgte å akseptere invitasjonen, og begrunner dette med det akutte behovet for flere nye eiere. Utover selve vedtaket ønsker ingen styremedlemmer foreløpig å kommentere saken.

Vi har stor tro på at Klassekampen nå vil få de investeringene som trengs, sier fondssjef Alex Grünwald i mæklarhuset Fast Investor Security som på rekordtid har tilrettelagt børsprospektet for Klassekampen og de fire andre avisene i Forum for meningsaviser.

Av disse er det hittil bare Nationen og Klassekampen som har slått til. Dagsavisen, som har det største kapitalbehovet, må fordi avisa er organisert som en stiftelse

Mandag skjer det historiske, Klassekampen går på børs. – Vår nokterne vurdering i Fast er at aksjekursen vil stige med ca. 20 prosent så snart avisaksjeselskapet er på børs, sier fondssjef Grünwald i Fast Investor Security. Foto: Scanpix

innkalte til ekstraordinær generalforsamling for en beslutning kan fattes. De kristelige avisene Vårt Land og Dagen avventer situasjonen og ønsker foreløpig å dekke sitt kapitalbehov på annen måte.

Kursen opp 20 prosent?

En aksje i Klassekampen er i dag verdt 1.000 kroner.

– Vår nokterne vurdering i Fast er at aksjekursen vil stige med ca. 20 prosent så snart avisaksjeselskapet er på børs, sier Grünwald. – Dette kan synes lite i forhold til verdistigningen i mange av de såkalte «børskometene». Men hele poenget med å invitere avisene inn er jo at de ikke er børskometer. Vi som arbeider seriøst opp mot børsen er blitt lei av å håndtere alskens jo-jo-selskaper. Vi går for Norviks ønske om å få inn selskaper med soliditet og substans.

– Er ikke Klassekampen et alt-

for lite selskap til å ha noe på børsen å gjøre?

– Selskapets årsomsetning er ikke mye mindre enn for mange av de børsnoterte IT-selskapenes vedkommende, og antallet ansatte er større.

– Men Klassekampen har en historie med årlige underskudd, vil ikke det virke avskrekkende?

– Underskuddene i flere IT-selskaper er vesentlig større, sier Grünwald. – Investorene våre ser etter dynamiske bedrifter med utviklingspotensiale. Vi vurderer Klassekampen som en ung og ekspansiv bedrift. I en tid med stor turbulens i markedet veier det tungt at selskapet har dokumentert seg overlevelsesevne. Her har vi med en virkelig stayer å gjøre.

I Fast-prospektet legges det vekt på at til og med små avisbedrifter har en unik markedsfordel ved det at de mottar statlige subsidier i form av pressestøtte. Denne

støtten regner man med at vil øke når Dagspresseutvalgets innstilling foreligger.

– Slik støtte sikrer en stabilitet som svært få av IT-selskapene har, mener fondssjef Alex Grünwald.

B-aksjer

Under den emisjonen som prospektet legger opp til vil de nye aksjene i Klassekampen bli utstedt som såkalte B-aksjer, mens aksjer som holdes i selskapet fra før 1. april 2000 vil bli regnet som A-aksjer. Det tas sikte på å selge 100.000 B-aksjer til en pålydende verdi av 2.500 kroner. Lykkes dette, vil avisa få en kapitalinnsprøytning på 25 millioner kroner i løpet av våren. Det kreves 10.000 B-aksjer for å få samme stemmerett som en A-aksje gir på generalforsamlingen. Dermed vil nåværende hovedeier AKP og de 2.000 gamle enkeltaksjonærene fortsatt være sikret kontroll.

– Vi mener at dette er en fornuftig transaksjon. Normale investorer vil ikke være ute etter innflytelse, men fortjeneste, sier Grünwald. – Foreløpige sonderinger viser at våre klienter vurderer aksjen som attraktiv. Mange synes den er «eksotisk», og kan godt tenke seg å ha et rødt aksjebrev i en avis med revolusjonær formålsparagraf hengende i gullramme på kontorveggen, nærmest som en kultaksje.

Begeistret redaktør

– Jeg er udelte begeistret for dette opplegget, erklærer ansvarlig redaktør Jon Michelet. – Vi har levd lenge nok på sultegrensa og trenger både ferskt brød og nytt blod. Jeg ser sjølsagt noen problemer ved en børsnotering. Men når styret ikke har noen ytterligere kommentarer, har heller ikke jeg det.

– Du har flere ganger på lederplass her i avisa framholdt at Oslo Børs må rives?

– Det har vært utsagn i sjangeren agitatorisk retorikk. Selve børsbygningen er jo absolutt verneverdig. I nøden spiser Fanden fluer og vi må hente penger der de svære penga finnes.

Redaktør Jon Michelet er begeistret for tanken på 25 millioner å sjonglere med.

Skjer det noe? Send e-post til klassekampen@klassekampen.no eller faks 22 05 95 80 senest torsdag ettermiddag. Merk henvendelsen «Aktivistkalenderen». Du kan også ringe 22 05 95 10.

UKE 13-14

LØRDAG 1. APRIL

OSLO: Sosialisme nedenfra 2000. Dag 2 i de tre dager lange seminaret med 35 spennende møter. Blant innledderne: Per Østvold, Chris Harman, Helene Bank, Thomas Hylland Eriksen, Gøril Elden, Helge Ryggvik, Fritz Nilsen, Berit As, Asbjørn Wahl, Tim Robinson, Harald Bernsten, Astrid Stensrud, Petter Hveem, Andreas Ytterstad, Knut Øygard, Veslemøy Lode, Jon Sandven, Christian Ringdal. Sted: Bygdagssamskipnaden, Nordahl Brunsst. 22 i Oslo sentrum. For påmelding/mer informasjon: Ring 22 20 17 89. Arr.: Internasjonale Sosialister og Sosialistisk Arbeideravis i samarbeid med Studieforbundet for Folkeopplysning.

OSLO: Profitstim – RV-konferanse

om fagbevegelsen og den globale kapitalismen fortsetter om global kapitalisme og nasjonal og internasjonal faglig kamp. Med Peter M. Johansen (journalist i Klassekampen), Helge Christie (småbruker), Herman Schmid (arbeidslivseksperter) EU-parlamentariker, Asbjørn Wahl (leder Aksjon for Velferdsstaten), Per Østvold (leder Norsk Transportarbeiderforbund). Panel: Eldar Myhre (konserntillitsvalgt Kværner), Bente Løvaas (konserntillitsvalgt Freia) og Knut Øygard (tillitsvalgt Dagbladet). Kl. 10.00-17.00. Sted: Stratos, Folketeaterbygningen, Youngstorget. Arrangør: RV, i samarbeid med Studieforbundet for Folkeopplysning.

OSLO: Dagsseminar om det planlagte skytefeltet i Hedmark. Blant innledderne er

Erik Strøm, forfatter av Nupi-rapporten Alternativ til Regionfelt Østlandet, svensk-norsk forsvarssamarbeid og Ellen Krogh-Hansen, ekspert på sivil ulydighet. Tid: Kl. 10.30-17.00. Sted: Bellona lokaler i Nordre Gate 2. Påmelding: 23 32 74 03. Arr.: Folkeaksjonen Stopp Regionfelt Østlandet.

BERGEN: Lokalalliansen for Matvaretryggleik i Hordaland arrangerer dagsseminar om Verdens Handelsorganisasjon, WTO. Innledere: Ågot Valle, Ivar Hellestnes, Are Næss, Aksel Nærstad, Ivar Waage, Torstein Dahle og Oddny Miljøteig. Tid: Kl. 10.00-18.00. Sted: «Fensal», Kong Oscarsgt. 15.

STAVANGER: Åpent møte: «EU og maten». Einar K. Time, tidligere fylkeslandsbrukssjef i Rogaland,

innleder kl. 11.00. Sted: Kiellandrommet på Stavanger Bibliotek, Kulturhuset. Arr.: Stavanger Nei til EU.

SØNDAG 2. APRIL

OSLO: Fra produksjon til service – ny faglig strategi? Profitstim fortsetter med Claus Jervell (tillitsvalgt Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet) og Carlos Orieta (sosialog og tillitsvalgt i Kommuneforbundet). Panel: Maren Rismyhr (tillitsvalgt i Norsk Lærerglag), Unni Hembre (leder Norsk Sykepleierforbund i Oslo) og Arne Rogliorud (tillitsvalgt NNN, Ringnes). Debatt, avslutning kl. 14.30.

TORSDAG 6. APRIL

OSLO: Møte i Humanismens Hus: Høyreekstremisme. En akutt fare?

I mange år har ulike ekstreme rasistiske og nazistiske grupper søkt å få oppslutning i de skandinaviske landene. Hvor farlig trussel innebærer disse kreftene mot folks liv og demokratiet i ulike land? Henrik Lund fra Antirasistisk senter innleder til dialog. Kl. 19.00 hos Human-Etisk Forbund, St. Olavs gt. 27. Arr.: Human-Etisk Forbund.

LØRDAG 8. APRIL

OSLO: Løslat Mumia Abu-Jamal! Avskaff dødsstraff! Demonstrasjon til støtte for den dødsdømte amerikanske journalisten Mumia Abu-Jamal kl. 14.00 i Spikersuppa. Mer informasjon, opprop og underskriftsliste finner du på <http://come.to/mumia>. Arr.: Støttekomiteen for Mumia Abu-Jamal.

DEBATT

Vi ber om at innlegg blir sendt som e-post (klassekampen@klassekampen.no) eller på diskett (alle formater). Telefaks og vanlige brev bør unngås.

Det SU vil med Klassekampen

Avisa Klassekampen er viktig som Norges eneste radikale dagsavis. SU ønsker å bidra til at avisa overlever og utvikler seg videre. Vi vil at Klassekampen skal være hele venstresidas prosjekt, og forutsetninga for dette er at flere har makt og innflytelse over prosjektet.

I et innlegg av Morten Falck 29. mars stilles det spørsmål ved hva SU egentlig vil med avisa. Vi synes det er synd at det i den nødvendige prosessen for videreutvikling av KK brukes mer tid på mistenkeliggjøring av andres motiver enn å invitere interesserte organisasjoner til samarbeid. Like fullt – her er våre svar til Morten Falck:

1. Morten Falck spør: «Ønsker dere å endre den redaksjonelle linja – og i så fall hvordan? Vil dere endre formålsparagrafen? I tilfelle: Hvordan?».

Svar: SU synes avisa fint kan drives på dagens formålsparagraf. Vi støtter i hovedsak den redaksjonelle linja som er fort under Jon Michelets redaktortid, men ser rom for forbedring. Eksempler på dette er dekning av den internasjonale venstresida, kulturdebatt, et bredere tilfang av systemkritiske skribenter og så videre. Mye av dette kan løses ved at flere trekkes med i arbeidet med avisa.

2. Morten Falck spør: «Dere er naturligvis uenig med AKP i vesentlige spørsmål, ellers ville dere ikke vært ungdomsorganisasjonen til et annet parti, men hvis dere mener det er nødvendig å opprettholde Klassekampen, hvorfor kan dere ikke jobbe for dette så lenge AKP sitter med eiermakta?».

Svar: For store deler av de miljøene som må mobiliseres for at KK skal overleve, er eierskaps spørsmålet et hinder for deltakelse i «prosjektet KK». Også for SU er det uaktuelt å være løpegutter og -jenter for AKPs avis. Arbeid og aktivisme for avisa må betales med innflytelse. Det er klart at eierskap gir makt, i Klassekampen som ellers i verden. Spredt eierskap burde bli sett på som et gode, ikke en trussel mot avisa.

3. Morten Falck spør: «Siden SU ikke lover å bidra økonomisk til Klassekampen gjennom å kjøpe en større aksjepost, men krever makt og innflytelse over avisa for å delta i et arbeid som mange har drevet i årevis uten tanke på kompensasjon og uten tanke på makt og eierforhold, må jeg spørre deg: Er SU for at redaktørplakaten ikke lenger skal gjelde for Klassekampen?».

Svar: Selvsagt skal KK drives etter redaktørplakaten. Men de som i «årevis» har drevet aktivis-

Redaktør Jon Michelet og daglig leder Marga van der Wal med verveblokker for Klassekampen. Det er avisas ledelse, stab, venner og støttespillere som har æren for at avisa eksisterer og har utviklingspotensial – det må alle som befatter seg med dette prosjektet – AKP inkludert – være klar over, skriver innsenderen.

Foto: Rebekka Westgaard

Svar til Arne Eriksen om Klassekampen

Arne Eriksen stiller noen spørsmål til AKP vedrørende Klassekampen (KK 29. mars).

Eriksen: «Hva kan AKP sjøl tilby i bytte for sårt tiltrengt kapital?». Svaret er aksjer og styreplass. Vi vil ikke undersøke at det er mye strev med å være ansvarlig eier: Lete fram likviditetsslån i millionklassen nå og da, være på høyden med betingelsene i bransjen, drive et utstrakt alliansearbeid for å motvirke statens portotekning og senka produksjonstilskudd og avgi mye arbeidskraft til å bygge opp ytterverkene av avisa (støtte- og salgsapparat som kommer i tillegg til det profesjonelle). Når det faktisk ikke er så stor pågang fra organisasjoner for å bli ansvarlige eiere av avisa, så kan det ha å gjøre med at tradisjoner og ressurser for dette formålet er begrensa. På Klassekampens konferanse i februar kom det opp ideer som både styret og vi har grepet fatt i; nemlig å undersøke fag- og interesseorganisasjoners muligheter overfor Klassekampen. I fagbevegelsen fins det gamle og delvis brutte tradisjoner å ta

opp igjen – nemlig å støtte ei presse som stiller seg på fagorganisertes side.

Må konkretisere

Eriksen kan være blant de som tror det er et stort marked for å selge eierskap ved at AKP forsvinner eller ikke har innflytelse – som et salgsargument. Hvem mener Eriksen legger avgjørende vekt på det? Jeg synes nok at de som mener det finnes et slikt marked, må påvise hvem det er og hva slags syn disse har på avisdrift; formålsparagraf og redaktørplakaten. Eller i det minste: Kan Eriksen antydde hvilke organisasjoner dette dreier seg om?

Den avgjørende makta en eier eller eiergruppe har i ei avis, er makta over dets formål. Hva mener du om dagens formålsparagraf, Eriksen – går du inn for å endre den? (Formålsparagrafen: «Klassekampen skal drive en seriøs, kritisk journalistikk med allsidige, politiske og økonomiske avsløringer av alle former for utbytting, undertrykking og miljøødeleggelser, samt inspirere og

bidra til ideologisk kritikk, organisering og politisk kamp mot slike forhold utfra et revolusjonært, sosialistisk grunnsyn»).

AKP-medlemmene avgjør

Eriksens konkluderende appell er at vi skal erklære at vi selger oss ned til 20 prosent. Her kan vi gi Eriksen et klart svar. Det gjør vi ikke. Det ville være useiende – styret har i år ikke lagt inn slike planer fordi det ikke er noen som har meldt sin interesse. Å forberede en emisjon som i 1998 er en svær sak som krever mye krefter og må gjøres til rett tid. På den andre sida så har vi uttrykkelig invitert andre om å melde sin interesse, og vi jobber sjøl med det.

Og om det da kommer noen med et tilbud og betingelser som krevde en motytelse på at vi senker vår posisjon til 20 prosent – så ville vi vurdere det seriøst ut fra hvor mye det var å hente for Klassekampen. Der som dette tilbudet var godt for avisa og dets formål på kort og lang sikt, så er jeg sikker på at partiets medlemmer ville vur-

dere det positivt. Det er som kjent partiets medlemmer som avgjør dette. Kan dette oppfattes som en innvitt, Eriksen?

Nye eiere en inspirasjon

Hvor stor er nøden i Klassekampen? Noen kan komme i skade for å forstørre problemene og skjule mulighetene. Klassekampen er i en trang posisjon, men på ingen måte håpløs. Konferansen viste et utall av ideer på å gjøre produktet bedre – avisas ledelse har lansert en salgsplan som så langt virker positivt.

Det er avisas ledelse, stab, venner og støttespillere som har æren for at Klassekampen eksisterer og har utviklingspotensial – det må alle som befatter seg med dette prosjektet – AKP inkludert – være klar over. Men vi må alltid tørre å utfordre flere til innsats. Det ville være til stor inspirasjon – særlig for de travle ansatte – om det i år kunne komme inn nye eiere med ressurser og kapital.

Asgeir Bell
sekretær i AKP

me for avisa «uten tanke på kompensasjon og uten tanke på makt og eierforhold», har alltid hatt stor grad av kontroll over avisa, gjennom sine representanter i styret. Det har vært «deres» avis. For SU, Senterungdommen, Nei til EU og andre er det annerledes. Vi blir invitert til å drive aktivisme for et prosjekt vi ikke har innflytelse over.

AKP har åpenbart erkjent at

«grunnfellet» ikke kan holde avisa i live alene, og innbyr til aktivisme. Vi er med, men igjen: Vi må se et prosjekt som også inkluderer oss, på annet vis enn som nyttige idioter.

Er det et urimelig krav?

Kari Anne Moe, leder
Ingrid Fiskaa, organisasjonssekretær
Sosialistisk Ungdom

Venner svikter aldri!

«Lesernes egen pressestøtte» bidrar hver måned med over femtifem tusen kroner til Klassekampen. Og: Vi blir bare fler og fler som er med i Foreninga Klassekampens Venner.

I dagens avis finner du et kort du kan fylle ut, sende inn og få en gratis bok på kjøpet.

Hilsen
Klassekampens Venner

◆ KULTUR

Tyrkia inn i internett-alderen

Internett kom til Tyrkia for om lag sju år siden. Bruken er liten sammenlignet med mange andre land, men det er bare foreløpig.

De nesten 64 millioner innbyggerne har i dag 90.000 datamaskiner, 15.000 domenenavn og anslagsvis 1,2 millioner brukere og 10.000 hjemmesider. Men tyrkiske myndigheter bruker lovverket til å begrense ytringsfriheten.

Innenriksdepartementet sendte i mars et rundskriv til guvernørene der det ble lagt ned forbud mot at personer under 15 år kunne besøke internett-kafeer. Departementet forbød også kafeene å knytte seg til spesielle hjemmesider som klassifiseres som skadelige for Tyrkias «territoriale integritet». Disse omfatter hjemmesider til politiske opposisjonspartier, pornografi og spill.

NTB

Oslofilharmonien på nett-turné

Oslo Filharmoniske (OFO) orkester inviterer alle interesserte med på europaturné – på nett, ifølge

Mariss Jansons

Nettavisen. På fortjen dager skal de ha ti konserter, fra London via Brussel, Hamburg til Wien.

Fredag satte orkesteret seg på flyet til London, der første konsert er i kveld og dets turnevirksomhet sine tilhengere og andre å være med på turneen via internett.

I turnédagboken vil det hver dag ligge bilder, småstoff og reportasjer fra reisen, samt bakgrunnsinformasjon om orkestret og dets turnevirksomhet de siste 15 årene, melder orkestret. Dette er også siste reise dirigent Mariss Jansons gjør med orkesteret før han trekker seg som kunstnerisk leder.

Turnédagboken finner du på <http://turnedagbok.oslophil.com/>

KK

Pressen kritiseres etter drap

En del pressefolk som dekket drapet på en 12-år gammel jente i Hedrum sist sommer, viste liten evne til innlevelse i pårørendes situasjon, påpeker medieforskerne Lars Arve Rosslund og Svein Brurås. De to har på oppdrag av Norsk Journalistlag gjort en undersøkelse om hva som faktisk skjedde i den lille bygda noen august-dager i fjor.

Fredag 6. august ble 12 år gamle Kristin Juel Johannessen funnet drept i et skogholt. I løpet av dagen ble bygda invadert av pressefolk. Seks pressehelikoptre var over bygda de to første dagene. Lokalsamfunnet reagerte først med skepsis, så med sinne og raseri. Et telt ble etter hvert satt opp utenfor boligen til den drepte, hvor bygdefolket holdt vakt mot pressen.

Rapporten fra de to medieforskerne som har tråkket i journalistenes fotspor, legges fram på SKUP-konferansen i helgen (Stiftelsen for kritisk og undersøkende presse). Ifølge Journalisten slipper verken Dagbladet, VG, TV 2 eller Aftenposten unna uten riper i lakken. NRK og lokalavisene får godkjent karakter.

NTB

Kultur uten offentlighet

Justisdepartementet vil unndra teatre, festspill og festivaler som er organisert som stiftelser og aksjeselskaper fra offentlighetsloven. Dette kommer fram i uttalelsene fra Justisdepartementets lovavdeling om offentlighetsloven og kulturinstitusjoner.

Det er noen av landets fylkesmenn som har bedt lovavdelingen om uttalelser, i forbindelse med at de skal ta stilling til konkrete klagesaker. Klagene gjelder Nordland Teater, Festspillene i Nord-Norge, Teatret Vårt og Nynorsk Kultursentrum.

Lovavdelingen mener at alle disse institusjonene faller utenfor offentlighetsloven. Lovavdelingen legger særlig vekt på at aktiviteten ved disse kulturinstitusjonene ligger fjernt fra tradisjonell forvaltningsvirksomhet, og at graden av politisk styring vanligvis er liten.

NTB

– Markedsreal mangfoldet

– Tenk hva Europa kunne vært om ikke jødene og muslimene hadde blitt fordrevet fra det mauriske Spania, sier den britiske forfatteren Tariq Ali som neste uke kommer med ei bok om Kosovo-krigen.

◆ KULTURDEBATT

Av Halvor Fjermeros

Denne uka var Tariq Ali, sosialistisk skribent, historiker, filmprodusent og skjønnlitterær forfatter gjest på Norsk kulturråds konferanse *Mosaikk* i Oslo. Konferansens tema var multietnisk mangfold i kunst og kultur, og få kunne fylle rollen som hovedinnleder bedre enn Tariq Ali. Han har stått sentralt i britisk samfunnsdebatt siden han kom fra Pakistan som student til Oxford på 1960-tallet.

Ali har lang erfaring fra arbeid med film og TV-produksjon i Channel Four, i sin tid etablert som en alternativ fjernsynskanal. Han bekymrer seg for utviklingen innen kulturproduksjon. Stikkordet er markedsrealismens klamme hånd.

– Vi skulle dramatisere

V.S.Naipauls *A house for Mr. Biswas* i fire episoder. Vi ville besette rollene med afro-asiater, lik det miljøet på Trinidad Naipaul beskriver. Da kom ledelsen til oss og spurte: «Men hvor er stjernene? Vi kan ikke produsere dette for Prime Time – beste sendetid – uten ett eneste hvitt ansikt blant rollene!».

– Jeg hadde bare en ting å gjøre: Pakke og dra, sier Tariq Ali som ser på Storbritannia som et tvilsomt foregangsland for den subsidiefrie kulturens framvekst:

– Å subsidiere kultur er et spørsmål om tilgjengelighet. Se på tyske byers rause operabevillinger. I London, derimot, er ofte opptil 70 prosent av teaterpublikummet amerikanske turister. Prisene ekskluderer vanlige folk. Eller se på New Labour-monumentet The Dome i London som businessfolk fikk overtalt politikerne til å bygge. Hva fylles det med av «kulturtilbud»? Disneyland er en intellektuell utfordring i sammenlikning.

Mangfold og etnisk miks

– Du snakker om markedet som en stadig mer påtrengende sensurinstans?

– Ja, om markedet som kunstkriterium. Det er risikofritt, og derfor livsfarlig for all kunstnerisk nyskaping. God og original kunst kan bare oppstå når det er en risiko tilstede. Markedet har en demoraliserende effekt i så måte, det blir en pådriver for miming og kopiering framfor originalitet.

Tariq Ali har skrevet og skriver om islams historie, også i skjønnlitterær form. I romanen *Shadows of the Pomegranate Tree* (utgitt

som paperback i fjor) tar han utgangspunkt i det mauriske riket der jøder, muslimer og kristne levde side om side i Spania fram til katolisismens reaksjon gjorde reit bord i 1482. Bokbål og utdrivelse bidro til en kulturell og vitenskapelig, etnisk og religiøs ensretting som beredte grunnen for konkvistadorene og det store folkemordet på Amerikas indianere.

– Sporene etter det spennende mangfoldet i det mauriske riket ser vi blant annet i Cervantes' *Don Quixote*. Boka er basert på manuskripter fra maurertida og på den arabiske fortellertradisjon. Tenk om jødene og muslimene ikke hadde blitt fordrevet? Hva kunne ikke Europa vært da? Og det var vel å merke ikke den muslimske religion, men den arabiske kultur og avanserte vitenskap som dominerte dette regimet. Det fins skilddringer av seksuallivet fra arabiske kvinner fra den tida som ville få enhver islamsk fundamentalist til å rødme av skam i dag.

– Så anslaget fra Ferdinand og Isabella mot det flerkulturelle Spania representerer et skjebnetungt tidsskille for Europa?

– Det åpna for konfrontasjon mellom folkeslag og stormakter. Det ottomanske riket med sitt etniske mangfold – Konstantinopel tok i mot jødiske flyktninger fra Spania – oppsto som en motpol mot europeiske makter.

– Jeg er for etnisk miks, ikke gettoer. Men det hykleriet vi er vitne til nå om flerkulturelle samfunn er kvalmende. Samtidig som Vesten, anført av den britiske regjering, går til krig for «etnisk mangfold» i Kosovo, raser nå den

Solid og sterk sc

Grete Indahl

Kjellarmennesket – notat fra djupet

Det Norske Teatret
Framført av Nils Sletta
Oversettelse: Isak Røgde
Bearbeidelse: Nils Sletta
Scenograf: Per Maning
Lysdesign: Ole Randers

I forestillingen *Kjellarmennesket* – notat fra djupet på Det Norske Teatrets Provescene viser Nils Sletta et spill av stor kunstnerisk kvalitet. Spillet bygger ut en sammensatt fiksjon som kommuniserer så intenst til hjerte og hjerne at avstanden mellom scenen og sal opphører. Nils Sletta legger inn humor mellom replikken og viser mer en kjellerrommets dystre omgivelser. Han bygger et helt livshus med visdom.

Forestillingen bruker minimalt med effekter og tegner, i et enkelt format, et portrett av en antihelt. Nils Sletta står alene på

Nils Sletta som Kjellarmenneske.

realismen truer

verste kampanje på lenge i engelske tabloidaviser mot flyktninger, mot romanifolket, mot fattigfolk og tigere.

Befeste USAs hegemoni

– Du var skarp kritiker av Kosovo-krigen. Hvordan betrakter du den ett år etterpå?

– Det var en krig USA satte i gang for å hevde sitt hegemoni. Det hadde pågått en debatt i elitesjiktene i USA omkring utvidelsen av NATO. Madeleine Albright var knallhardt for en utvidelse østover, en tankegang hun har fra sin tid som elev av spesialrådgiver Zbigniew Brzezinski. På den andre sida ønsker ikke USA et frittstående EU i europeiske sikkerhetsspørsmål. Under Kosovo-krigen skapte dette voldsomme rivninger. For noen uker siden kom det fram på BBC at den franske president Chirac var knallhardt mot bombing av Beograd – uten at det

fikk USAs strateger til å endre oppfatning.

– Vi lever i ei tid for omgruppering og forandring, og USA vurderer fortløpende sin lederrolle verden.

– Hva skiller Kosovo fra Golfkrigen?

– Blant annet at propagandaen for Kosovo-raidet, som i seg sjøl kanskje ikke var mer massiv enn under Golfkrigen, fikk mye enklere spillerom. Folk flest var fullstendig avhengige av informasjon fra mainstream-media. De små avisene, som *Klassekampen* her, *Il Manifesto* i Italia, *Socialist Worker* og *Red Pepper* i Storbritannia, hadde marginal betydning.

– Venstresida i Tyskland var splittet på Kosovo. Motkreftene er kraftig svekket det siste tiåret. Faktum er at folk verden over er dårligere informert om internasjonale forhold nå enn for 20 og 30 år siden. Dette henger sammen med sosialdemokratiets forvirring og inkorporering i det

liberale prosjekt. 1989 utgjorde vendepunktet, sier Tariq Ali som neste uke kommer ut med sine betraktninger over Kosovo-krigen. Boka heter *Masters of the Universe?* – *Nato's Balkan Crusade* og utgis på Verso forlag i London.

– Så Tony Blair vil tilbake til de liberale bannerførere Asquith og Lloyd George? Her gis ikke lenger ved dørene, som når det kommer til spørsmålet om å renasjonalisere den privatiserte jernbanen for «skattebetalernes penger»?

– Blairs mål går hinsides Asquith og Lloyd George. Det er et neoliberalistisk prosjekt han driver. Og når du spør om skattebetalernes penger så var det anslagsvis 750 millioner pund (omtrent ti milliarder kroner) av dem som gikk med til 78 dagers bombing av Jugoslavia. Det ville vært tilstrekkelig til å kjøpe tilbake britisk jernbane. Så det står ikke på penger, heller ikke «skattebetalernes», når det kommer til stykket, konkluderer Tariq Ali.

sterk scenekunst av Sletta

scenen med sin monolog. En monolog som han selv har bearbeidet fra Fjodor Dostojevskijs roman *Opptegnelser fra et kjellerdyp*. I forestillingen samarbeider Nils Sletta med Per Maning, som debutterer som scenograf og lysdesigner Ole Randers. Samspillet mellom lys i sterke farger, en naken bakvegg og Nils Slettas spill utløser følelser og iscenesetter teksten med en dybde, som visualiserer kjellerrommet og understreker forandringer i antihetens indre rom.

Drømmer seg selv

En tidligere embetsmann har trekt seg tilbake til et kjellerdyp i dobbel forstand. I isolasjon gransker han sjela si. Selvd destruktive tanker, hat og egoisme etterfølges av selvironi og selvinnsikt. Lykken henger over hode hans som en lite realiserbar idé og bak selvironien og idylliseringen av ondskapen anes en eksistensiell smerte. Embetsmannen dommer seg selv til taper i både arbeid, vennskap og kjærlighet og godtar offerrollen.

Forestillingen viser hvordan konflikten mellom følelse og rasjonalitet og disharmoni mellom personlighet og ideologi fører et menneske mot grensen av galskap. Spillet utløser forestillingens tunge eksistensielle med metaforer og surrealistiske fantasilbilder.

Vekselspill

I fortellerteatrets form framfører Nils Sletta embetsmannens monolog i et vekselspill mellom fortelling og handling. Vendt mot publikum ransaker rollefiguren sin sjel, røper sine drømmer og filosoferer. I partier spiller Sletta ut episoder og konstruerer ulike fiksjonsrom som illustrerer livet til embetsmannen før han havnet i kjelleren. Med små virkemidler stimulerer Sletta tilskuers evne til å forestille seg de ulike rommene og de ulike personene som innvirker på hans liv. Med en imponerende spillteknikk balanserer Nils Sletta den sceniske energien og åpner for en flytende interaksjon mellom scene og sal. Simultant kontrollerer han fiksjonsfigurens

utvikling, historiens framdriften og kommunikasjonen med publikum.

Valgmuligheter

Kjellarmennesket – notat frå djupet er en scenisk presentasjon av en kraftig litterær tekst som står stødig gjennom hele forestillingen. Forestillingen viser klare kunstneriske kvaliteter, når den beskriver et eksistensielt kaos i en form som stimulerer konsentrasjonen. Forestillingen støtter ikke opp om embetsmannens destruktive holdning, men kaster lys over de valgmuligheter embetsmannen går glipp av ved å gjøre offerrollen til sin og gir tilskueren åpning til selv å identifisere valgmuligheten.

Der skole og samfunn stimulerer intellektet med matematikk og samfunnsnormer, gir oppsetningen av *Kjellarmennesket* – notat frå djupet næring til både intellektet, emosjonene og sjela. Og bekrefter teatrets tilslørte status som arena for livskunnskap og formidling av hva det vil si å være menneske.

godbiter neste uke

Feminister på bølgelengde

Kvinner fra nærradioen radiOrakel i Oslo har kursa ugandiske kvinner i Kampala i nærradioarbeid. Klassekampen har snakka med en av kurslederne.

Hva er det med Vigdis?

Hun har skrevet bok om den utfordrende, ukonvensjonelle moren, og er en drivkraft i kampen mot Nye Nato. Neste uke intervjuer vi Vigdis Hjorth.

To voldtekter i minuttet

Vi har besøkt landet hvor det blir begått flere voldtekter enn noe annet sted i verden. Sør-Afrika har dessuten verdens høyeste antall voldtekter som ender i drap. Tallet ligger tolv ganger høyere enn neste land på lista, USA, og rundt 40 ganger høyere enn i Skandinavia. Hva har gått galt i det nye Sør-Afrika?

Hvor går Klassekampen?

Debatten om KKs framtid fortsetter. Hva skjer med den varslede eierutvidelsen? Blir det en dugnad for Klassekampen? Føl med i neste uke!

Pitagorín

Det er en vakker historie om en stygg gutt kalt Pitagorín, bedre kjent som *Grønn Bæsj*, som hans skolevenner kalte ham. Ryktene sier at tennene hans var grønne, og at han hadde en motbydelig ånde som kunne drepe alle de tapre fluene som fløy forby munnen hans. En snill og naiv gutt, var Pitagorín. Om naboene sine visste han veldig lite, siden han meste parten av tiden holdt seg hjemme og spilte Playstation. Det vakre, gule huset hans var det eneste i nabolaget som hadde svømmebasseng, parabolantenne og hundevakter som holdt alle de ekle

tyvene langt unna, og på en måte kan man si at livet smilte til ham, selv om han var lei av å leve med så mange fattige folk rundt seg. Skjønt lungene hans var tilfreds med å puste den forurensede lufta i sitt udemokratiske land, ville øynene hans se den frie og perfekte verden som lå på den andre, lysende og nordlige siden av kloden. Men dessverre: Ønsket hans var fremdeles en skjønn drøm.

Men en vakker, grå dag da fuglene sang triste melodier, kjøpte familien en gave til Pitagorín: En reisehåndbok om Norge. Der han kunne lese om dette vakre landet i nord: Vigelandsparken, hopp-

bakken i Holmenkollen, Munchmuseet, stavkirkene, vikingskip-museene, midnattssola, fjordene, torsken, lutefisken, geitosten og kjøttkakene med brun saus. Dessuten: Inne i boka lå en sjekk med et høy beløp, slik at Pit kunne dra til Ibsens land. – *Jeg skal besøke det landet som lager den berømte brune sausen, og som deler ut Nobels Fredspris hvert år, sa han fornøyd og stolt. Alle forbedringer for reisen ble gjort med nøye, og den gamle verden ventet utålmodig på vår eventyrer.*

På Gardemoen får vår venn et hyggelig møte med politiet. De blå, gestapo-uniformerte robote-

ne mistenker ham for å transportere dop i et av de usynlige hullene man har i kroppen. På flytoget tror Herr Grønn Bæsj at han har møtt Batman og Robin, men nei da: Det er Carl Vidkun Hagen og Øystein Rudolf Hedstrøm, og der og da blir begrepet *økonomisk flyktning* hørt. Etter denne vurderingen fra de to demokratiske de-

magogene og medlemmene av «Statens Helter A/S», ankommer togpassasjerene Oslo S. Deretter, på

trikken, kommer vår grønne venn i kontakt med billettkontrollørne. – *Hudfargen din gjør deg mistenkelig, mumler de.*

Til slutt, for å be Gud om nåde, går Pit – med hjertet i halss – til en kirke. I det hellige tempelet finner vi den trettende disippelen Ludvig Kain Nessa, som vil frelse ham fra å være så avskyelig. Kjell Pilatus Bondevik er også til stede, og for å redde hans forvirrede sjel vil Bondevik sende Pit til krig mot de onde ateistene som truer de kristelige Nato-troende.

Lei av sin eksistens prøver Pit å se på norsk TV. For å glemme alt som har skjedd, ender det med at han ser Holmgang, Sentrum og De Syv Søstre. – *Sehmord er vel ingen dårlig idé etter disse opplevelsene; slike ting stod ikke i reisehåndboka!* sier han frustrert og trist.

Grønn Skitt ønsker å finne et sted hvor han kan gjemme seg fra disse dype skuffelser, mens den paranoiske frykten pisker hensynsløst rundt i årene hans. Den vandrende, tomme silhuetten av Pitagorín finner til slutt et gammelt, svart rom som fungerer som landskapet i hans tilværelse. De fortapte øynene hans ser mot en livløs vegg som ikke har noe mer å tilby enn et kaldt, ironisk smil, reflektert i et knust speil. En tåre glir nedover høyre kinn og treffer det skitne gulvet; gulvet som stopper ham fra å falle ned til livets uendelige paradokser.

Pobre muchachín, pobre idiotín, pobre Pitabæsjín!

– *Du fikk ikke se skogen, du fikk ikke gå på ski, du fikk ikke hilse på Drillo, du fikk ikke smake på groten, stakkars deg!... Føler du deg ensom? Hva skjer nå, kjære venn? Gråter du? Har du ikke skjont at det ikke finnes noen steder man kan flykte til? Du bare kom til et «demokratisk» land, som alle de andre land. Vil du dra til den vakre månen? Vel, den er allerede okkupert av russere og amerikanere. Klarer du ikke å gi et navn til marerittet som torturerer deg nå? Vel, «Grønn Bæsj»; verden har ledd av deg, men du har aldri forstått det!*

RAFAEL RODRIGUEZ

Blå engel

En mann interessert seg i alminnelighet mer for en kvinne som er interessert i ham enn for en kvinne med vakre bein, mente Marlene Dietrich og krysset et par legger som vakte oppsikt da de kom på lerretet i svart/hvitt i «Der Blaue Engel». I dag er det 70 år siden. Filmen satte en ny standard i form og innhold.

Det var Josef von Sternberg som hadde regien, men det var skuespilleren Emil Jannings som sto bak prosjektet. Han hadde plukket fram den sosialkritiske romanen til Heinrich Mann, «Professor Unrath» fra 1905. Kommunismen Mann var omstridt på et tidspunkt da klassekampen i Tyskland skjerp seg betraktelig.

Eieren av det største tyske filmstudioet UFA, Alfred Hugenberg, satte ned foten, men produsenten Erich Pommer så Jannings talent og fikk til et kompro-

miss: De sterke sosialistiske ringene på slutten av boka ble lukket ut; i stedet skulle filmen konsentrere seg om det første fallet til professor Immanuel Rath, spilt av Jannings, i hans møte med kabarettssangerinnen Lola-Lola Frolich i Dietrichs forførende skikkelse.

Den virkelighetsferne professoren som forviller seg inn på nattklubben, blir forhekset av Lola-Lola som smektende synger at «*Ich bin von Kopf bis Fuss auf Liebe eingestellt*» og at det er hennes verden og ellers intet. Rath er bekymret for studenters utsvevende liv, men ender opp i et klassisk *femme fatale*-drama som mister sitt samfunnskritiske sting fordi bevisstgjøringa av professoren, hånlige kalt Unrath, som følge av hans mentale fall i Manns roman er utelatt.

Der Mann gjør professoren til en spissborgerlig, maktmanisk,

seksuell forklemt mann, blir han i filmen en litt mislykket, langt fra usympatisk snering som trær feil fordi han går utenom den borgerlige veien.

Filmen ble en enorm suksess, av flere åpenbare grunner. Den ene var La Dietrich som la publikum for sine smekre føtter med sin «*Ich bin die fiesche Lola*». Hun ble stjernen over natta; hun ga nattklubbsscenerne den elektriske atmosfæren som gjorde filmen til den største internasjonale suksessen for en tysk lydfilm.

Den andre grunnen var Jannings som klarte overgangen fra stumfilm til lydfilm med stil og kraft. Filminnspillinga utviklet seg derimot til en åpen krig da Jannings oppdaget at Sternberg gjorde filmen til Marlene Dietrichs film. Det var bare Pommeres mesterskap som klarte å løse det hele i land, og det var Dietrich som havnet i Paramount samme år.

Lola fra topp til tå

Foto: Rebekka Westgaard

God gjenbruksånd – dette skinnnet ville sannsynligvis havna på dynga om ikke Hilde Rønning hadde følt seg kallet til å lage en bukse av den flådde fisken.

SIDE 20 og 21

ET HAV AV

Av ANN-KRISTIN NARJORD (tekst) og
REBEKKA WESTGAARD (foto)

I Oslo går det en mann rundt i et par skinnbukser.

Ikke vanlige skinnbukser.

Fiskeskinnbukser.

Peder Kvello i
landets garantert
eneste steinbit-
bukse.

Og et sted i Oslo sitter det et kvinnemenneske og syr. Ikke med nål og tråd. Men på ei industrisymas-kin. Et digert beist av ei maskin. Og det er ikke lekker silke hun har under nåla. Det er steinbit. Et digert beist av en flådd og garva steinbit sitter hun og kjemper med.

Det begynte med en makrell. Og nå er Hilde Rønning kunstner. Ikke helt fortlørlig med den titte-len selv, men hun er definitivt en kleskunstner, en kunsthåndverker, en håndverker. Hun ble utdannet fra Statens Håndverks- og Kunstindustriskole i 1997, og har jobbet med garving av skinn fra fisk siden 1991. Da hun var førsteårsstudent ved skolen, fikk hun i oppgave å lage noe av et materiale hun ikke hadde jobbet med før. Hilde Rønning ruslet ned på fiskebrygga i Bergen. Der lå det en vakker makrell, og dermed var det gjort.

— Da jeg fant den makrellen i Bergen, fant jeg samtidig at det ikke var ende på hvilke muligheter som fantes for bruk av fiskeskin. Jeg kan selv bestemme hvor mykt eller stivt materialet skal være, fargen og holdbarheten. Det er bare fantasien som setter grenser, sier hun.

Torsketeppe, laksekorsett

Nå lager hun hva det skulle være av fiskeskin. Jo vanskeligere gjennomførbart, jo bedre. Foreløpig har hun blant annet en motorsykkelbukse av steinbit, et 2x2 meter stort torsketeppe, et laksekorsett og opptil flere vesker, vester og hodeplagg av et bredt utvalg fiskesorter på samvittigheten. Hun er også i gang med å trekke setene og håndtakene på motorsykkel — en Harley Davidson, selvsagt.

— Ved siden av kenguruskin, er steinbitskin det sterkeste skinn som er å oppdrive, forteller Rønning mens hun viser fram fiske-motorsykkelbuksa. Buksa har tilhørt kameraten Peder Kvello i tre år nå, og hun har den inne for å bytte før. Buksa kjennes ut som vanlige, ganske kraftige lærbukser, men med det helt spesielle flekksteinbit-mønsteret — grågrønt underlag med svarte flekker. Fiskeskin lukter ikke fisk, det har, alt ettersom hvordan det er blitt behandlet, mange likhetstrekk med vanlig skinn, og er minst like holdbart. Hilde Rønning forteller at nesten alle typer fisk kan brukes. Mønsteret i fisken kan bevares, farges eller det kan trykkes nytt mønster oppå.

For et og et halvt år siden startet hun eget verksted i Gamlebyen i Oslo. Ved siden av garving og søm av fiskeskin, syr hun også brudekjoler og klær i mer kjente stoffer på bestilling.

— Er du interessert i penger og fritid, er ikke dette greia. Jeg kan ikke overleve på å sy fiskeskin alene, selv om det er det jeg helst vil. Selv om det ikke er så veldig utfordrende å sy brudekjoler på bestilling, er det bedre enn å ha en vaskejobb for å klare seg, sier hun.

AV MULIGHETER

Hilde Rønning har en egen kleslinje som hun selger til forskjellige butikker. Fiskejobber derimot, tar hun bare på bestilling.

Gamle fiskekondomer

Det er ikke noe nytt å bruke marine råmaterialer til klesbruk. Hilde Rønning har i sin hovedfagsoppgave fra håndverks- og kunsthøgskolen funnet at det er spor fra bruk av fiskeskinn fra flere tusen år tilbake. For eksempel bar presteskabet rundt Ea-Oannes, urhavets gud, drakter og hodeplagg i fiskeskinn. Europas første kondomer var av dyretarmer og fiskeskinn. Det finnes skrifter fra 1432 som viser at man i Lofoten på den tida brukte kveiteskinn som vinduer. Spenner man kveiteskinn ut på en ramme og tørker det, blir resultatet en gjennomskiktig hinne.

I Sibir brukte man for omlag to hundre år siden skibindinger av ål, fordi ål ikke knirker når det blir kaldt. Under råstoffmangelen under andre verdenskrig måtte alle ressurser utnyttes, også fisken. Under okkupasjonstiden kom det i gang en produksjon som resulterte i flere fiskeskinnbedrifter, og på grunn av lærmangelen ble skinnnet blant annet benyttet til å lage sko. Dette skinnnet var imidlertid ofte dårlig impregneret, og det fortelles om fiskesko som luktet ille og som ble ødelagt i regnvær.

I dag er det flere som lager klær og forskjellig utstyr i fiskeskinn. En del klesdesignere legger for eksempel inn elementer av fiskeskinn som detaljer på et plagg. Hilde Rønning er imidlertid en av de ytterst få i landet som kan å garve fisken selv. Andre må kjøpe ferdiggarvet fisk fra Island. Garvingen er selve prosessen med å få det skjellede fiskeskinnet til å bli slitesterkt skinn som ikke råtner. Under garvingen prepareres, skylles, saltes, farges, tørkes og eventuelt myknes skinnnet.

Vil ha hai

Det hele begynner med at Hilde sykler ned til Vipptangen fiskemottak.

– Jeg er blitt kjent med endel fiskere etter hvert, jeg pleier å dra ned på fiskemottakene for å samle opp fiskeskinn hver vår og høst, etter at brudekjolesesongen er over for min del, forteller hun.

Turen går til fiskemottakene framfor til fiskebutikkene, fordi hun trenger den ferskeste fisken. Jo eldre fisken er, jo større er sjansen for at det er uønskede bakterier i den.

Når fisken skal velges ut, er det først og fremst størrelsen det kommer an på. De fleste fiskeskinnene må uansett senere i prosessen sys sammen til større flak, et enkelt fiskeskinn blir bare bredd nok til et slips.

– Ønsket er å få en svært nise eller en hai, det er størrelsen det kommer an på når jeg velger ut fisken. Åleskinn hadde også vært et bra materiale

å jobbe med, da hadde jeg sluppet den trekantfasongen som annen fisk har, sier hun.

Etter å ha fylt opp bøtter og spann med 40-50 slimete, blodige og flådde fisk, går turen direkte tilbake til verkstedet. Fisken må behandles mens den ennå er fersk.

Fisken plasseres i badekaret, skylles for blod og kjøttslintrer, skrapes for skjell og rengjøres før neste skritt – garvingen. Under garvingen tilsettes stoffer som gjør at skinnnet ikke blir angrepet av bakterier, og det er under denne prosessen at fiskehuden omdannes til lær, og det er her kvaliteten, fargen og holdbarheten avgjøres. Garvingen kan skje med bark, krom, jern – eller fett.

Livsstil

– Jeg har blitt skjelt ut av amerikanere som mente at steinbitten er et stort og følsomt dyr som man ikke skal flå skinnnet av og benytte til brukskunst, forteller hun. Folk har prøvd å klippe i stykker ting hun har hatt med seg på markedet, med den begrunnelsen at steinbitten er en utrydningstrua dyreart.

– Så lenge det finnes kvoter for fiske av steinbit til matbruk, ser jeg ikke noen betenkeligheter med at jeg drar på et fiskemottak og tar med meg ting som ellers er regnet som søppel, sier hun.

Fiskeskinnet får hun som regel gratis. Tidligere ble avfallet brukt til å lage lim, nå blir det, i den grad det blir brukt i det hele tatt, benyttet til dyrefôr eller i visse typer stivelse.

Hilde Rønning har hatt verkstedet i halvannet år, og må hele tiden balansere oppdragene mot hverandre. Hun må lage nok brudekjoler og andre klær til at økonomien holder, samtidig må hun ha nok fiskeskinnsoppdrag til at kreativiteten blir utfordret.

– Å jobbe på denne måten er mer livsstil enn yrke, og uten fast arbeidstid er det umulig å sette en timelønn på arbeidet. Men hvis det går rundt, er det verdens beste jobb. Friheten i dette arbeidet er utrolig verdifull, jeg kunne ikke tenkt meg en A4-jobb med en arbeidsgiver og fast arbeidstid.

Men det å starte egen bedrift i Oslo er beinhardt. Og det å være kunstner i et lite land som Norge, er farefullt. For en god idé er ofte også en god forretningsidé. Og en god forretningsidé skal man passe godt på. Hilde Rønnings bedrift er et enkvinnesforetak, og det er svært begrensa hvor kommersielt hun kan drive. Selv om hun klekker ut ideer som en stor bedrift kunne tjent mye penger på, har hun selv verken tid eller lyst til å masseprodusere fiskeklærne sine. For å unngå at andre stjeler ideene hennes, legger hun i spesielle tilfeller arbeidstegninger og fotografier ned i en konvolutt, limer igjen og sender den rekommendert til seg selv. Alternativet er den møysommelige prosessen med å søke om mønsterbeskyttelse av hver enkelt ting.

– Hvis jeg har laget noe helt spesielt som jeg ser at det vil være enkelt å kopiere, sender jeg brev til meg selv, og håper at det vil være bevis godt nok. Opphavsrett til ideer er et sørgelig kapittel i Norge, det finnes ikke noe godt vern av åndsverk, sier hun.

Rik på sine fiskefiskeidéer tror Hilde Rønning aldri hun vil bli.

– Hvorfor gjør man slike ting som ikke betaler seg selv? Jeg tror ikke det er et valg i det hele tatt, man bare må. I hvert fall må jeg det. Jeg er bare så utrolig fascinert av fiskeskinn.

Fiskeskinnsgarveren på jakt etter råvarer på et av Oslos fiskemottak.

Det er en møysommelig prosess å skape slitesterkt lær av fiskeskinn.

Hilde Rønning kler en Harley i steinbitskinn – verdens sterkeste skinn.

Skinne- togvisjon der skinnene mangler

– Vi skal bli det beste togselskapet innen 2003, sier talsmannen for den mest skandaliserte av de private britiske togoperatørene, Virgin Trains.

– Navnet er Failtrack, sier han som har fått sparken fra Railtrack, det private britiske jernbanelaget der brutte løfter om nye spor står like tett i kø som togene inn til London i rushtida.

– Jernbanen må renasjonaliseres, sier både Tony Benn og fagforbundet RMTs folk. Radikaleren i Sheffield sier: Toryene privatiserte for å knuse fagforeninga vår og RMT saboterte kampen.

Av HALVOR FJERMEROS, England

Mind the gap!

Advarselen runger via høyttalere og gir gjenklang i katakombene i Londons undergrunn. Alle som har kjørt *The Tube* – T-banen i den britiske hovedstaden – har hørt påminnelsen i det vogndørene går opp: Mind the gap! Se opp for avstanden!

Det er noe symbolsk over dette utroptet. For det er et gap mellom visjon og virkelighet når det gjelder det meste som går på skinner i Storbritannia, og da særlig mellom de skinnende visjoner private operatører har for togframtida og den skrinne og skeive jernbanevirkeligheten de reisende må forholde seg til. Det gjelder ikke minst Londons undergrunn. Den har et anslått investeringsbehov på sju milliarder pund, eller mer enn 90 milliarder kroner. Det er et gap Tony Blairs regjering vil fyl-

le ved å delprivatisere T-banen. Men av en eller annen grunn er londonfolk steinsens i mot dette.

Kan det ha noe med privatiseringsfadesen av den britiske jernbanen å gjøre?

Sulteforing. Det er fellesnevneren for de fleste statsbaner gjennom flere tiår, i alle fall i Europa. Med mager kost utvikla jernbanelaget seg til et skjellert med synlige sklerotiske skavanker. De britiske statsbanene, British Rail, lå på soteseng. Og konsekvensene var fatale – i form av ulykkesstatistikk. For 10 år siden krevde en togkatastrofe ved Clapham Junction i London 45 menneskeliv. Lærdommen fra den gang var at med automatisk togstopp – identisk med det ATC-systemet som var på alles lepper etter den norske togulykka i januar i år – ville den katastrofen vært unngått.

Av økonomiske grunner vedtok British Rail ikke å bruke ATC, men et mer begrensa system, TWPS.

tas, må en besøke de private operatørene. Jeg velger meg Virgin Trains, Sir Richard Bransons finansielle lekegrind for tog i tillegg til alt det andre han bedriver som investor, fra flyselskap via plateselskap til IT-virksomhet. Virgin Trains holder hus på Euston Station, der de opererer tre langdistansestrekninger som en av 25 operatører på persontrafikk. Jeg møter selskapets pressetalsmann, Dennis Lowett, som sjøl har ei fortid i British Rail (BR). Han legger vekt på de framganger statsbanen gjorde i mange år forut for privatiseringa:

– I 1981 organiserte BR seg i tre passasjerdivisjoner, InterCity, London/Sørøst-England og reserverende landsdekkende linjer. InterCity – hvor jeg var ansatt – var inndelt i sju seksjoner, bortimot identisk med de ekspressrutene som nå er privatisert. Fra 1988 var InterCity en profitabel virksomhet fram til privatiseringslo-

Men det varte og rakk. Regjeringer av ulike farger toer sine hender og klager på ubalanse i budsjettet. Og så kom Paddington-katastrofen i fjor høst, med 70 døde. Den ville ikke ha skjedd hvis sikkerhetssystemet hadde vært innført.

Dette forteller Jonathan Brey, daglig leder i *Save our Railways*, kampanjeorganisasjonen for styrking av togtilbudet i de hardt prøvde jernbanelandene. Kontorets plassering, det ligger i Shoreditch i de nordøstre og mer rufsete deler av London, vitner om at disse togentusiastene er kjørt ut på et sidespor i den nye togvirkeligheten. Skal en dit avgjørelsen

vens iverksetting 1993-94. InterCity var kort og godt en suksess, det utvikla seg til å bli verdens beste togselskap, sier Virgins pressetalsmann, som med entusiasme forteller om Virgins investeringsplaner:

– For West Coast Main Line, mellom London og Manchester, skal vi kjøpe 53 nye togsett innen 2002. Både her og på den andre strekningen vi opererer skal det settes inn krengetog. En forutsetning er at det blir gjort betydelige forbedringer på kjøreveien. Vi investerer to milliarder pund i sporbygging for å få Railtrack til å prioritere utbedring av Vestkystlinja sånn at farten kan økes, først til 125 miles per time, siden til 140, eller tilsvarende 225 km/t.

Visjoner og friksjoner

– Hva er den viktigste forskjellen på statlig og privat drevet jernbane når det gjelder investeringer?

– I British Rail-tida ville de ha tatt den billigste kontrakten på nye tog, mens vi ser oss ut det aller beste. Og gamle BR ville aldri fått fire milliarder pund fra noen som helst regjering til modernisering, tilsvarende det vi nå investerer, svarer Virgin-talsmannen.

Men så spør det om de er så enkelt. Det er Railtrack, tilsvarende det norske Jernbanelaget, som er ansvarlig for utbedring linjer og bygging av nye spor. Men på den fronten har det gått smått. Av alle de private selskapene som nå driver de ulike nivåer av britisk jernbane, er Railtrack «a pain in the ass», en sinke som er kilde til stor frustrasjon på vegne av britisk jernbanes modernisering. Faktum er at Railtrack ikke har fått ut fingern siden de overtok. Den siste nye banestrekninga som fins på øyas jernbanelag er den såkalte Robin Hood-linja fra Nottingham til Worksop, og det var det gamle British Rails fortløpende. Og Virgin

Et av togene til det skandaliserte selskapene Virgin Trains. Selskapet har store ambisjoner, men skinnene mangler.

Foto: Millepost

sjøl har pådratt seg et rettmessig rykte for å være det minst pålitelige selskapet, med en forsinkelsesprosent som ligger godt over gamle BRs.

– Vi har blitt betydelig bedre det siste året. Privatisering er en læreprosess. Noen av operatorene ser ikke ut til å ha ambisjoner. Vi i Virgin har derimot en visjon. Vi skal bli det beste togselskapet innen 2003 og doble passasjertallet på Vestkystlinja innen 2012. Siden 1997, da BR var endelig avvikla, har vi hatt en vekst på 11 prosent årlig i passasjertall. Vi skal yte topp service, vi hyrer nå inn folk fra flyselskapene som skal bidra til å omdanne servicekulturen ombord. Vi skal skape den lommebok-frie reise der folk betaler billetten, *and that's it*. Du skal ikke sitte der og lure på om du har råd til en kaffe eller matbit. Det er inkludert, sier en optimistisk Lowett.

Railtrack staves Failtrack

Denne uka meldte britiske aviser at Railtrack sannsynligvis er i ferd med å spore av i forhold til dets viktigste løfte om utbedring, nemlig på den omtalte Vestkystlinja. En oppgradering av linja for 5,3 milliarder pund innen 2002 ligger langt etter skjema, og en representant for det statlige kontrollorganet for jernbanen truer nå med å saksøke Railtrack med krav om erstatning. Hvis linja ikke blir oppgradert innen 2002 kan Virgin-boss Branson se langt etter løftet til de reisende om å bringe reisetiden ned i under to timer (fra to og en halv dag) mellom Manchester og London med nye kregsetog. Da blir forholdet mellom Railtrack og Virgin et anliggende for advokater med krav om kompensasjon fra sistnevnte til linjevokterne i Railtrack.

Jeg skal møte assisterende generalsekretær Vernon Hince i

transportarbeiderforbundet RMT (Ril, Maritime and Transport Workers Union) i hovedkvarteret i London. På venteværelset sitter Michael Cummings, en 36-åring, opprinnelig fra Cardiff, som har fått sparken fra Railtrack. Det skjedde i februar, rett før han ville ha nådd ett års ansiennitet i mars og dermed bedre oppsigelsesvern.

Tilfeldig? Neppe!
– Railtrack er fullstendig uten ansvar i ansettelsespolitikken. Det eneste de er opptatt å kutte i staben for å øke profitten. De utnytter de ansatte maksimalt. Jeg hadde for så vidt sagt ja til å ta så mye overtid som mulig. Men Railtrack var hemningsløse i å tilkalle meg når noen var borte på skiftet. De ringte rett som det var kvart på sju om morgenen etter at jeg hadde kommet hjem fra kveldsskift over midnatt dagen før. Fire, fem dager etter hverandre kunne de ringe for å utkalle meg til ekstra skift.

Generalsekretær Hince i RMT kommenterte indirekte dette i samtalen med Klassekampen:

– Jernbaneloven – Railway Act – sier at maksimal arbeidsdag er 12 timer. Men da har du krav på 12 timers hvile. Og tariffavtalen setter grensa for arbeidsuka til 37 timer.

Michael Cummings var ansatt i hittegodstjenesten ved Euston med timelønn tilsvarende drøye 80 norske kroner. Men arbeidsgiveren oppdagde raskt at de hadde en oppvakt og anvendelig mann i Cummings, så stadig oftere plasserte de hittegodsmannen i informasjonstjenesten på stasjonen – til samme lønn. Oppsigelsen kom som følge av en intern konflikt

med en kollega, og etter et møte med Railtracks advokat fant Cummings advokat i RMT det nytteløst å gå videre med krav om å få tilbake jobben.

Og som om ikke det skulle være nok: Da jeg møtte Cummings dagen etter hadde han fått vite at Railtrack nå hadde vedtatt å sette ut hele hittegodstjenesten til nok en kontraktør, en underkontraktør under hovedkontraktøren! – Railtrack staves Failtrack. It's

Vernon Hince

Michael Cummings

Rob Dawler

a complete mess, sier Cummings om denne delen av britiske jernbanesatses «Brave New World».

En irreversibel prosess?

Vernon Hince i fagforbundet RMT har personlig erfaring med de private operatørenes upresise og kansellerte tog. Han reiser daglig mellom Watford og London, og i fjor måtte selskapet Silverlink gi Hince 16 gratis reisedager som kompensasjon. Selskapet har gjort det så dårlig at de var tvunget til å kutte prisen med to prosent, sier han.

– Prisene var høye under British Rail, men et selskap som Virgin er mye dyrere. Et annet, Thameslink, har rett og slett satt opp prisene for å begrense antall reisende. De har ikke kapasitet til å etterkomme behovet, sier Hince og forteller om en annen side ved privat drift, nemlig lønnspolitikken:

– Vi har fått lønnsforskjeller på

4-5.000 pund mellom for eksempel lokførere i ulike selskaper. Før var søndagen hellig, nå er den blitt normalarbeidsdag, og følgende uten krav på lønnstillegg.

– Så konklusjonen burde være klar: Jernbanen må nasjonaliseres igjen, både for de ansattes og de reisendes beste.

– RMT var det eneste fagforbund som stemte mot privatisering på Labours partikongress i 1993. Vi vil renasjonalisere jernbanen. I første omgang bør staten ta tilbake kontroll over Railtrack, som subsidieres med 1,5 milliarder pund årlig. Vi bekymrer oss over hvor dårlig sikkerheten ivaretas under de

nye regimet. Men politisk vil det oppstå et problem ved en renasjonalisering. Aksjene vil fylke til værs i samme øyeblikk som et tilbakekjøp annonseres. Kanskje det vil koste 10 milliarder skattebetalerpund, det dobbelte av utsalgsprisen, å kjøpe tilbake jernbanen, sier Vernon Hince, som inntil nylig satt i sentralstyret til Tony Blairs New Labour.

Klassekampen spurte Labour-veteranen Tony Benn om det samme, renasjonalisering av togsystemet:

Sentralnervesystem

– Jernbanenettet er en slags sentralnervesystem på kryss og tvers gjennom landet. Det vi trenger mer enn noen gang er et integrert transportsystem, og det kan ikke løses av private operatører. Jeg ønsker, som 73 prosent av folket i en ny meningsmåling, at staten kjøper tilbake jernbanen, sier Benn.

Lenger kommer vi ikke. Alle toer sine hender, alle unntatt den revolusjonære tidligere jernbanetillitsmannen Bob Dawber, som jeg treffer i Sheffield. Han var distriktssekretær i det gamle jernbaneforbundet inntil fusjonen som skapte RMT. På det tidspunktet var Dawber blitt syk, og året etter fikk han diagnosen på en dødelig kreft i lungeveggen som følge av asbestbruk i arbeidet. Han fikk dødsdom med noen måneders levetid før jul i 1998, men er fortsatt rask og samler inn penger til en stor operasjon i utlandet – hans eneste håp. Om fagforbundets rolle legger han ikke fingrene mellom:

– RMT gjorde i beste fall en elendig jobb, i verste fall saboterte de kampen mot privatisering. Generalsekretær Jimmy Knapp spilte et dobbelspill. Han holdt en venstrefasade utad, men innholdet i hans budskap var et høyverdridd standpunkt. Tory-partiet så sin sjanse til å bryte ned et av de sterkeste fagforbundene ved å privatisere British Rail. Det har de klart.

– Selskapet som har kjøpt vedlikeholdsdelen der jeg jobba, Balfour Beatty, er et digert britisk entreprenørselskap som blant annet bygger en gigantisk dam for Tyrkia i Kurdistan. Det de betalte for tre «biter» av British Rails vedlikeholdsseksjon, fikk de tilbake i profitt etter tre år. Det kaller jeg ikke et kjøp, men en rein gave.

– For de arbeiderne spiller det ingen rolle om det er en statlig eller privat kapitalist som driver jernbanen. Det som betyr noe er arbeidsforholdene, profitten de tar ut og investeringene de gjør. Så langt har det kostet dobbelt så mye å drive privat jernbane enn statlig, og derfor må jernbanen renasjonaliseres. Så enkelt er det. Men skal det skje noe må det bli et hel-sikes bråk først. Jeg skal bidra med mitt – så sant jeg lever.

PORTRETET

Eldar Hanson, 50 år, lærer ved Hersleb skole

Lærer Hanson

Eldar Hansons lærere var alle alvorlige menn med etternavn og slips. Nå er han lærer selv, på fornavn og i jeans.

DET ER FAKTISK veldig mange som kjenner til de tre veggmaleriene på Hersleb skole. Hersleb skole, Herslebsgata, Oslo indre øst. De lokker stadig vekk stipendiater og kunstnere til å besøke det store skolehuset, til å kjøre tommelen opp i lufta mellom blikket og objektet, mellom kunsten og kunnskapen om den, målende tomler, beundrende blikk. Veggmaleriene ble opprinnelig forært skolen av direktør Peter Krag, «en nordmann i Paris», og henger nå i hver sin foaje, i hver sin etasje og speider etter elevene som flyr forbi, tolv ganger daglig.

I første finner du Alf Rølfssens *Historien: Osebergdronningens* utferd, sjøsettinga av skipet. En kriger som står og drømmer. Et seil som heises i distanse. I annen etasje henger Per Kroghs *Naturen: Livet i en råtten stubbe*, maur og mennesker, en måler, en bilde, en regnbuefarga snegl. I tredje etasje, Axel Revolds *Geografien: En guttunge som drømmer seg inn i selskapet til kjente oppdagere*. Columbus og Livingstone.

I sum: Historiens, naturens og geografis sus.

– Disse freskene er antagelig mer verdt enn resten av skolen, sier Eldar Hansen og ler.

Han har jobba på Hersleb siden 1985. Fag: Norsk, fransk, historie. Utdannelsen har han fra lærersteder i Oslo, Caen og Peking. Han har vært her og der. Og nå låser han oss inn på rotetrommet mellom tresløyd og metallsløyd, og setter oss ned til høyre for en filmfremviser av papp, i venstre hånd: det store nøkkelknippet, i høyre: matpakken. Alt er som det skal være på en skole.

HANSON HAR VÆRT lærer i til sammen nær på 25 år, hva vil han si har forandret seg fra da til nå?

– Det har først og fremst blitt mer stressende, med nye læreplaner som medfører et mer byråkratisert arbeid. Det er blitt større krav til dokumentasjon omkring hva jeg gjør med klassen og enkeltelever. Og da kan du si

at min frihet som pedagog er blitt klart innskrenka, på grunn av pålagte arbeidsplaner og metoder. Og så er det rammebetingelsene, selvfølgelig. Vi har ikke dårligere lønn nå enn da jeg starta, men sammenligner du med kameratene mine utenfor skoleverket, er det dårligere.

– *Hvordan ser denne nye arbeidsdagen ut?*

– Mer møter. Mer papirarbeid. Men det betyr ikke at jeg mister tid til elevene, det har gått mer på bekostning av min egen utvikling. Som lærer er en jo opptatt av å utvikle seg selv, holde seg faglig oppdatert og det er nok der det skorter mest for meg.

– *Hva kan de langsiktige konsekvensene bli av det?*

– Jeg tror det blir et mindre motivert lærerkorps, og mindre selvstendig lærerkorps. Det er det nesten nødt til å bli. Og da blir man avhengig av sentrale pålegg. En annen ting er forgubbinga. Som vi trodde vi var ferdig med, at ansettelse på ren ansiennitet var avviklet i Oslo skoleverk. Du vet, før i tida var det slik at når du begynte som lærer så søkte en seg ut i provinsen, man begynte på en lite sted, og søkte seg inn til byen etterhvert. Dette prinsippet forsvant på 70-tallet, og da kom det mange nye inn i oslo-skolene, men det som har skjedd er at de ikke har gått ut igjen. Slik at når vi gubbene går ut i pensjon, det regnes med at omtrent 40.000 lærere vil gå ut i pensjon i løpet av de neste ti åra, hvor er de nye hen?

Det er klart dette har mye med politikk å gjøre. Ting vi allerede har vært inne på. Rammebetingelser, arbeidsmiljø, sentralstyring.

– Kallstanken er ikke så stor lenger, sier Hanson.

HVIS VI SKAL snakke spesielt om Hersleb skole, sier Eldar Hanson, har det som har skjedd forandringer her som på mange måter har vært til det bedre. Det har blitt en betydelig roligere

skole. Våre elever er stort sett over gjennomsnittet høflige. Og det er fordi mange av dem kommer fra kulturer hvor læreren og skolen har langt høyere status enn det den har her i Norge.

– *Den gjengse oppfatning av skolen er kanskje det motsatte.*

– Vi har vanskelige elever vi også. Hvem har ikke det? Slikt kommer og går, og akkurat nå er vi inne en veldig heldig periode, men hvem vet når vi får en gjeng med lurvete elever igjen?

Hanson forklarer forbedringene med at Hersleb har forholdsvis små problemer med de tre store hodepine i skoleverket: stoff, alkohol og sexpress.

– Det skyldes også elevenes kulturelle bakgrunn. Atti prosent av våre elever har minoritetspråklig bakgrunn. Det betyr ikke at atti prosent ikke snakker norsk. Mange er født her og snakker like flytende som deg og meg.

– *Høyre og Fremskrittspartiet foreslår innstramminger og vil rasjonalisere Oslo skoleverk. Hvilke utslag vil en slik politikk få for Hersleb?*

– Heldigvis er vi på Hersleb med på noe som heter OIØ, Oslo Indre Øst, en tiårig pakke, hvor vi får en del statlige midler. Uten de pengene hadde vi stått veldig dårlig. For egentlig er det ikke penger til noe som helst i skoleverket. Hersleb står ikke engang på rehabiliteringsplanen til kommunen. Mer konkret: I dag kom det tyve mennesker på befaring fra byutviklingskomiteen. Uten å ha sagt fra, uten et ord på forhånd, vi visste ingenting. Det viser seg at de planlegger å plassere en plasthall i hagen vår! En som vil ta hele haven, gå over fontena vår, og et stykke inn på fotballbanene som nettopp er ferdigstilt til seks millioner. En plastidrettshall! Eleven skal altså komme ut av skoledørene og se en sver plastikkvegg. Det er så teit, det er nesten ikke til å tro.

Lærerrolla er blitt mye diskutert den siste tida. Spalter i aviser, replikker på TVen. Mange lærere beklager seg over at de er mer oppdragere enn undervisere; er det virkelig lærerens jobb å lære ungene folkeskikk; er det viktigere å få dem til å sitte stille enn gjøre lekser?

VI SÅ DET på Dagsrevyen i går, lektorlagets siste kampanje: *Ikke bli lærer*. Lite status, dårlig betalt, tidlig utbrent.

– Jeg ble voksen i 60-åra og de tankene jeg hadde den gang om undervisning er ikke de samme som jeg har i dag. Jeg har forandret mening mange ganger. For det første, jeg gikk på en skole hvor jeg alltid brukte lærerens etternavn. Det var ingen ... Nei det var *en*, en ung lærer, som brukte lusekofte under jakka, utenpå slippet, det var det første tegnet på at det gikk an å ha noe mellom jakka og slippet. Alle andre brukte slips. Det var en tid hvor lærerinner som brukte bukser fikk tilsnakk. Og nå er det ikke en som bruker slips. Jeg går rundt med jeans på jobben. Elevene bruker fornavn på meg, jeg bruker fornavn på elevene.

– *Hva har skjedd?*

– Det er hele samfunnsutviklinga som ligger bak. At *De* er blitt borte. Og den autoriteten som lærere og «voksenfolket» er blitt brutt ned og til dels er borte. Men samtidig: Jeg oppfatter det slik at våre elever, og elever generelt, oppfatter læreren som vi alltid har gjort. De fleste viser respekt. Vi sier gjerne at læreren har mista respekt, og mange vil gjerne se denne ved hjelp av høyere lønn, men det tror jeg er en feil måte å se det an på. Jeg tror ikke at læreren har mista så mye av den gamle respekten, selv om de ytre tegna på den nok har forvittra.

Etternavnet, slippet, lusekofte.

– *Men læreren er vel blitt mer kamerat enn før? Rollen har om ikke annet utvida seg?*

– Ja, jeg tror at elevene kom-

mer til meg mer enn jeg gjorde til mine lærere. Og omgangsformen er blitt mye mer normalisert, og ... demokratisert, kanskje. Men det å spille en rolle i en ungdoms liv, det er mye vanskeligere nå fordi de er så gruppeorientert, bestevenninneorientert. Det kommer igjen av at det er mye mer tid til sosiale aktiviteter enn før. Mindre tid som går bort til plikter. Og langt mindre tid far og mor.

Det vokser frem gjenger.

– Og det med gjenger henger sammen med det som blir kalt «oppdragerrollen» til lærerne. Det heter at nå skal ungene læres folkeskikk. Men jeg tror ikke at vi har tid og mulighet til å gjøre det. I den nye læreplanen fra 97, «L-97» som vi kaller den, blir det stilt helt konkrete krav til hva som skal læres til elevene, og noe av det er ganske paradisk.

– *Som for eksempel?*

– At elevene på en halv time skal lære seg eksistensialismen, og hva syv-åtte eksistensialister står for.

Jean Paul Sartre, Albert Camus, Simone de Beauvoir, Gabriel Marcel, Martin Heidegger, Karl Jaspers, Maurice Merleau-Ponty, Martin Buber, en halv time, vær så god.

Poenget er at det timemessig har blitt veldig trangt for læreren anno 2000, og blir det selvsagt mindre tid til det sosiale ved jobben.

– Samfunnet har heller ikke noe avklart forhold til skolen. Vi, som ungdomsskole, ligger i spenningsfeltet mellom barneskolen og den videregående skolen. Vi ser på oss selv som faglærere, mens en lærer på barneskolen er mer opptatt av hele eleven.

På dette punktet krangler også Norsk Lærerlag og Lærerforbundet seg i mellom.

– Men nå ser det ut som om vi skal slå oss sammen. Jeg har alltid vært for en slik sammenslåing. Ikke utelukkende på grunn av kjøttvekta, men den fordelene vi får av å utforme krava sammen selv om vi har ulike oppfatninger av hvordan lærerrollen skal være.

– Jeg ble voksen i 60-
åra og de tankene jeg
hadde den gang om
undervisning er ikke
de samme som jeg
har i dag

KLASSEKAMPEN FOR 10 ÅR SIDEN

Stort mindretall forlater NKP

NKPs landsmøte i helga endte i full splittelse. Et stort mindretall vil melde seg ut av partiet. Ledelsen i Oslo-partiet vil trekke seg fra sine verv og søke kontakt med SV.

KLASSEKAMPEN FOR 20 ÅR SIDEN

Først nå kommer sikkerhetstiltakene

Myndighetene har lenge vært klar over at sikkerheten i Nordsjøen ikke er god nok. Det innrømmer Sjøfartsdirektoratet, som nå vil foreslå forbedringer allerede før Undersøkelsekommisjonen blir ferdig med sitt arbeid med «Alexander Kielland».

KLASSEKAMPEN FOR 30 ÅR SIDEN

Palestinerne kjemper

Den israelske terroren mot sivilbefolkninga i de arabiske landa nådde et foreløpig høydepunkt den 12. februar. Amerikansk-produserte jagerfly av «Phantom»-typen angrep en metallfabrikk i utkanten av Kairo med napalmbomber. Over 140 arbeidere ble drept eller såret. En bølge av forbitelse feide over hele Midt-Østen, og i de store gatedemonstrasjonene som fulgte, var et av hovedkrava til de egyptiske arbeiderne «Gi oss våpen!»

UKAS DIKT

Uroens bok (utdrag)

eg er et spillekort som tilhører et glemt og gammelt spill, det eneste som er igjen av en kortstokk som nå er tapt. Jeg har ingen bestemt verdi, jeg har ingenting å sammenligne meg med, slik at jeg kan finne meg selv, jeg har intet jeg kan bruke for å bli kjent med meg selv. Og på denne måten beskriver jeg meg selv i bilde etter bilde – ikke uten sannhet, men lognaktig – og blir mer et blide enn meg selv. Jeg beskriver meg bort fra min egen eksistens, og jeg skriver med sjelen som var den blekk, ubrukkelig til annet enn å skrive med. Men den kraftige reaksjonen fortar seg, jeg resignerer på nytt. Atter vender jeg tilbake til den jeg er, enskjønt jeg intet er. Noe som ligner på tårer uten gråt svir bak mitt stive blikk, og noe som ligner uforløst anger stikker bak min tørre strupe. Men akk, jeg vet ikke hva jeg skulle gråte over om jeg hadde grått, og jeg vet heller ikke hvorfor jeg ikke har grått. Fiksjonen følger meg som om den var min egen skygge, og det eneste jeg ønsker, er å sove.

Disse linjene er det *Fernando Pessoa* som har skrevet, under aliaset *Bernardo Soares*, i romanen *Uroens bok*. Den omhandler, på vakker og poetisk vis, et ensomt menneskes lede og liv.

Romanen *En god tid* er for god til å være sann. Og sann er den da heller ikke, men samtidig er den det: Den er skrevet, men likevel ikke skrevet. Du kan tro hva du vil: Men *En god tid* avhenger av hvorvidt du tror på kjærligheten eller ikke.

Anmeldt av RUNE TEIGEN

Jeg simpelthen els

Tore Renberg
En god tid, roman
Tiden

En god tid er en roman fra år 2000 skrevet av Tore Renberg, født 1972, men gir seg ikke ut for å være det. En god tid er ikke en nylig funnet og refusert roman fra 1925 skrevet av Tore Renberg, født 1898, men gir seg ut for å være det. Det som er sant er tildekket, det som er løgn fremstilles som sannhet. Men Renberg anno år 2000 har gitt seg til kjensens og avslørt sitt postmodernistiske spill: Ved å doble seg selv gjennom å skape seg et alias med samme navn, bekrefter Renberg/Renberg på denne måten fiksjonens reelle eksistens i seg selv, men bekrefter samtidig fiksjonens løgnaktighet.

For de av oss som nylig så innslaget med Renberg på Leseforeningen på NRK, så en Renberg forkledd som forfatter av 1925. Hvorfor denne maskeraden i Renbergs tilfelle? For Renbergs roman er en maskerade, den er angivelig 1925-aktig i sitt språk og stil, og maskeraden er gjennomført til punkt og prikke: Ingenting av informasjon innenfor permene (bokformatet er også etterlignet datidens format) avslører direkte at det er en Renberg anno 2000 som har skrevet boken. Det paradokse

maskepiet er med andre ord tatt helt ut. Avsløringen, eller maskekastingen, er kun foretatt offentlig, i intervjuer og på fjernsyn. Så hva står igjen etter maskefallet? Hva er Tore Renbergs sanne ansikt?

Utopiens latterlighet

Ved å benytte litteraturens fantastiske muligheter for i fantasien å overskride de fysiske lover, har Renberg foretatt en litterær og idémessig tidsreise tilbake til 1925. I all enkelhet er plotet som følger: Tore Renberg, født 1898, har i 1925 skrevet en superoptimistisk fremtidsfabel konsentrert om 1990-tallet, og beskrevet denne vår egen samtid gjennom et inderlig, høystemt og ekstatisk språk. Verden rundt årtusenskiftet er en ren idyll: ingen kriger, ingen epidemier, ingen fattigdom, ingen egoisme, høy teknologi, og 97 prosent av verdens befolkning er lykkelige. Leseren av år 2000, som så og si sitter til knes i sin egen bedrøvelige fasit, kan umulig tro på denne utopien.

Og hadde *En god tid* virkelig vært en roman fra 1925, hadde den i beste fall vært en kuriositet i dag. På samme måte som hvis Renberg ikke hadde foretatt dette grepet vi har beskrevet, men i stedet presentert en lignende utopi for det kommende hundreåret: Det hadde, inntil det lat-

terlige, heller ikke vært til å tro på. Renberg anno 1925, eller Renberg anno år 2000, ville hver for seg ikke blitt tatt alvorlig. Derfor kobler Renberg dem sammen og gjør en fullstendig feilslått science-fiction om vår egen miserable samtid om til en inneforståthet mellom forfatter og leser. For på et nivå er det ingen tvil om at Renberg latterliggjør enhver optimistisk tro på fremtiden.

Kjærlighetens kraft

Men det sentrale temaet i *En god tid* er kjærligheten, og da forelskelsens og kjærlighetens forvandlende kraft. Johannes Dreyer, en mann som vandrer rundt som innbegrepet på den ikke-kjodelige nestekjærligheten, og dermed ute av stand til å differensiere i den kjærlighet han føler til alle mennesker, møter Erika Lindner, som på sin side lider under den flyktige forelskelsen: ute av stand til varig å holde fast på forelskelsen. Slik smelter den altomfattende kjærligheten og den flyktige kjærligheten sammen, som om den himmelske og jordiske kjærligheten på denne måten forenes: To skjeve kjærligheter hadde møtt hverandre, den flyktige og den verdensfavende. I møtet hadde disse kjærlighetsformene, som i seg selv tar så stor del i det ideelle, forenet seg i en større og mektigere form: en kjærlig-

Tore Renberg, anno 2000.

elsker kjærligheten

het av uanet styrke, intens som Erikas tidligere hjerte, stor og utstrakt som Johannes i sitt tidligere liv.

Denne kjærligheten blir en garantist for den himmelske idyll som skal råde på jorden. Utopi eller ikke, men om Renberg/Renberg med sin *En god tid* har et seriøst budskap bak sin parodiske lekenhet, så er det vel at troen på kjærligheten, eller den optimismen som knyttes til den, også skal overskride enkeltindividets egoisme. Om man synes det er latterlig eller ikke, er helt avhengig av leserens personlige preferanser hva angår kjærligheten og, for ikke å glemme, Gud. For det er vel heller ingen tvil om at kjærligheten som Renberg/Renberg beskriver i *En god tid* har klare religiøse undertoner.

Renberg anno 1925

Man kan saktens være i tvil om hvorvidt hovedpersonen i *En god tid* er Johannes Dreyer eller forfatteren Tore Renberg anno 1925. For boken avsluttes med en kort biografisk oversikt over forfatteren, hvor vi får vite at denne ekstremt menneskeelskende Renberg anno 1925 paradok-

salt nok ender opp som nazist under andre verdenskrig, og at han som en følge av dette avviser sin egen roman som en ekstremt naiv fortelling. «en hysterisk roman jeg ikke vedkjenner meg, det har ingenting med min nåværende person å gjøre!»

Er så denne forvandlingen en følge av at Renberg anno 1925 på et eller annet punkt etter 1925 opplever at hans optimisme knuses, at han har forvillet seg selv med sin naivitet? La oss ta en titt på prologen, kalt «Kjære Leser!», kanskje det mest uhyggelige

Tore Renberg, anno 1925.

kapitlet i boken, fordi det uhyggelige her opptre forkledd som en uendelig kjærlighet til mennesket og fremtiden.

Vi har vært til herding i tidsstrømmens karbad, og de beste av oss er tilbake. Menneskehetens utvikling presenteres her som en organisk utvikling, som gjennom foredling og utskillelse av ondskapsen skal føre frem til idealmennesket: Det er idealmennesket vi bærer i våre porer, i våre benpiper og årer, våre arvestoff og evner – vi skal være stolte av det. Med samme genetiske rett hevder nazistene sin egen rases uovertreffelighet, og med det rettferdiggjørelsen av sin ekspansjon. Renberg anno 1925 sier det slik: Vår økonomi, vårt språk og vår kultur inngår i et større stabilt system, og etterhvert skal dette systemet ha spredt seg over kontinentene, til Afrika, det fjerne Østen, Australia! Ett sted, mine venner, som en kropp, der det syke leges av det friske. Det er mulig Renberg anno 2000 også her tenker på for oss mer nærliggende systemer enn nazismen, for slik å innskrive en samtidskritikk i denne underlige fremtidsbelen.

Men tilbake til Renberg anno 1925: Basisen for nazismens ide-

ologi ligger som en uhyggens retorikk over denne ekstatiske prologen. Det som Renberg anno 1925 ikke ser, og som utgjør hans naivitet, er at gjennomførelsen av et slikt system krever et diktatorisk sentrum, ein Führer, som selv definerer seg som fullkommen, eller som fullendelsen av menneskehetens historiske foredling. Renberg anno 1925 ser utviklingen motsatt vei, og følgende sitat, om vi skal være med på leken, forklarer nok hvorfor denne forfatteren som nazist måtte avise sin egen roman: det enkelte individs utvikling mot det fullkomne menneske skal forme sine overhoder: regjeringer, statsministre, presidenter. Kirke og konge. De skal se at å styre er å lyste.

At Renberg anno 1925 til slutt endte sine dager som nazist viser på en uhyggelig ironisk måte hvordan en ideologi som nazismen kan maskere seg som en ekstatologisk tro på menneskehetens renhet.

Renberg anno 2000

Det er altså kjærlighetens ekstase som skulle vært løsningen, som skulle utgå fra hvert enkelt menneske til et annet, og som

skulle samle verden til et hele. Dette synes å være Renbergs sanne ansikt, anno 2000. En desentralisert kjærlighet, symbolisert gjennom at den flyktige Erika, opprinnelig fra Berlin, et Berlin som i romanen beskrives som et sentrum for hele verden, reiser til det perifere X-ania (Kristiania) og møter den alleelskende Johannes. Og skaper med det et nytt sentrum, utenfor sentrum.

Og problemet omkring sentrum og periferi, et problem som hører til tid og rom, forsøkes i romanen overvunnet gjennom historien om vitenskapsmannens Anthony Russels oppfinnelse av en innretning som gjør at man med tankens kraft så og si kan stanse tiden og forflytte seg fra et sted til et annet. En fantastisk oppfinnelse, og som ikke er til å tro på. Slik Renberg sannsynligvis mener kjærligheten er: en fantastisk oppfinnelse, men som er til å tro på. Hvorvidt leseren tror på den eller ikke, avgjør om man vil tro Renbergs roman er sann eller ikke. Med denne merkelige romanen er det som om Renberg skulle sagt: Jeg simpelthen elsker kjærlighet.

Alle Joni Mitchells

Dette sier den kanadiskfødte sangeren og låtskriveren Joni Mitchell om Etta James' versjon av sangen «At Last»; den andre av de tolv sangene på Mitchells siste album, *Both Sides Now*. (Reprise/Warner 9362-47620-2).

Albumet er det første i en trilogi Mitchell og hennes eks-mann og medprodusent Larry Klein har planlagt. Det neste prosjektet er å spille inn musikken hennes med et symfoniorkester.

– Det vil bli ting som «Judgement Of The Moon And Stars (Ludwig's Tune)» fra 1972-albumet *For The Roses*. Jeg måtte opprinnelig gjøre det med et lavt budsjett, men bare en fiolin. Så det blir spennende å sett opp materialet for en stort orkester.

Den tredje plata kaller Mitchell *Have Yourself A Dreary Little Christmas*.

Den vil inneholde fire av mine det-skjer-alltid-noe-vondt-med-meg-når-det-er-jul-sanger, fire sekulære julesanger og fire tradisjonelle julesanger. Jeg har også lyst til å lage et skuespill av den.

Both sides now

Det nye albumet består stort sett av cover-versjoner. Idéen til prosjektet kom etter at Mitchell begynte å legge inn klassikere som «Stormy Weather» og «Comes Love» i konsertene sine. Det ledet Klein og henne til å tenke på andre standardlåter hun kunne spille inn med orkester.

Plata ble spilt inn på tre dager i (beatlesprodusent) George Martins Air Studio i London. Fire av sporene ble laget med et orkester med 71 musikere, fire med 42 musikere og fire med et storband på 22. To av sangene er Mitchells egne, «Both Sides Now» og «A Case Of You», begge fra albumet *Blue* (1979).

Stemmen

Når man hører på Joni Mitchell, som er 56 og har kjederøkte i flere tiår, er det lettere å forstå hvorfor den rustne alt-stemmen hennes gir jazzmaterialet på plata en viss autentisitet. Borte er den søte folk-sopranen fra hennes tidligere album. Det virker nærmest umulig at de to stemmene kan komme fra den samme kroppen.

– Første gangen jeg hørte den sangen var pus-sig nok i en tampongreklame. Hver gang jeg hørte den løp jeg bort til TV-en og skrudde opp lyden, akkurat når den fadet ned i det første verset. Hun sang et par noter og håret på armene mine reiste seg og Gud kom inn i et fire eller fem noter. Nesten ingen sangere, uansett hvor gode de er, får Gud til å komme inn.

Av DAVID FISHEL

Første gangen vi fikk høre denne nye måten å synge på var på hennes gjesteopptreden på Herbie Hancocks album *Gershwin's World* (1998), der hun sang «The Man I Love» og «Summertime». Med *Both Sides Now* følger Mitchell Linda Ronstadt og Carly Simon fra 70-årens folk og pop til formelt orkestrerte stykker i stil med Billie Holiday og Frank Sinatras plater fra 50-årene.

Musikken

Orkesteret på *Both Sides Now* ble arrangert og dirigert av Vince Mendoza. Syv av sporene har klangen til lyden i store Hollywood-filmer. Utbrodert med jazz-soloer med saksofonist Wayne Shorter, trompetist Mark Isham og pianist Herbie Hancock. Albumets mest innlysende forgjenger er Billie Holidays klassiske *Lady In Satin*, spilt inn i 1958 – like før hun døde – der Ray Ellis dirigerer et fullt orkester og kjente jazz-musikere spiller soloene.

Kvinnen

Joni Mitchell står som en av de viktigste og mest innflytelsesrike kvinnelige plateartistene i den siste delen av det 20. århundre. Musikken hennes her utviklet seg fra dypt personlig folk til pop, jazz, avant-garde og til og med etnisk musikk – ti år forut for 80- og 90-tallets multikulturelle eksperimentering. Hun er intenet uavhengig, og hun har alltid motstått lunene til mainstream-publikummet og til en mannsdominert platebransje.

Platene hennes har ikke solgt like godt som jevngamle artister som Carole King, Janis Joplin og Aretha Franklin, men ingen har eksperimentert like kompromissløst med sine kunstneriske identiteter og vært så modig i sin utforskning av det musikalske

territoriet utenfor pop-musikken. Dette har beredt grunnen for en tradisjon fra Patti Smith og Chrissie Hynde til Madonna og Courtney Love.

Bakgrunnen

Roberta Joan Anderson ble født i Saskatchewan i Canada, 7. november 1943, og rammet av polio da hun var ni år gammel. Under rekonvalesensen ved et barnesykehus begynte hun sin karriere med å synge for de andre pasientene. Etter å ha lært seg å spille gitar (med en lærebok av Pete Seeger), begynte hun på kunsthøgskole og ble fast inventar i folk-scenen i Alberta, Calgary. Etter å ha flyttet til Toronto giftet hun seg med folk-musikeren Chuck Mitchell i 1965 og begynte å opptre under navnet Joni Mitchell.

Et år senere flyttet paret til Detroit, men ble skilt like etter. Joni ble igjen – og ble kjent for sine evner som låtskriver og sin særegne stemme, noe som ledet til en rekke prestisjetunge opptredener i New York. Der ble hun en *cause celebre* i pressen og blant andre musikere. Hun ga ut sin første plate på Reprise Records i 1968, produsert av David Crosby. Sangene hennes ble svært populære hos andre sangere: I 1968 fikk Judy Collins en stor hit med «Both Sides Now»; Fairport Convention spilte inn «Eastern Rain» – Tom Rush spilte inn «The Circle Game».

Clouds, platen hun ga ut i 1969, kom inn på den amerikanske topp 40-listen, og *Ladies of the Canyon* (1970), med singelen «Big Yellow Taxi», solgte enda bedre. Den inkluderte også den samlektige komposisjonen «Woodstock», en stor hit for Crosby, Stills, Nash and Young. Men, suksessen hos kritikere og publikum til hennes viktige album *Blue* (1971) var uten

sidestykke. Det var stort sett skrevet under et ferieopphold, og det etablerte henne som en av pop-musikkens mest enestående og innsiktsfulle talenter.

Klassikeren fra 1974, *Court and Spark* hennes hittil største kommersielle suksess, er et gnistrende, jazz-aktig sett, det rakk andreplassen på de amerikanske platelistene og lanserte tre hitsingler – «Help Me», «Free Man in Paris» og «Raised on Robbery». I 1975 ga hun ut *The Hissing of Summer Lawns*, et modig, nesten avantgardistisk album, som med hennes mer og mer komplekse sanger i en eksperimentell, jazz-inspirert ramme. «The Jungle Line» introduserte rytmer fra afrikanske burunditrommer, og plasserte henne langt foran 80-tallets popens fascinasjon for etnisk musikk. *Heria*, spilt inn med bassisten fra Weather Report, den avdøde Jaco Pastorius, dempet de vanskeligste sidene av musikken og tok i bruk minimalistiske teknikker.

I 1977 ble Mitchell kontaktet av den legendariske jazz-bassisten Charles Mingus, som inviterte henne til å delta i den musikalske tolkningen av T.S. Eliots «Four Quartets». Mingus, som led av Lou Gehrigs sykdom, skisserte et en serie melodier og Mitchell la til tekster. Men Mingus døde i januar 1979, før platen var fullført. Mitchell fullførte platen på egenhånd, og spilte inn sangene under tittelen *Mingus*. Platen ble gitt ut sommeren etter jazzlegendens død.

Etter hennes andre livesamling, *Shadows and Light* (1980), kom Mitchell tilbake til poplandskapet med *Wild Things Run Fast* (1982). Den første singelen var en coverversjon av Elvis Presleys «You're So Square, Baby I Don't Care», det ble hennes første liste-singelen på åtte år. Rett etter utgivelsen giftet hun seg med bassisten og lydingenjøren Larry Klein, og de to samarbeidet ofte på platene hennes, inkludert den synth-baserte *Dog Eat Dog* (1985), produsert blant annet av Thomas Dolby. Mitchells bevegelse inn i elektronikken fortsatte med *Chalk Mark in a Rain Storm* (1988), med gjesteopptredener av Peter Gabriel, Willie Nelson, Tom Petty og Billy Idol.

Mitchell gikk tilbake til røttene sine med *Night Ride Home* (1991), et album kuttet ned til det mest grunnleggende: stemmen og den akustiske gitaren. Før innspillingen av *Turbulent Indigo* (1994) ble hun separert fra Klein, men han var fremdeles

med på å produsere platen, en av de mest anerkjente på flere år. I 1996 satte hun sammen to antologier: *Hits and Misses*, som samlet både liste-suksessene og en del favoritter som ikke har fått den oppmerksomheten de har fortjent. Et nytt studioalbum *Taming the Tiger* fulgte i 1998.

Hyllest

Mitchell forbereder seg også til en hyllest til hennes liv og verk, som skal inkludere hits som «Woodstock», «You Turn Me On, I'm a Radio» og «Big Yellow Taxi». Stjerner som man forventer skal bidra på TNTs *An All Star Tribute to Joni Mitchell*, 6. april, inkluderer blant annet Elton John, James Taylor, Shawn, Wynonna, Cassandra Wilson, Diana Krall og k d lang. Mitchells pressesekretær sier at et planlagt album til hennes ære har fanget inter-

ells sider

essen til artisten som Elvis Costello og Bjørk.

Alder

Mitchell ser på tid i et større perspektiv, ikke overraskende når man tar i betraktning at hun ble voksen midt i motkulturen i 60-årene.

– En *swami* fortalte meg at jeg var en fugl i mitt forrige liv, og at i det for der var jeg en engelsk gentleman, før det igjen en arabisk teppehandler.

Ikke desto mindre misliker Mitchell, som ser frem til et liv i kloster i sitt neste liv, stigmat som følger med det å være 56 i dette livet.

– Måten man forholder seg til middelaldrende mennesker i dagens samfunn er en form for bigotteri, sier hun. Vi ser ikke særlig mange vakre, middelaldrende kvinner. Vi ser noen, men de er fikset på. Jeg har ikke gjort det selv, og jeg vil helst ikke gjøre det,

for jeg har sett noen ansiktsløftninger, og selv på de største skjønnheter skaper de bare en fjern illusjon om ungdommelighet.

Fremtiden

I den overskuelige fremtiden kommer ikke Joni Mitchell til å skrive noe særlig mer musikk; hun skal i stedet fokusere på maleriet. CD-coveret til *Both Sides Now* inneholder flere selvportretter.

– Egentlig er jeg en maler på et sidespor. Vet du, i det siste har jeg kjent at jeg er dødelig, og malerkunsten min er ikke fullt utviklet. Musikken er stort sett fullt utviklet og musikkmiljøet har helt fram til nå på en måte sparket meg ut. Jeg ble av en eller annen grunn bannlyst. Det å se det beste man har gjort bli plassert i den obskure avdelingen gir deg ikke så mye håp for kulturen, hvis du skjønner hva jeg mener?

JONI MITCHELL: BOTH SIDES NOW

Forkortinger

Av VIGLEIK LEIRA

Forkortinger er eit heller innflokt og lite oversiktleg delområde innaf det norske rettskrivningssystemet.

Forkortinger kan klassifiserast ut frå ulike prinsipp: einbokstavsforkortningar, fleirbokstavsforkortningar; eittordsforkortningar, fleirordsforkortningar; forkortningar for særnamn, forkortningar for vanlege ord. Samanvove med desse typane er lese- og skrivetekniske spørsmål: forkortningar lesne bokstavvis, forkortningar lesne som vanlege ord; bruk av store/små bokstavar, bruk av punktum, bruk av bindestrek.

Regelverket for skrivemåtar av forkortningar har vorte noko enklare etter at Norsk språkråd i 1999 fjerna den generelle regelen om at punktum kunne sløyfast i forkortningar når der ikkje var fare for misforståing. No er det slik at forkortningar anten skal ha punktum, eller dei skal ikkje ha punktum.

Mål og vekt

Forkortningar for mynt, mål, vekt og multiplar av talet 10 skriv vi utan punktum: *kr* for kroner, *fr* for franc; *B* for byte, *g* for gram, *l* for liter, *m* for meter, *m* for milli-, *c* for centi-, *d* for desi-, *h* for hekto-, *k* for kilo-, *M* for mega-, *G* for giga-.

Som døma viser vekslar skrivemåten med liten bokstav for somme av forkortningane, stor for andre. Multiplane av 10 har stor bokstav frå *M* og oppetter. Multiplane blir ikkje brukte åleine, men saman med måleiningar. Det kan gje små bokstavar, store bokstavar eller blanding, til dømes *dB* (for desibel), *kg*, *MB* (for megabyte) og *MHz* (for megahertz).

Dei internasjonale trebokstavskodane for valutaer har berre store bokstavar: *BEF* (belgiske franc), *GRD* (greske drakmar), *NOK* (norske kroner). Dei to første bokstavane er like med tobokstavskodane for statsnamna, den siste bokstaven er forbokstaven i valutnamnet.

LO og O

Grunnstoffsymbola har anten ein stor bokstav eller ein stor pluss ein liten: *H* for hydrogen, *He* for helium, *O* for oksygen, *Os* for osmium. Symbola blir brukte i dei kjemiske formlane: *H2O* for vatn, *C2H5OH* for alkohol. Tidvis kan somme formalar gå inn i allmennspråket, jf. *CO2*-utslepp i gasskraftsaka.

Særnamnforkortningar byrjar alltid med stor forbokstav. Elles kan det vekslar: Landsorganisasjonen > *LO*, Den norske Bank > *DnB*, Raud Vallallianse > *RV*, Framstegspartiet > *Frp*, North Atlantic Treaty Organization («Den nordatlantiske traktats organisasjon») > *NATO* eller Nato (eit døme på det at ei forkorting kan vere betre kjend enn det eigenlege namnet).

Slike forkortningar blir gjerne kalla forbokstavord eller initialord. Forbokstavord med berre store bokstavar blir no jamt over skrivne utan punktum. Før var der mykje meir bruk av punktum. I eldre oppslagsverk kan ein finne *U.S.A.* *Forgjengaren* til *Næringslivets*

Hovedorganisasjon var *Norsk Arbeidsgiverforening*, med forkortinga *N.A.F.* (til skilnad frå *NAF*: *Norges Automobil-Forbund*).

Som ei heilt eiga gruppe under særnamnforkortingane kan me rekne dei for skriftene i Bibelen: *Joh* (= Evangeliet etter Johannes), *Mark* (= Evangeliet etter Markus).

Nokre punktumause forkortningar er verken særnamn, einingar eller kodar. Her kan ein skilje mellom to typar: **Store bokstavar:** *salslag* > *SL*; *europameisterskap* > *EM*, *automatgevær* > *AG*, *dampskip* > *DS*, *helse, miljø og sikkerhet* > *HMS*, *frekvensmodulering* > *FM*. **Valfritt store/små bokstavar:** *BH/bh* (kan og skrivast behå), *CD-ROM/cd-rom*, *IT/it*, *IKT/ikt*, *TV/tv*, *URL/url* (bøyde former av slike ord får ein bindestrek: *url-en*, *url-ar*, *url-ane*).

V-genser og e-post

Punktumet til slutt markerer den grafiske storleiken som forkorting: *cirka/sirka* > *ca.*, *dansk* > *da.*, *hogsterettsadvokat* > *h.r.adv.*; *jamfør* > *jf.*, *administrerende direktør* > *adm.dir.*, *dags dato* > *d.d.*. Ut frå mønsteret i *dvs.*, *osv.* og *pga.* kunne ein ha *venta mao.* og *tom.* (som det ofte blir skrivne) i staden for *m.a.o.* og *t.o.m.* Fleirordsforkortingane blir skrivne i eitt og opptre dermed som grafiske ord.

Ei god mengd samansette ord har ein bokstav som forledd.

Med liten bokstav: *e-post*, *i-land*, *u-land*, *a-bombe*, *p-pille*, *o-fag*, *a-ending*, *d-moll*. Desse orda av ulike slag: *I e-post* og *i-land* står bokstaven føre bindestreken for eit ord (jf. elektronisk post og industriland). *I a-ending* representerer *a-en* seg sjølv. Der er eitt unntak frå regelen om bindestrek når ein bokstav tek over som forledd i ei samansetjing: *undervassbåt* > *ubåt*. No teklar epost med *e-post*, og det er eit gjengangarspørsmål om kvifor epost ikkje er tillaten skrivemåte.

Med stor bokstav: *H-mjolk*, *T-bane*; *A-dur*, *B-språk*, *C-moment*; *U-dal*, *V-genser*. Heller ikkje desse einbokstavsledda er einsarta. *H-mjolk* og *T-bane* skil seg ut frå resten. Ut frå hovudprinsippet om at samnamn skal skrivast med små forbokstavar, og etter mønsteret frå *e-post* og *i-land* skulle ein ha *venta* at heilmjolk blei til *h-mjolk*, og at tunnelbane blei til *t-bane*. *I U-dal* og *V-genser* viser dei store bokstavane til seg sjølve, *dvs.* den utsjånaden dei har nett som store bokstavar. Toneartane er fordelte med store bokstavar for dur og små for moll.

Med valfritt stor/liten bokstav: *A-lag/a-lag*, *B-kvalitet/b-kvalitet*, *B-menneske/b-menneske*, *C-oppgangen/c-oppgangen*; *P-plass/p-plass*. Det er vanskeleg å sjå noko samlande prinsipp attom desse døma. Dei burde kunne fordelast på anten liten eller stor bokstav: «Merkelappstillelle» (t.d. *A-menneske* og *B-menneske*) kunne greie seg med stor bokstav, og tilfellet parkeringsplass > *p-plass* kunne gje liten bokstav i samsvar med det prinsippet som elles gjeld for forkorting av samnamn.

Homser i alle land — FOREN EDER

Dirk Bogarde

Fra *Living with pride*: Ruth C. Ellis @ 100Fra *The «O» Boys: Parties, Porn and Politics*

Mens den fjerde *Human Rights Watch International Film Festival* – som ble omtalt i Klassekampen forrige lørdag – bekrefter sin stilling i et gjennomgående høyt kvalitetsnivå, er den 14. *London Lesbian and Gay Film Festival* (LLGFF) ikke bare bedre, men også adskillig større enn alle sine forgjengere. Arrangørene gleder seg nok en gang over mengden av materiale de har hatt å velge blant.

Som en refleksjon av at mannlig homofil frigjøring fremdeles har et forsprang på kvinnelig, lages det også adskillig flere filmer om homser enn om lesber. Årets program viser likevel til at både *Fucking Amål* (eller *Show Me Love*, som den er blitt hetende på engelsk) og *Boys Don't Cry*, med lesbisk og transseksuell tematikk, har appellert til

Selv om det homofil film favner videre enn noen gang, er det lite som tyder på at homofil film ennå er anerkjent og lages verden over.

Av NIELS JACOB HARBITZ, London

hvit og lesbisk. Alt i alt byr LLGFF på over 200 filmer, over halvparten korte, rasket sammen, som programmet sier, fra hele verden.

USA dominerer

Det er imidlertid en sannhet med modifikasjoner. Langt de fleste filmene kommer fra USA. Det liberale og filmvennlige Canada er en god nummer to. Men uten de to landenes produksjon og et titalls britiske produksjoner som også må med i dette regnskapet, ville det knapt vært materiale nok til en festival. Arrangørene har riktignok funnet fram til et par-tre spanske, franske og tyske filmer, noen australske, en Hong Kong-kinesisk og en taiwansk, en peruansk, en tyrkisk og en israelsk, en dansk og til og med norske *Salige er de som tørster*, etter Anne Holts roman, men ellers er det lite som tyder på at homofil film ennå er anerkjent og lages verden over.

Tematisk sett viser LLGFF at homofil film favner videre enn noen gang. Oppmuntret av fanbrevene hun mottok etter kortfilmen *Junky Punky Girlz*, vist på LLGFF i '97, ga Nisha Ganatra seg i kast med *Chutney Popcorn*, hennes første ordentlige spillefilm. Tatt opp blant asiater i New York City gir denne allerede prisbelønte, provoserende komedien et realistisk inntrykk av hvordan uakseptable seksuelle preferanser forsterker konflikten mellom første og andregenerasjons innvandrere. Blant de amerikanske filmene er også pornografiens ukro-nede dønnings egen historie; Annie Sprinkles *Herstory of Porn*. Sprinkle, som har spilt inn over hundre pornofilmer, er verken dum eller dopet, men framstår tvert imot som publikums vittige og vel vitende guide til de siste 25 års utvikling av hennes egen genre.

Sex, sjarm og Stonewall

Sex er temaet også for *The «O» Boys: Parties, Porn and Politics*. Ved inngangen til 90-tallet var homofile allerede grundig lei trygg, fantasert sex framfor den utrygge, virkelige varianten. Uansett hvor mye riktige holdninger og politisk korrekthet som fulgte i AIDSens kjø-

vann sto en eneste sannhet ved lag: Begjæret lar seg ikke kue. Homofile som heterofile vil alltid fortsette å ha sex.

Sammen med to venner tok regissør Allen Gassman konsekvensen av dette. Sexselskaper ble arrangert der bare menn de var tiltrukket av ble invitert. Sikker sex var det eneste kravet, ellers var hensikten å glede seg over lysten og lidenskapen og over fortsatt å kunne ha mye sex med mange partnere. Fra Gassmans små gjestelister har idéen utviklet seg til en etablert sikker sex-organisasjon med flere tusen medlemmer. Til sammen står personlige vitnesbyrd, arkivmateriale fra demonstrasjoner og opptak fra flere «O» Boys-selskaper fram som en overraskende dokumentar om et stykke historie som nok ellers ville blitt tiert i hjel.

Ruth C. Ellis er trolig verdens eldste lesbe. Med *Living With Pride*, *Ruth C. Ellis @ 100* har denne stolte, svarte kvinnen endelig fått sitt filmatiske portrett nedtegnet. På 40-tallet, mens amerikanske barer fremdeles ikke ga svarte adgang, åpnet Ellis og kjæresten hennes sitt hjem som en «gay spot» for homofile av alle valører. Filmen leverner ingen tvil om at Ellis, fotograf og forretningskvinne, er ved sine fulle fem og fremdeles har all sin sjarm i behold.

To dokumentarer om kampen for reelt likeverd kontekstualiserer Ellis' beretning. *Before Stonewall* viser hvordan homofile levde fra begynnelsen av det 20. århundre og fram til en helt annen slags respekt vokste fram i kjølvannet av opptøyene i New Yorks Christopher Street i 1969. Greta Schiller og Robert Rosenbergs film gir et fascinerende innblikk i homofiles liv; i Harlems hemmelige lesbebarer, ved fronten i krigen og, takket være lattervekkende Super-8-opptak, i de tusen hjem.

Before Stonewall ble laget allerede i 1984, men er hentet fram igjen til årets festival fordi den nå har fått sin oppfølger, naturlig nok kalt *After Stonewall*. Sistnevnte er historien om homofiles lange vei mot offentlig anerkjennelse gjennom de tre tiårene etter Stonewall. Filmen viser hvordan San Francisco

Fra *But I'm a cheerleader*, komedie som er en av over 200 filmer om homofili som vises på London Lesbian and Gay Film Festival.

utfordret New York som verdens homsehovedstad, hvordan diskokulturen spredte seg fra metropolenes homseklubber og like til verdens ende, hvordan homser og lesber en tid sto mot hverandre og til slutt hvordan AIDS forenet alle homofile til felles innsats for alles beste.

Paven, Goebbels og Modesty

Regissør Bishonen Yonfans *Bishonen* ... *Beauty* dramatiserer historien om hva som skjedde da over tusen bilder av Hong Kongs politimenn, alle mer eller mindre avkledd, for noen år siden ble funnet i en rik fotografs leilighet. Gjennom skildringen av møtet mellom Jet, Hong Kongs mest ettertraktede «call boys», og den vakre politimannen Sam, til et lydspor andre regissører vil misunne ham og med et estetisk grep som til fulle rettferdiggjør tittelen, avdekker Yonfan sannheter om Hong Kongs underverden som byens politi nok helst skulle hatt for seg selv.

Fra nabolandet Taiwan kommer *Murmur of Youth*, et adskillig mer stillfarende og intimt portrett av et forhold mellom to unge jenter fra hver sin side av byen og hver sin ende av samfunnet. De to deler en jobb der de hver dag og hele dagen blir overlatt til seg. Vennskapet som vokser fram truer snart med å utvikle seg til en lidenskap som kommer helt uforberedt på dem begge.

Latin-Amerikas arkaiske intoleranse overfor homofili er definitivt blant kontinentets minst sympatiske sider. Den peruanske regissøren Francisco Lombardi har også tidligere vist sin svakhet for kontroversielle emner. Hans siste film, basert på landsmannen Jaime

Baylys omdiskuterte roman *No Se Lo Digas A Nadie*, er intet unntak. *Don't Tell Anyone*, som filmen er blitt hetende på engelsk, forteller historien om den vakre og velstående Joaquin som knuges mellom en autoritær far og en overbeskyttende mor i den grad at han også selv forsøker å undertrykke sitt homofile begjær. Som så mange andre velger også Joaquin å forlate hjembyen og etablere seg på nytt et helt annet sted. Han innleder til og med et forhold til en kvinne, men finner snart at nissen, hans sanne seksuelle preferanser, er med på lasset.

Med fire filmer om og med Sybille Schmitz, blant dem Rainer Werner Fassbinders klassiker *Veronika Voss* fra 1982, vier LLGFF spesiell oppmerksomhet til den kontroversielle, androgyne og biseksuelle tyske skuespillerinnen som endte med å ta livet av seg i 1955. Goebbels selv forbød henne å opptre og Schmitz' karriere ble aldri den samme etter krigen. Festivalen hyller også brite-nes egen erkehomse, den akklimatiserte New York-bohem og transvestitt Quentin Crisp som døde i fjor. Crisp opptre selv både i dokumentarer om hans liv og som Elizabeth I i Sally Potters adaptasjon av Virginia Woolfs *Orlando*, mens John Hurt spiller Crisp i Jack Golds *The Naked Civil Servant* (Den nakne byråkraten). Kavalkaden over matinédolet Dirk Bogarde bør også nevnes. Bogarde gjør særlig inntrykk i Joseph Loseys filmversjon av *Modesty Blaise*, men arven etter denne tidlige camp-helten ble også etablert i filmer som *The Singer Not the Song* der Bogarde i lærbukser slår et slag for fetisjmote, og *I could Go On Singing* hvormed Judy Garland-frelste også trykket Bogarde til sitt hjerte.

Fra *Murmur of Youth*

10 SPØRSMÅL

LITTERATUR

1. Hvem skrev bøkene om Bertram Wilberforce Wooster og hans mer berømte tjener?

KJEMI

2. Hvor varmt må det være for en diamanter smelter?

MUSIKK

3. Hvem skapte tolvtoneteknikken?

GEOGRAFI

4. Hva er forskjellen på Kongo og Kongo?

FYSIOLOGI

5. Hva er kroppens største organ?

KIRKEN

6. Hva heter den katolske kirkens offisielle, latinske bibeloversettelse?

DATA

7. Torvald Linus er berømt i dataverden. Hvorfor?

HISTORIE

8. Hvem satt i gang byggingen av Peterskirken og St. Giovanni in Laterna?

RUSSLAND

9. Hvor mange prosent av stemmene fikk Vladimir Putin i presidentvalget?

HVEM...

10. ... er dette?

10. Noam Chomsky
9. 52,2 prosent
8. Keiser Konstantin
7. Han skapte et gratis operativsystem med åpen kildekode: Linux
6. Valgto
5. Huden
4. Det ene landet har tidligere Kongo, det andre har tidligere Zaire. Nå kalles de henholdsvis den demokratiske republikken Kongo og republikken Kongo.
3. Arnold Schönberg
2. 3.800 grader
1. P.C. Woodhouse. Tjeneren heter Sva:

SJAKK

Av ODD ØIVIND BERGSTAD

Hvordan åpne sentrum

Hvert eneste år morer en rekke av elitespillerne seg i

Monaco. Der spiller de både hurtigsjakk og blindesjakk. Det er niende gangen dette spesielle arrangementet finner sted. Turneringa pleier å gi en indikasjon på hvem som er formspilleren i verden. Kasparov har aldri deltatt, noe som egentlig er synd. Deltakere i år er: Jeroen Piket, Ljubomir Ljubojevic, Predrag Nikolic, Joel Lautier, Anand Viswanathan, Anatoly Karpov, Vassily Ivanchuk, Loek Van Wely, Veselin Topalov, Vladimir Kramnik, Boris Gelfand og Alexei Shirov. I år ser det ut til at Shirov skal stikke av med seieren.

Anand er inne i en tung periode. Det hindrer han ikke fra å spille fantastisk sjakk. Her kommer en forklaring på hvorfor du ikke skal spille Siciliansk åpning imot denne spilleren:

Hvit: Anand Viswanathan

Svart: Joel Lautier
Siciliansk åpning, B80

1.e4 c5 2.Sf3 d6 3.d4 cxd4 4.Sxd4 Sf6 5.Sc3 a6 6.f3 e6 7.Lc3 b5 8.g4

Denne varianten, som Nigel Short gjorde populær, er nå høy mote.

8..h6 9.Dd2 Sbd7 10.0-0-0 Lb7 11.Ld3

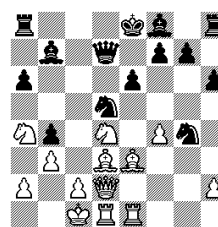
Her spilte Topalov 11.h4 imot Gelfand og vant etter: 11..b4 12.Sa4 Da5 13.b3 Sc5 14.a3! Sxa4 15.axb4 Dc7 16.bxa4 d5 17.e5 Sd7 18.f4 Sb6 19.f5!? Sxa4 20.fxe6 0-0-0? 21.exf7 Sc3 22.e6 Lxb4 23.Dd5. Svart har ikke noe angrep her etter for eksempel: 23..Da5 24.Kd2

11..Se5 12.The1 Hvit sentraliserer brikkene for å tvinge svart til å rokere kort.

12..b4 13.Sa4 d5? Dette må bare gå galt! Svart åpner sentrum der nettopp kongen hans står.

14.exd5 Sxd5 15.f4! Ballett starter. Bonden på g4 er tabu: 15..Sxc3 16.Dxc3 Sxg4 17.Dg3 Sf6 18.Sxe6! fxe6 19.Lg6+ eller 15..Sxg4 16.Sxe6 fxe6 17.Lg6+ Ke7

Joel Lautier

Anand Viswanathan

18.Lc5+ Kf6 19.De2!

15..Dd7 16.b3 Sxg4

se diagram

Og hva nå?

17.Sb6! Sxb6 18.Sxe6

Svart kan ikke slå springeren.

En variant er: 18..fxe6 19.

Lxb6 Dc6?!

20.Lg6+ Ke7

21.Ld8+ Samtidig henger

Sb6. Ergo:

18..Sd5 19.Sc5 Lxe5

20.Lxc5+ Kd8

Den første kruttøyken siger opp fra brettet. Svart har en offiser mer, men med kongen på d8 er ikke framtida lys.

21.Lxb4!

Hvit sikrer ikke bare alderdommen, men skaper trusselen La5+ samtidig.

21..Kc8

Etter 21..a5 22.Lxa5+ Kc8 23.c4 vinner både 23..Sxf4 24.Lf5! og 23..Sc7 24.Lxc7! Kxc7 25.Db4 lett.

22.La5 Sgf6 23.c4 Se7

Svart lider en vakker død etter: 23..Se7 24.Txe7! Dxe7 25.Lf5+ Kb8 24.Lb4 Se4

25.Lxe4 Dxe4 26.Dd6+ Kc8

27.La5

24.Db4

Svart kan ikke opponere i e-linja: 24..Te8 25.Dc5 Txe1 26.Txe1 Lc6 27.Lf5 Se6 28.Lxe6 fxe6 29.f5! Har prøver derfor å hindre Dc5.

24..Dc6 25.Lf5+ Kb8

26.Td6 Df3

Nå kan hvit runde av partiet med en liten kombinasjon:

27.Lxc7+ Kxc7 28.Te7+

Kb8 29.Txb7+ Dxb7 30.Tb6

Resten er lett:

30..Ta7 31.Dd6+ Ka8

32.Txb7 Kxb7 33.Lh3 Te8

34.e5 1-0

Hvit vinner enkelt på sin frie c-bonde etter 34..Te2 35.Db6+ Ka8 36.c6.

BRIDGE

Av ESPEN GISVOLD

Led dem ut i fristelse

SPILL 1 GIVER: NORD SONE: INGEN

♠ 102
♥ ED
♦ ED10876
♣ 1098

♠ 843
♥ J109754
♦ J2
♣ E4

♠ EK765
♥ 86
♦ 53
♣ KJ72

♠ DJ9
♥ K32
♦ K94
♣ D653

SPILL 2 GIVER: SYD SONE: ALLE

♠ E10743
♥ 963
♦ 10965
♣ E

♠ KJ8
♥ K1075
♦ 7
♣ 109875

♠ 962
♥ J82
♦ EKJ832
♣ 4

♠ D5
♥ ED4
♦ D4
♣ KDJ632

SPILL 3 GIVER: SYD SONE: ALLE

♠ E1064
♥ K52
♦ E106
♣ 107

♠ D73
♥ J983
♦ 973
♣ EK9

♠ 985
♥ 74
♦ KJ54
♣ D863

♠ K2
♥ ED106
♦ D82
♣ J542

Spill 1

Edgar Kaplan satt i Øst, og horte Nord åpne med 1 ruter, og han gikk, ikke unaturlig inn med 1 spar. Syd meldte 1 grand, og makker 2 hjerter. Nord gjentok sin farge på 3 trinnet, og Syd avsluttet det hele med 3 grand. Makker var lydig, og spilte ut en spar. Du som Kaplan kan se at enhver finesse Syd måtte trenge er riktig for ham, og at du og makker derfor må hale inn 5 stikk før spillefører kommer inn, og får tatt sine 9. Hva

gjør du? Etter å ha vunnet den første sparen, la Kaplan med største selvfølge ned kløver Konge, og ny kløver. Syd kunne ikke motstå fristelsen og gikk opp på damen. Ny spar tilbake til Øst, og 2 beit!

Spill 2

Du sitter i Vest, det er VM, og du hører Syd åpne med 1 kløver, Nord melder 1 spar og Syd hopper til 3 kløver. Nord melder nå 3 ruter og Syd avslutter med 3 grand. Du starter med hjerter 5 som går til makkers knekt og Syds dame. Syd spiller en kløver til esset, og en spar

til damen og din konge. Hva gjør du? Bob Hamman, som var klar over kløveren satt stygt for Syd, og at sparen satt pent, la ned spar 8. Hvorfor ikke gi spillefører et problem han vanskelig kunne løse riktig? Med kløveren 4-2, ville det være flaut å gå beitt ved å ta finessen i spar, så opp på Spar ess, og ned med kontrakten!

Spill 3

Syd åpner med 1 kløver og Nord melder 1 spar, før Syd limiterer hånden sin med 1 grand. Hvis du nå spiller «ny minor krav» kan du som den

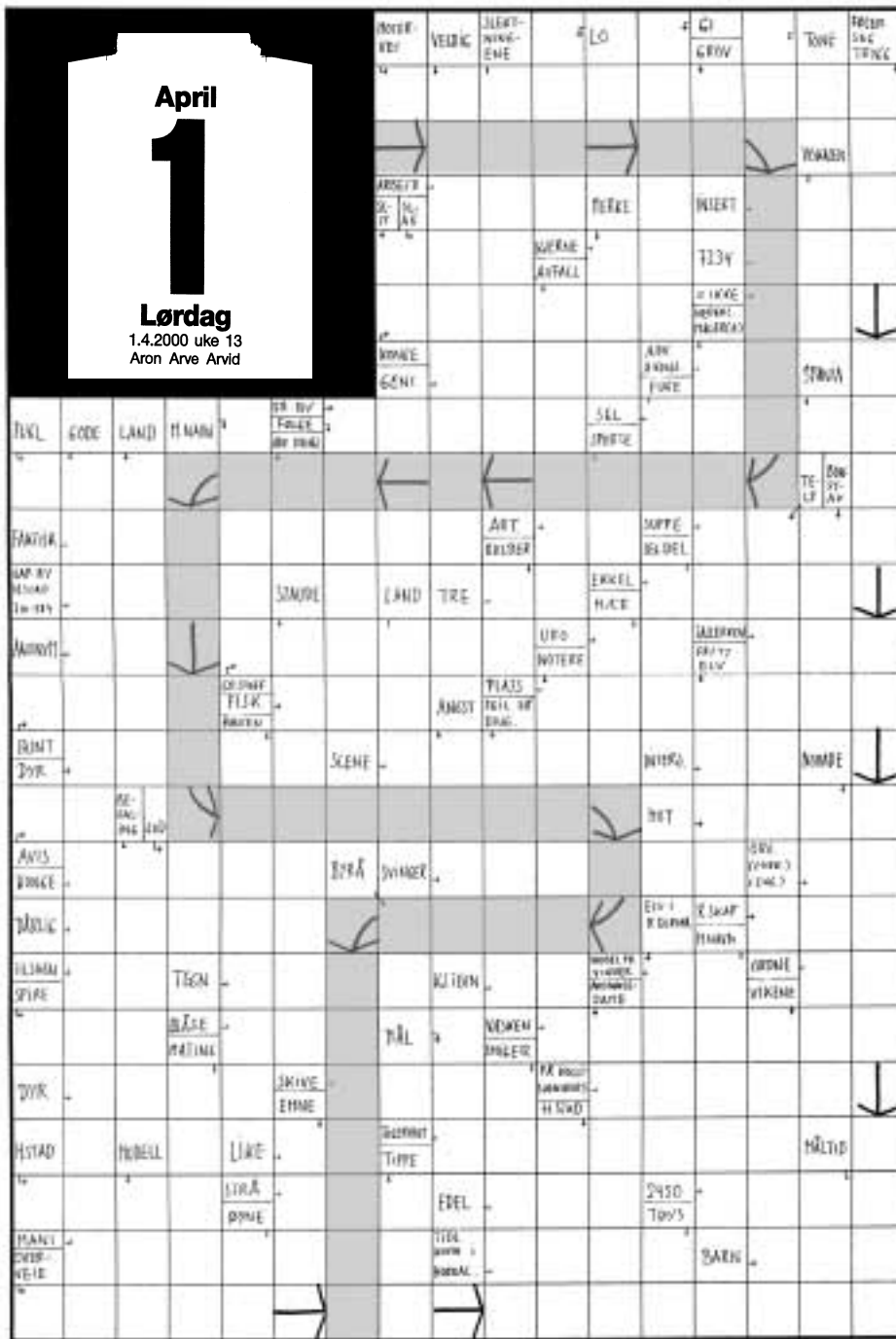
aktuelle Nord spiller melde 2 ruter, og Syd viser hjerterfargen ved å melde 2 hjerter for Nord avslutter det hel med 3 grand. Din makker i Vest starter med ... Ruter 3! Spillefører legger liten i bordet, og du? Zia i Øst valgte å legge i knekten! Nå plasserte selvfølgelig Syd Kongen i Vest, vant med ruter dame, og innkasserte 3 hjerterstikk, før en ruter ble spilt til 10ern og teppefall! Ruter konge, Kløver dame og ny kløver til makker gav 5 stikk og en beitt. Led dem for all del ut i fristelse, det er så herlig når det lykkes!

April

1

Lørdag

1.4.2000 uke 13
Aron Arve Arvid

X-
ORD

Løsninga på kryssord sendes til Klassekampen,
Boks 9257 Grønland, 0134 Oslo.

Løsninga må være i redaksjonen seinest torsdag i neste uke. Merk konvolutten

«Kryssord 1321».

Gevinsten er som vanlig ei bok fra forlaget Oktober, eller et månedsabonnement på Klassekampen.

Løsninger sendt på fax blir ikke med i trekningen.

Vi gratulerer vinneren av kryssord nr. 1320:
Björg Nordtømme, 5035 Bergen

NAVN: .....

ADRESSE: .....

POSTNR./STED: .....

PREMIØNSKE: .....

RETT LØSNING PÅ KRYSSORD NR. 1320

					E	E	H	G					
					G	I	L	D	E	S	K	R	A
					E	S	T	E	R	S	R	O	
					E	N	D	E	N	S	I	S	U
					S	A	N	Y	T	T	E	T	
					I	N	N	E	R	E	O		
					E	N	S	E	R	Y	L	A	
B				R	D	S	V	A	K	A	V		
U	A	V	L	A	T	E	L	I	G	A	R	E	S
L	E	I	T	N	Y	G	R	A	D	R	I	S	S
I	L	D	E	R	E	T	A	V	S	E	R	E	I
E	V	A	R	J	E	V	N	D	O	G	N	T	T
T	I	T	A	R	A	O	G	A	P	E	T		
S	T	O	N	N	E	R	G	A	D	G	A		
D	Y	O	R	E	L	S	E	G	N	E	G	6	6
A	N	S	E	N	I	D	E	O	G	M	A	O	
N	E	V	N	E	K	O	R	G	H	A	R	D	
S	I	G	R	E	N	T	B	N	Y	E			
T	E	N	N	E		B	I	T	E	N	D	E	
R	I	A	L	I	L	T	E	A	V	A	R	S	
I	K	G	N	A	V	K	N	A	G	G	K		
A	N	S	T	O	T	N	A	S	A	R	E	T	I
N	A	I	V	A	G	N	O	R	E	L	L	E	N
L	E	G	G	E	S	E	G	I	S	E	L	E	N

BARNEKRYSSORD

		Skatstyr	Tresort	dy i Måledømt	Meter	Frugt	
					få blyantene		Tømt
		Ha. penger					
							Dugn
	Militærpolit	Masse				Pronomen	
	Kretsapp		Mikkel		To like		Swiga
					Oss		
		Norge	Gram			Fettemiddel	

Løsninga på barnekryssordet sendes til Klassekampen,
Boks 9257 Grønland, 0134 Oslo.

Løsninga må være i redaksjonen sein

Merk konvoluttene «Barnekryssord 669».
Gevinsten er en tegneserie.

Løsninger sendt på fax blir ikke med i trekningen.

Vi gratulerer vinneren av barnekryssord nr. 668:

Vidar og Ivar Kristiansen, 2020 Skedsmokorset

NAVN: .....

ADRESSE: _____

POSTNR./STED: .....

RETT	S	O	L	A	N	S
LØSNING	A	S	K	E	N	→
PÅ BARNE-	K	L	Å	K	U	F
KRYSSORD	L	O	M	O	T	A
NR. 668	Å	T	T	I	→	Å
→	U	E	G	I	L	N
T	T	I	L	B	←	R
						A
						H

– Ikke enkelt å stenge Sellafield

Kampen for å få det britiske atom-anlegget Sellafield nedlagt for godt føres videre med stadig større styrke. Men å stenge det omstridte gjenvinningsverket er lettere sagt enn gjort, sier eksperter.

Sikkerheten ved Sellafield er blitt trukket i sterk tvil etter en rekke skremmende episoder de siste månedene. Sverige, Tyskland, Sveits og Japan har trukket tilbake alle bestillinger på gjenvinning av brukt atombrensel ved anlegget i det nordvestlige England.

– Å stenge Sellafield er ikke det samme som å stenge en ulønnsom bilfabrikk, sier markedsanalytiker Nigel Hawkins. Han tror det kan bli så dyrt å avvikle anlegget på forsvarlig vis, at britene rett og slett ikke har råd – det blir enklere og billigere å fortsette driften.

Norge med på råd

Irland og Danmark ble tidligere denne uken enige om å ta Sellafield-spørsmålet på neste møte blant landene som har underteg-

net Ospar-konvensjonen om begrensning av skadelig utslipp, deriblant Norge. Irlands energiminister Joe Jacob sier han tror anlegget kan bli stengt allerede til sommeren.

Den britiske regjering kunngjorde sist onsdag at planene om en delprivatisering av gjenvinningsselskapet BNFL – som eier Sellafield – gjennom salg av 49 prosent av aksjene i det nå heleide statsselskapet, tidligst vil skje mot slutten av år 2002. Markedsanalytikere tror at med det dårlige rykte som Sellafield nå har, kan en privatisering vise seg å bli umulig.

Tidligere stolthet

Sellafield, som tidligere het Windscale, er egentlig en gruppering av flere kjernefysiske anlegg, med røtter tilbake til 1940-årene. Britene var i sin tid svært stolte av Calder Hall, verdens første atomkraftverk i vanlig, kommersiell drift, som var en del av denne grupperingen og som

ble åpnet i 1956. Men i dag er den viktigste delen av Sellafield-komplekset utvilsomt et anlegg som kalles Thorp, som kostet to

milliarder pund (27 milliarder kroner etter dagens kurs), og som ble åpnet tidlig på 1990-tallet. Ved Thorp trekkes det svært

giftige stoffet plutonium ut av brukte brenselstaver fra atomreaktorer.

NTB

Sikkerheten ved Sellafield er blitt trukket i sterk tvil de siste månedene.

Foto: AP/Scanpix

Nei til Kosovo-retrett

● USA

Kongressen i Washington sa sent torsdag kveld norsk tid nei til et forslag om å trekke en vesentlig del av USAs styrker ut av Kosovo. Ved voteringen i Representantenes hus stemte 219 mot og 200 for forslaget.

Forslagsstillerne anklaget EU for ikke å oppfylle sine forpliktelser i Kosovo, og ville tvinge de europeiske land til å legge penger på bordet til en gjenoppbygging av provinsen.

– Det minste de kunne gjøre, er ganske enkelt å holde ord, sa representanten John Kasich. Men president Bill Clinton hadde på forhånd varslet at han ville legge ned veto mot et eventuelt kongressvedtak om tilbaketrekking. I stedet sender USA nå elitesoldater til Kosovo og stridsvogner og tungt artilleri til Makedonia, for å styrke sine avdelinger der.

Økt spenning

Amerikanerne forsterker sine enheter på Balkan, etter flere konfrontasjoner mellom den internasjonale fredsbevarende styrken i provinsen, som står under Natos overkommando, og kosovoalbanske sivile så vel som serbiske militærstyrker. KFOR-styrken og serberne er skilt fra hverandre av en buffersonne inne i selve Serbia.

Ifølge det amerikanske forsvarsdepartementets talsmann Ken-

NATOs generalsekretær George Robertson sier han har håp om at det fredsbevarende arbeidet i Kosovo skal føre fram, men ber samtidig verdenssamfunnet om mer støtte.

Foto: AP/Scanpix

neth Bacon skal soldatene som nå sendes til Kosovo, fungere som KFOR-styrkens «øyne og ører».

– De skal patruljere området mellom vår sektor i Kosovo og den tilgrensende Presevo-dalen i Serbia, og vil trolig bli i området i et halvt års tid, sa Bacon torsdag.

Han opplyste samtidig at 14 stridsvogner og seks 155 millimeters kanoner er beordret til Makedonia, der de skal forsterke

et kompani fra USAs 1. panserdivisjon. Dette kompaniet kom til den makedonske hovedstaden Skopje i januar i år, men hadde da ikke med seg tyngre våpen, tilføyde Kenneth Bacon.

Får hjelp

Deltakerne på en internasjonal bistandskonferanse i Brussel besluttet torsdag å gi landene på Balkan 20 millioner kroner til

gjenreise og utvikling. Men Serbia får ingen hjelp å snakke om, så lenge president Slobodan Milosevic sitter ved makten i Beograd, sa en EU-talsmann.

EU-landene lover støtte til å rydde vekk ruiner av bruer over elva Donau som ble bombet under Natos luftkrig mot Jugoslavia i fjor. EU vil imidlertid ikke bidra til bygging av noen ny Donaubru, så lenge de internasjonale

straffetiltakene mot Serbia står ved lag.

Den vestlige bistandskoordinatoren Bodo Hombach tror likevel at den prosjekterte brua ved Novi Sad 75 kilometer nordvest for Beograd vil bli bygd. Alle de tre eksisterende bruene over Donau ved Novi Sad, som er Serbias nest største by, ble ødelagt under luftkrigen.

NTB

Enklere å få skilsmisse

● EGYPT

En ny lov gir egyptiske kvinner enklere tilgang til skilsmisse, og mulighet for at kvinner kan få rettens tillatelse til å reise til utlandet alene. Dette har ikke gått upåaktet hen i det mannsdominerte Egypt. Eksempelvis gikk man i en avis ut og beskrev loven som begynnelsen på sammenbruddet av familien.

Av Hossam Hassan, IPS

I følge det gamle regelverket – som er en blanding av islamsk og fransk lov – kan en gift kvinne kun reise til utlandet hvis hennes mann tillater det. Hvis en kvinne skulle ønske skilsmisse, kan hun måtte vente opp til ti år.

– Det å gi kvinner muligheten til å bestemme

over sitt eget liv, er virkelig å betrakte som et skritt i riktig retning i dette landet, sier Nagad Al-Bora'i, leder for menneskerettighetsorganisasjonen Demokratisk utvikling.

– Nok er nok

Det står over 1,5 millioner skilsmisssaker i kø i det egyptiske rettsvesenet. Loven, som trådte i kraft 1. mars, sier at en kvinne nå kan søke om «khul», egyptisk for retten til å be om skilsmisse uten

tisk for retten til å be om skilsmisse uten mannens godkjenning. Denne retten forutsetter imidlertid at kvinnen må si opp sin rett til å ta med seg noe av parets eiendeler hvis hun skulle ønske å skille seg fra sin mann. Dette har reist harme blant kvinnesaksforkjempere.

– Vi er langt fra enige i at en kvinne må gi fra seg sine økonomiske rettigheter for å oppnå skilsmisse, men vi gleder oss allikevel over den nye loven. Selv om det er et stort offer å gi avkall på det man eide mens man var sammen med mannen, så er mange kvinner stort sett sjeleglade bare å få kvittet seg med en slem, voldelig og til og med impotent mann, sier kvinneaktivisten og forfatteren Nawal Al-Saadawy.

Hanaa Eid, en kvinne i begynnelsen av 30-årene med to barn på henholdsvis fem og sju år, har søkt om khul uten assistanse fra

advokat. Etter åtte års ekteskap sier Hanaa at hun har fått nok.

– Jeg følte at jeg hadde gjennomgått det som var mulig av smerte og undertrykkelse. Det var rett og slett ingen annen utvei enn å si at nok er nok, forteller hun.

Strøm av søknader

Det faktum at hun må akseptere at mannen sitter igjen med hele formuen har ikke stoppet henne.

– Han bidrar ikke med en eneste piastre (den minste egyptiske pengeenheten) til husstanden. Det er jeg som betaler for alt. Dessuten er det eneste hjemmet vi har min fars – så hva er egentlig forskjellen, sukker Hanaa.

Hun håper at søknaden skal bli raskt ferdigbehandlet slik at hun skal kunne motta sosialstøtte som kvinnelig eneforsørger uten noen fast inntekt. De siste fire årene har hun vært ut og inn av rettsalen

for å forsøke å oppnå skilsmisse uten den gamle loven, men uten hell.

– Saken gikk svært sakte framover og i tillegg forsinket min mann rettergangen ved å nekte å møte opp i rettsalen, forklarer hun.

I løpet av den første måneden med khul, har det vært en jevn strøm av søknader fra kvinner landet over. Bare i løpet av de første to ukene i mars har Zannairi byrett i hovedstaden Kairo alene mottatt over 3.000 saker.

STILLING LEDIG

aetat Arbeidsdirektoratet søker Rådgjevar/førstekonsulent (1 års vikariat) til Personalkontoret
Ltr. 42–54 (1277 rådgjevar) og 32–49 (1067 førstekonsulent)

Fullstendig utlysning i Norsk lysingsblad nr. 78 og på www.aetat.no
Søknadsfrist er 17.04.2000.

www.aetat.no

ARRANGEMENT

Cornelis Vreeswijk-kveld

på Herr Nilsen, C J Hambros plass 5, tirsdag 4. april. kl 21.00

Tronsmo Bokhandel presenterer: Anita Strandell, Staffan Linder, Alfred Johanson, Alf Cranner og Jan Erik Vold
Cornelis Vreeswijk hedres med egne dikt, sanger og musikk. Jan Erik Vold introduserer og forteller.

Tlf: 22 99 03 99

Entre: kr 100,-

SOMMERLEIR

SOSIALISTISK VEIVALG 2000

7. – 11. juli på Strand leirsted ved Sandefjord

For første gang arrangerer RV egen leir. Bli med og stak ut kursen for ei revolusjonær venstreside i Norge:

- **En sosialisme for vår framtid** Hva har vi lært? Hvordan gjør vi erfaringene fra 1900-tallet til en styrke for vår sosialisme?
- **En ny fagopposisjon i Norge?** Vi inviterer til tilsaltsvalgte og andre sosialister til debatt om strategier mot nyliberalismen.
- **Når det er tanken som teller – kulturell makt og avmakt** Ideologi og bevissthet – slikt som holder klassesamfunnet intakt.
- **Kan sosialt kjønn oppheves?** Ett av fem moter om feminisme. Og så blir det mye prat om når og hvor familien skal oppløses.

Sosialisme, feminisme, fagligpolitikk og kulturkamp er hovedtemaer på leiren. Mange av diskusjonen vil bidra til å utvikle RVs nye **prinsippprogram**. Vi skal også diskutere kamp mot **Nye nato**, **Strategier for neste EU-kamp**, **Klassekampen** og mye mer. Det blir også egen leir for de små, med variert program.

Bli med på et løft for ei ny og sterk venstreside – meld deg på sommerleiren i dag!

Den nye loven, som trådte i kraft 1. mars, sier at en kvinne nå kan søke om «khul», egyptisk for retten til å be om skilsmisse uten mannens godkjenning.

Illustrasjonsfoto: AP/Scanpix

FN: Markeder misbrukes

Verdens finansmarkeder er ikke bare en tumleplass for glattslikkede unge menn og ditto kvinner, som tjener seg rike på å tenke kjøpt. Markedene misbrukes også til narkotikahandel og menneskesmugling, sier FN-eksperter.

Hundrevis av millioner av dollar hvitvaskes gjennom handel i ellers respektable markeder, faststo ekspertene på en internasjonal konferanse i George Town på Cayman-øyene denne uken. Mange av verdens små, men mektige skatteparadis var representert på konferansen.

Konferansen ble holdt samtidig som USA vurderer å innføre nye og strengere regler, som skal gjøre det umulig å utnytte raskt skiftende og tildels uoversiktlige markeder til å drive ren kriminalitet. Den amerikanske bankneringen sliter

fortsatt med ettervirkningene etter en større pengevask-skandale i New York.

Pino Arlacchi, som er sjef for FNs avdeling for narkotikakontroll og bekjempelse av kriminalitet, sier at kampen mot pengevasking vil bli enda viktigere i framtiden. Årsaken er at strømmen av skitne penger gjennom finansmarkedene nå har fått slike

dimensjoner, at den nærmest er helt ute av kontroll.

Han viser til Bank of New York-skandalen, der russere angivelig skal ha brukt banken til å hvitvaske mer enn sju milliarder dollar eller nærmere 60 milliarder kroner. Det potensielt rike Nigeria er blitt økonomisk sterkt svekket som følge av lignende affærer, sier Arlacchi.

NTB

Vulkan-utbrudd på Hokkaido-øya

Vulkanen i fjellet Usu på Hokkaido-øya i Japan spydde fredag ut en enorm søyle med røyk og aske og slynget en strøm av vulkanisk aske og stein mot en liten by i nærheten.

Men aske og steiner strømmet mot den lille byen Abuta, ble fem japanske kystvaktsskip satt i for å bringe i sikkerhet hele byens befolkning på om lag 2.000 mennesker.

Utbruddet skjedde lydløst, men mens det fortsatte, ble området rystet av flere jordskjelv. Ifølge meldinger på japansk fjernsyn var det fare for en flodbølge fra Toya-innsjøen, som ligger ved siden av fjellet.

Den 732 meter høye vulkanen var omkranset av den tykke røyken fra utbruddet. Tjenestemenn sa at utbruddet ikke så ut til å ha vært så kraftig som man hadde fryktet. Men de kunne ikke utelukke at det ville komme et utbrudd til.

I dagene før var mer enn 10.000 mennesker blitt evakuert fra andre landsbyer rundt den snødekte

vulkanen, og myndighetene ba folk flytte enda lengre bort fra området. Sprekker på opp til hundre meter ble observert fra militære helikoptre på fjellsiden, et tegn på at fjellet sto foran en utblåsning, sa eksperter.

I tillegg hadde tusener av større og mindre jordskjelv buldret gjennom om-

rådet siden søndag, mens vulkanen forberedte seg på utblåsningen.

Sist vulkanen i fjellet Usu hadde utbrudd, var i 1978. Tre mennesker mistet livet da steiner og lava ble spydd ut av vulkanen, og store søleskred dekket områdene rundt. Japan har 86 aktive vulkaner.

NTB

ADVOKAT

JEG TAR SAKEN!

**Advokat
Bernt Ole
Rydningen
MNA**

**Gjensidige-
gården i Alta**

Tlf. 78 44 94 10
Fax. 78 44 94 11
Mob. 95 72 67 47

Advokatene for «folk flest»

Vi hjelper deg raskt og rimelig.

Alle slags saker.
Se Gule Sider Oslo s. 84. Velkommen!
Adv. Jacob Aars-Rynning.

Tlf.: 22 41 41 22
E: 911 60 097

**Gratis 1. gangs
konsultasjon.**

STILLING LEDIG

FERIEVIKARER

Klassekampen er en rikskilde dagavis som ble grunnlagt i 1969.

Den er revolusjoner politisk, og er det eneste virkelige alternativet til tabloidavisene. Vi holder til sentralt i Oslo, har vel 30 ansatte og en omsetning på om lag 29 millioner kroner.

Klassekampen søker ferievikarer:

• journalister • redigerere • typografer • fotograf

Ferieperioden er cirka 20. juni til 20. august.

Journalistisk erfaring er en fordel, men ikke en betingelse.

Arbeidet krever selvstendighet, gode samarbeidsvenner. Arbeidstempoet er til tider svært hektisk, og byr på store utfordringer og lærerområder.

Eventuelle spørsmål rettes til redaktør Jon Michelet (22059501, jon.michelet@klassekampen.no) og/eller journalistklubben ved Eline Lønnå (22059516, eline.loonna@klassekampen.no) og/eller grafiskklubben ved Audun Haaland (22059513, audunh@klassekampen.no).

Kvinner oppfordres til å søke.

Skriftlig søknad med vitnemål, attester og arbeidsprøver sendes innen 15. april til Klassekampen, Boks 9257 Grønland, 0134 Oslo

Merke konvolutt «sommervikar».

KLASSEKAMPEN

Aksjeeiere i Klassekampen

Ligningsverdien pr aksje er kr 113,14 for 1999

KLASSEKAMPEN

SOMMERLEIR

RØD FRONT SOMMERLEIR 2000:

Rød feminisme

11. – 16. juli, Strand leirsted ved Sandefjord

Egen pionerleir - barnehage - ferie!

Tirsdag

• Har likesstilling gått for langt, eller eksisterer kapitalismen på grunn av kvinneundertrykkning i dag? Kjønns og klasse. Grunnlaget for kvinneundertrykkning.

Onsdag

• Hvorfor ble kvinnene det "annenrangs kjønn"? – og hvorfor fortsetter kvinneundertrykkning i dag? Kjønns og klasse. Grunnlaget for kvinneundertrykkning.

Minibøllekurs, Internettkurs – praktisk & politisk*

Kveldsseminarer:

– Abort – et familieplanleggingsmiddel og ein menneskerett. Myten om det vanskelige valet v/Mette Løkeland-Stal og Eli Aaby
– Hva er en miljøvennlig transportpolitikk? v/Harald Minken med flere

Torsdag

Seminarer og kurs:

– Hva sier med de kollektive avtalene? Om individualisering og lokale avtaler. Er hjemmearbeidet et resultat av teknologi eller et arbeidsgiverangrep?*

– Kvinner i mannsdominerte yrker. Hvor ble det av kampen? Hva er veien videre? v/Tone Beate Windingstad med flere

– Rammebetingelsene for sosialisme i Norge. Hva er det mulig å forutsi? Hvor mye kan vi vite i dag om sosialismen i Norge? v/Pål Steigan

– Kampen mot prostitusjonen. Hvordan og med hvilke argumenter skal den føres?*

Minibøllekurs og internettkurs

(Merknad: * betyr at innledere er nesten klare)

Meld deg på eller be om flere opplysninger til:
AKP, Osterhausgt. 27, 0183 Oslo
Tlf.: 22 98 90 71, faks: 22 98 90 55
E-post: akp@akp.no www.akp.no

Priser:
Voksne 1500 kroner
Ungdom 1000 kroner
Pionerer 900 kroner
Barn 650 kroner

Arr.: AKP i samarbeid med Studieforbundet for Folkeopplysning

Abonner på Klassekampen!

Abonnement på Klassekampen hver dag i:

☐ 1 år for kr. 2.180,-

☐ 6 mnd for kr. 1.090,-

☐ 3 mnd for kr. 545,-

Abonnement, Klassekampen på lørdag:

☐ 12 mnd for kr. 760,-

☐ 6 mnd for kr. 380,-

Ring abonnementservice: 22 05 95 70, eller send inn kupongen!

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr: ..... Sted: .....

Tlf. privat: ..... Start avisa fra: .....

Dato: ..... Sign.: .....

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Klassekampen
vil betale
portoen

SVARSENDING

Avtalenr. 171 107/16
Klassekampen
Grønland
0133 Oslo

RADIO

Norgeskanalen

Dagsnytt hver hele time.
06.03 Sent og tidlig
07.30 Dagsnytt
07.45 Det sjøydige i de dager
07.55 Tidssignal
08.03 Værmelding
08.05 Distriktsnyheter
08.08 Filmmagasinet
08.09 Nitteren
08.10 Distriktsnyheter
10.06 Nitteren
11.03 Distriktsprogram
12.30 Ukeshitt
12.30 Nostalgia
14.03 Radioteatrets ønske-
repres: i mørket er alle
ulver grå
14.35 Melodradio
14.50 Værmelding med varslar
for fiskeskolen
15.03 Norskstoppen
16.03 Musikpølvengen
Forsvarets Stabsstudio
Korps i Store Studio
16.30 Dagsnytt
16.40 Korrespondentbrevet
16.50 Melodradio
17.03 Eviggrat
Gamle og nye evergreens
presentert av Stein Dag
Jensen
18.05 Værmelding med
landingsvar
18.09 Den vi jeg tre igjenn
Ved Jan Thorsen og Mia
Brambani
19.03 VGlista Topp 40
21.03 Alle tiders blinkskudd
Musikalske fulltreffere
gjennom de siste 40 år
22.05 Værmelding med varslar
for fiskeskolen
22.15 På dansestoppen
Med Erik Forfod
23.30 På dansestoppen
Med Erik Forfod
00.05 Nattdradio
00.05 Mot dag

Kulturkanalen

Dagsnytt hver hele time
(ikke kl. 17.00).
06.04 Alltid Klassisk
07.03 P2 – Akademiet
07.30 Dagsnytt
07.40 Radioransj med
Lillibeth Lysthus
08.04 Verdiprisen – P2s
livsmagasin
09.03 Ring inn musikkenn
– 815 49 002
10.15 Radiokommentaren
11.03 Vorden på lørdag
12.03 Lutter av
12.30 Ukeshitt
13.30 Rolf Stenersen –
forfatter, spekulat og
mesen
14.03 Jungeltalegrafen –
etnomusikk i P2
15.03 Hallo i uken
15.40 Ut i verden – P2s
reisemagasin
16.03 Kritikertorget
16.30 Dagsnytt
16.40 Korrespondentbrevet
16.50 Per Olav Reintons
lærdagskommentar
17.00 Lærdagskommentar
Radioransj
Herespill: «Matilda» av
Roald Dahl
18.05 Jazz for Borge
Knut Borge møter Laila
Dalseth
19.05 Macbeth
Opera i fire akter, av
Giuseppe Verdi
(1813/1901)
21.15 Storbånd
22.05 Medet med ballett-
danseren Indra Lorentzen
Ved Mie Sundberg
23.03 Hallo i uken
Et underholdningsbidrag
23.40 Ut i verden – P2s
reisemagasin
00.05 Notturmo

Petre

Dagsnytt hver hele time.
06.03 DJ Friendly
08.03 Albin
10.03 Bare Are
12.03 Platina
13.03 Spesial
15.03 VGlista Topp 20
17.03 DJ Duet
19.03 DJ Strangefruit
21.03 Totalteknopolis
00.05 Nattdradio
05.03 Mot dag

Radio hele Norge

06.00 Morgenstemning
07.30 Meteplassen
08.00 Sønn Sirk
09.00 PÅs Hjelpekroast
12.00 Ukens Media Molbo
13.00 Tippem
14.00 Stommagasin – kultur
for folk flest
16.00 Sport og Musik
18.00 Ukens Media Molbo
19.00 Norsk Musik Special
20.00 Jukebox
24.00 Mens de andre sover

PÅ TV LØRDAG 1. APRIL

NRK1

08.00 Kykellikokos 10.00 Newton
(ttv) (r) 10.30 Lonely Planet: Mexico
City (tt) (r) 11.20 Medienytt (r)
11.40 Migrantnytt (r)
11.55 Vårt indre liv: Vår
opplevelse av verden
(ttv) (r)
12.25 Parlez francais! (r)
12.40 Typisk fransk?:
Marseille (ttv) (r)
13.05 Den første lese-
og skriveopplæringen
(ttv) (r)
13.35 Naturfilm: Snok (t)
13.45 Karavane (t)
14.15 Kashmir – fryktens
land (ttv) (r)
14.45 Kunnskapskanalen:
Kosovo-høring (ttv) (r)
16.30 Guns n' Roses tilbake
til toppen? (t) (r)
18.00 Barne-TV
18.05 Mikroskopiske Milton
18.05 Franklin
18.30 Smørøyet (ttv)
Janne, Anja, Stian og Anders
ansker velkommen til sesongens
siste program med overraskelser.
19.00 Lørdagsrevyen
19.45 Lotto-trekning
19.55 Rett i lomma (ttv) (r)
(4:5) En ellekvil farse fra Chateau
Neufis scene i Oslo der Nils Vogt
alias Erik Bruun, etter å ha ut-
nyttet trygdesystemet til det ytt-
erste, nå prøver å vikle seg
ut av ulovligheten.

20.20 Den store
klassefesten (ttv)
Gjæstene i dag er John Teigen og
Ingolf Håkon Teigene.

21.30 Med hjartet på rette
staden (tt)
SERIE (12) Br. dramaserie.
I kveld: Politimester Murchison er
misnådd med talet på brotsverk
som politiet i Aidsenfield har
klara opp, og ho legg et sterkt
press på Nick Rowan og de
andre på politistasjonen for å
bette kriminallistatistikken.
22.20 Fakta på lørdag:
En roise til elefantenes
rike (t)
På Andamanøyene i den sørves-
te delen av India blir elefanter
brukt til å transportere tømmer.
Dette er vanlig i India, men det
er som her helt uvanlig at disse
elefantene svømmer fra den ene
øya til den andre.

23.20 Kveldsnytt
23.35 Oscar-utdelingen
2000 (t)
Årets Oscar-utdeling foregikk i
Los Angeles den 26. mars. Vi
viser glimt fra den glamorøse
prisutdelingen og klipp fra filmene
som vant.
01.05-01.20 Oscarnominert
kortfilm

07.30 Morgensending
08.00 Morgonbolipompa
10.00 Konstakting: VM
Nico (r)
11.00 Runt i naturen
11.15 Våra landskap
11.30 Lilla Lapedis
11.45-12.00 Barnens
århundrade
12.25 Nova (r)
12.25 Nova magasin:
Vem glömde famnor?
13.25 Mosak (r)
14.15 Dokument utifrån
15.10 Dokumentation:
Forvandlingen (r)
16.00 Villadanden – en
fantastisk historial (r)
17.00 Standing Waves
18.00 Bolipompa
19.30 Eva & Adam
20.00 Zingaro, Håstar,
Operat
21.00 Aktuelt
21.15 Rida rummet
22.00 Ulfkjelt: John
Lennon
23.00 Konstakting: VM
Nico
02.50-05.50 Race (r)

NRK2

08.00 Barnas TV 2: Tegnefilmer
08.30 Barnas TV 2: Teletubbiene
09.00 Virre Virre Vapp (r) 10.00
Lassie (r) 10.30 Bonanza 11.20
Daves verden 11.50 Harry og famili-
en Henderson (r) 12.15 Fudge
12.50 Star Trek (r) 13.40 Den
syvende himmel (r) 14.30 TV 2
hjelper deg (r) 15.00 Globus 2:
Laksens fire sesonger (r) 15.30
SportsXtra: V75
18.30 Nyhetene
18.45 Magasinet
19.15 Sporten
19.30 Været
19.34 Nyhetene
19.40 Sinbad Sjøfarerer
SERIE (12) Am. eventyr/action-
serie. Sinbad Sjøfarerer bygger
nokså fritt på gamle sag fra
«Tusen og en natt», arabernes
verdenskjente sagsskatt. Det blir
rike doser med action, humor,
mystikk, romantikk og eventyr.
20.30 Familiesagaen De syv
søsster
SERIE (29) Norsk dramaserie.
Billebas sjokkerende avsløring
om Walter har fått Kjell til å
legge en dristig plan. Trygves
grav skal og må åpnes for å sikre
håndfaste bevis, men politibetjen-
ten tar en stor sjans...

20.30: Billeba (Karin Lunden) går en
tøff tid i møte.

21.00 Nyhetene
21.15 Været
21.20 Dokument 2:
Et stykke kjøtt
Historier fra norsk virkelighet.
Stripperen Magnus Moland, jente-
gjengen som reiser på Chippen-
dallshow og prostituerte menn
fra Gambia som selger sex til
kvinner – alle disse menneskene
viser hvordan mannen blir et sex-
objekt.

21.50 God kveld, Norge!
22.20 Frasier
SERIE (19) Am. komiserie.
Konkurransenstrikket vokner når
Niles og Frasier finner ut hvem av
dem som scoret høyest på en IQ-
test i barndommen.

22.50 Man Trouble
FILM Am. komedie fra 1991.
Jack Nicholson spiller verkter og
banditten Harry som involverer
seg med sin styrke klient.
I rollene: Jack Nicholson, Ellen
Barkin, Beverly D'Angelo, Regi:
Bob Rafelson. (12 år)

00.30 SportsXtra: Kunstløp
VM fra Nice: Filipp, kvinner.

01.30 Tiggerbruden (r)
SERIE (3) Br. miniserie.

02.25 City life (r)
SERIE (8) New Zealandsk
dramaserie.

03.15-03.25 Været (r)

TVNorge

09.00 Familien DiResta 09.30
Cosby – med en fot i graven (r)
09.55 Hjem til mor 10.20 Livet går
videre (r) 11.10 Sogneprestens
mysterier (r) 12.00 Steg for steg
12.30 Matine: Begrav meg i Niagara
(r) 14.05 Evig vennskap 14.55
En engel iblant oss (r) 15.45 Tvil-
ling-trøbbel (r) 16.10 Clueless (r)
16.40 Jesse (r)
17.10 Maggie
(3:22) Am. komiserie.
17.40 Naturens herskere
(2:26) Am. naturserie fra 1998.
18.30 Når ting går galt 3 (r)
Uforutsette hendelser snur det
som skulle være en hyggelig opp-
levelse til en tragedie.
19.20 Villa Medusa (r)
0:10 Deltagerne, fire menn og
fire kvinner skal de bo sammen
på Grand Canaria i fem uker.
20.20 Muldivar (r)
(9:10) Atte er blitt sendt hjem –
de er nå fire igjen!
21.20 Lørdagsfilmen:
Tango & Cash
FILM Am. actionkomedie fra
1989. Fra 16.1.1999.

21.20: Kurt Russell og Sylvester
Stallone i filmen «Tango & Cash».

22.30 Aktuelt og Været
22.45 Lørdagsfilmen: Tango
& Cash
Fortsettelse.
23.30 Mandagklubben (r)
(10:15) Et aktuelt, uhydelig og
satirisk program der Espen
Thorsen, Solveig Kloppen og
Atle Antonsen harselerer med
ferske saker og personer som
har dukket opp i landets presse.

00.30 Aktuelt og Været (r)

00.45 Renegade (r)
SERIE (15:22) Am. actionserie
01.35-02.25 Hemmelig
våpen (r)
SERIE (23:34) Am. actionserie.
«Hear No Evil».

17.40 Dream Team (t)
(25/26) Br. serie.

18.30 Splatt! (t) (r)

18.55 Kulturkoke (r)

19.15 Leseforeningen (ttv)
I Leseforeningen i kveld samtaler
programleder Karl Marstein om
nyten Angust Strindberg, og
romanen «Inferno». Blant gjæstene
finner vi professor Arne Melberg.
20.00 Siste nytt

20.10 Hovedscenen: Orfevs
og Evrydikke av Christoph

3

07.00 Barneteer'n 09.10 Disneys
Frokostklub: Bjørnberinger
09.35 Masken (r) 10.00 Den rosa
panter (r) 10.30 Den sorte hingsten
(r) 10.55 TV-shop 13.30 Heksen
Sabrina (r) 14.25 America's Dum-
best Criminals 14.55 Tre barn på
kjøpet (r) 15.20 Sammen er vi kaos
(r) 15.45 Ti tommeltotter (r) 16.10
Fangene på fortet 2000 (r) 17.10
Dawson's Creek (r) 18.05 Melrose
Place 19.00 Baywatch 19.55 Glem
ikke tannbørsten (r)
21.00 Du velger filmen
FILM Du kan bestemme hvilken
film TV3 skal sende i kveld! Ring
inn på telefonnumrene nedenfor
og stem på den filmen du ønsker
å se: Tjenesten koster kr. 2,10
pr. samtale.
Film 1: Aldri fred å få
Am. komedie fra 1980 med
Goldie Hawn og Chevy Chase.
Film 4: St. Elmo's Fire
Am. drama komedie fra 1985
med Rob Lowe og Demi Moore.
(15 år) 829 47094

21.00: Goldie
Hawn og Chevy
Chase i «Aldri
fred å få».

23.00 Strippkongens piker
(23) Da dokumentar fra 1998.
Strippkongens piker handler
om et knippe danske jenter
som lever av å strippe.

23.30 Nikita (r)
SERIE (69) Am. thrilleriserie.
Michaels trumfer i krigen mot
Operations og Madeline er
Adrian, grunnleggeren av Section
One.

00.25 Etterlyst (r)
(55) Kriminalmagasin.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

01.25 Walker, Texas
Ranger (r)
SERIE (93) Am. actionserie.

02.20-02.50 LAPD (r)
(117) Am. dokumentarserie fra
1995.

4

07.00 Motor: Motorsykkel
WC Grand Prix
10.30 Motor: Cart (r)
11.30 Motor: Motorsykkel
WC Grand Prix
13.00 Ekstremst: YOZ
Winter Games
14.00 Fotball: Vennskap-
sløpper
16.00 Skyer: Knusnak, kvin-
ner
19.30 Ekstremst: YOZ
Winter Games (r)
Snowboard:
Høydepunkter fra
boardercross (S).
20.30 Bokings: Tungvekt
Jimmy Thunders (USA).
Monte Barrett (USA).
22.00 Motor: Motorsykkel
WC Grand Prix
Høydepunkter, 125 cc
og 250 cc.
23.00 Tennis: Sanex
WTA-turnering
Direkte fra finalen i
Ericsson Open (N).
00.30 Sportscenter
00.45 Motor:
Traktorkjøring (r)
01.45-02.00 Sports-
center (r)
01.00 Nattsendning

08.00 Morgensending
08.25 TV-julekatt
08.45 Vidvesten Thora
10.25 Amanda Anzonada
10.35 Forstærkeren
10.50 Minnarama
11.05 Trolldspillet
11.30 Medestudet
12.00 Vavsen
12.10 Hvald på hvis...
12.30 Kurt Weill:
Mahagony
12.35 Kurt Weill:
Mahagony
15.25 Dans på tvers (r)
16.10 Voxpop
17.10 Tro, Tro, krop og
kærlighed
17.40 Far sandegen (r)
17.50 Held og Lotto
18.00 Bullerfrit
18.30 Vavsen med
vejet
19.00 Jubileums ønske-
film
20.30 DR's 75 års
jubileums-show
22.00 Test en favoritt
23.00 Test en favoritt
Seemes favoritt.
24.00-01.48 Djævelen i
hyerte (r)

06.00 Notorious!
08.00 Wild America
10.00 Huck Finns eventyr
12.00 Holus pokus
13.35 Bak kulisserne:
Anna og Kongen
14.00 The Disappearance
of Finbar
16.00 Livvåten
18.00 Beverly Hills Ninja
19.30 Incut: Stephen
Baldwin
20.00 One Tough Cop
21.30 Knockout Live
21.40 Kitchie vs
Razor Ruddock
24.00 The Hot Life of Al
Capone
01.40 Den siste viking
Den sidste viking
11.00 Kinn Bodnia,
Rene Hansen, Moa
Lagercrantz, Regi:
Jesper W. Nielsen.
03.10-05.00 Ring North-
side 777
Call Northside 777.
I rollene: Richard
Corbin, James Stewart,
Helen Walker.
Regi: Henry Hathaway.

05.35 Waiting for
Guffman
07.00 The Simpsons
07.05 Farmilly – Den
siste regnskogen
08.15 Menneskets beste
venn
09.10 People Will Talk
10.55 Undercover Angel
12.25 3 min. Salgado
12.30 The Sea Change
14.00 Bunkeren
15.45 Fotball: Premier
League
18.10 Mercury Rising
19.55 3 min. Salgado
20.00 Gimme, Gimme,
Capone
20.30 Easy Rider
22.05 Me and Will
23.35 Jennifer Goes West
00.35 3 min. Salgado
00.40 In Your Dreams
01.55 Bravo Two Zero
03.55-05.25 Mord i
fordør
Murder Most Grossly.
I rollene: Paul Goss,
Marie-Josée Croze,
Janine Thieriot.
Regi: Alex Chapple.

06.00 Morgensending
12.00 Ready Steady Cook
12.30 Ready Steady Cook
13.00 Siste Challenge
13.50 Siste Challenge
14.00 Tourist Trouble
14.30 Classic: EastEnders
13.30 McMillan Group
13.00 Andri i vilmarken
14.00 Ballebyttene
15.00 Rytter på
femasseltet
15.30 Drevdyretene og
skogforvalter
16.00 Over TV-Zealand
17.00 Kong Kolla
18.00 Andri i vilmarken
19.00 Kenguruen
20.00 Ufullstendig
harmon
21.00 Slangeinvasjon
21.30 Havsallpaddene i
Oman
22.00 Haier
23.00 Perfekte modre
24.00 Drevdyretene
01.00 Nattsendning

06.00 Morgensending
12.00 Ready Steady Cook
12.30 Ready Steady Cook
13.00 Siste Challenge
13.50 Siste Challenge
14.00 Tourist Trouble
14.30 Classic: EastEnders
13.30 McMillan Group
13.00 Andri i vilmarken
14.00 Ballebyttene
15.00 Rytter på
femasseltet
15.30 Drevdyretene og
skogforvalter
16.00 Over TV-Zealand
17.00 Kong Kolla
18.00 Andri i vilmarken
19.00 Kenguruen
20.00 Ufullstendig
harmon
21.00 Slangeinvasjon
21.30 Havsallpaddene i
Oman
22.00 Haier
23.00 Perfekte modre
24.00 Drevdyretene
01.00 Nattsendning

06.00 Morgensending
12.00 Ready Steady Cook
12.30 Ready Steady Cook
13.00 Siste Challenge
13.50 Siste Challenge
14.00 Tourist Trouble
14.30 Classic: EastEnders
13.30 McMillan Group
13.00 Andri i vilmarken
14.00 Ballebyttene
15.00 Rytter på
femasseltet
15.30 Drevdyretene og
skogforvalter
16.00 Over TV-Zealand
17.00 Kong Kolla
18.00 Andri i vilmarken
19.00 Kenguruen
20.00 Ufullstendig
harmon
21.00 Slangeinvasjon
21.30 Havsallpaddene i
Oman
22.00 Haier
23.00 Perfekte modre
24.00 Drevdyretene
01.00 Nattsendning

06.00 Morgensending
12.00 Ready Steady Cook
12.30 Ready Steady Cook
13.00 Siste Challenge
13.50 Siste Challenge
14.00 Tourist Trouble
14.30 Classic: EastEnders
13.30 McMillan Group
13.00 Andri i vilmarken
14.00 Ballebyttene
15.00 Rytter på
femasseltet
15.30 Drevdyretene og
skogforvalter
16.00 Over TV-Zealand
17.00 Kong Kolla
18.00 Andri i vilmarken
19.00 Kenguruen
20.00 Ufullstendig
harmon
21.00 Slangeinvasjon
21.30 Havsallpaddene i
Oman
22.00 Haier
23.00 Perfekte modre
24.00 Drevdyretene
01.00 Nattsendning

06.00 Morgensending
12.00 Ready Steady Cook
12.30 Ready Steady Cook
13.00 Siste Challenge
13.50 Siste Challenge
14.00 Tourist Trouble
14.30 Classic: EastEnders
13.30 McMillan Group
13.00 Andri i vilmarken
14.00 Ballebyttene
15.00 Rytter på
femasseltet
15.30 Drevdyretene og
skogforvalter
16.00 Over TV-Zealand
17.00 Kong Kolla
18.00 Andri i vilmarken
19.00 Kenguruen
20.00 Ufullstendig
harmon
21.00 Slangeinvasjon
21.30 Havsallpaddene i
Oman
22.00 Haier
23.00 Perfekte modre
24.00 Drevdyretene
01.00 Nattsendning

06.00 Morgensending
12.00 Ready Steady Cook
12.30 Ready Steady Cook
13.00 Siste Challenge
13.50 Siste Challenge
14.00 Tourist Trouble
14.30 Classic: EastEnders
13.30 McMillan Group
13.00 Andri i vilmarken
14.00 Ballebyttene
15.00 Rytter på
femasseltet
15.30 Drevdyretene og
skogforvalter
16.00 Over TV-Zealand
17.00 Kong Kolla
18.00 Andri i vilmarken
19.00 Kenguruen
20.00 Ufullstendig
harmon
21.00 Slangeinvasjon
21.30 Havsallpaddene i
Oman
22.00 Haier
23.00 Perfekte modre
24.00 Drevdyretene
01.00 Nattsendning

Jordbær

Da vi våknet i morges, var det en helt ny dag der. Vi utsatte derfor frokosten til middag og gikk ut. Ved kirken pekte jeg på noen gule og lilla blomster og sa:

Se, det er vår. Han sa: Ja, det er krokus. Å, sa jeg. Han smilte. Vi lurte på om vi skulle ta den ene eller den andre veien nede i krysset. Den ene gikk jo til høyre og den andre til venstre, så det var ikke slik at det var det samme. Han klemte litt på magen sin og sa: Venstre. Jeg liket to fingre inn i hånden hans, siden jeg klemte de tre andre i døren i går. En ambulanse stoppet på rødt, jeg turde nesten ikke gå over, kanskje den plutselig ville begynne å rykke ut, men han dro meg mildt over gaten etter fingrene og så slapp jeg å tenke mer på det.

På jernbanen hadde de visittkortautomat. Vi puttet på penger og skrev noen forskjellige bokstaver. Automaten hadde ikke alfakrøll. Han insisterte allikevel på å skrive mailadressen sin. Vi trykket enter og femti visittkort fosset ut av maskinen. Ser litt rart ut med det mellomrommet, sa jeg. Jeg har sett rare ting, innrømmet han. Så tok han den andre hånden min, der hvor alle fingrene virket, og trakk meg videre i dagen. Han hadde glemt å ta på seg kontaktlinsene, men fant allikevel en kafé hvor vi kunne spise frokost. Røde damer i blå forklær serverte oss to digre porsjoner med raspeball. Det ville bli lenge til lunsj, konstaterte jeg etter måltidet. Han grep en avis, satte foten sin inntil min under bordet. Jeg tok visittkortene hans opp fra bagen. Etter en stund så han opp på meg og sa: Hva gjør du? Jeg tegner alfakrøller på kortene dine, sa jeg. På alle? Ja. Er det sant? Ja. Vil du leve sammen med meg resten av livet? Ja takk.

Utpå kvelden sto vi med hodene ned i frysedisken. Hva vil du ha, spurte jeg. Kronens med sjokolade, sa han. Jeg vil ha med jordbær, sa jeg. Han trasket litt med sjokoladeisen i luften. La den på plass igjen. Da vil jeg også det, sa han.

ib

Italiensk trafikklipoli skrev torsdag og fredag ut bøter i massevis, etter at myndighetene innførte en ny lov med forbud mot å kjøre scooter uten hjelm. Brudd på forbudet straffes med bøter på 380.000 lire eller rundt 1.000 kroner. Scooter-ulykker koster hundrevis av menneskeliv i Italia hvert år, og at dette i tillegg til menneskelige tragedier påfører landet store utgifter.

Mange motebevisste italienere har protestert mot påbudet. De mener hjelmene ødelegger frisyren, at de er vanskelige å kombinere med en moteriktig klesdrakt og at påbudet er i strid med den personlige frihet.

NTB

Olanier

Olje på lerret, *Red* (1999, 200x200 cm). Lørdag 8. april åpner Galleri Christian Dam i Oslo en utstilling med nye arbeider av den franske maleren Cyril Olanier. Dette er Olaniers første visning i Norge. Hans hverdagslige motiver – som blomster, dyr, mennesker og landskap – er både sterkt poetiske i sitt innhold og teknisk svært godt utført. Utstillingen er åpen til 7. mai.

Kroppslukt

På vei hem fra jobb her forleden, det va forresten den 27. mars for å vere helt nøyaktig, knepet eg på radioen. No e no forsåvidt ikkje det nånne å nevne spesielt, for eg hører alltid på radio når eg kjører bil. Eg håller meg trofast te P1, for der hender det ikkje så rent sjelden at en kan høre folk snakke om samme tingen opp til mange minutter i strekk, uten at sendingen blir avbrutt av reklame eller sånn der hippete musikk. Eg har ikkje helt sansen for den kjappe stilen så e oppfunnet for folk så ikkje kan konsentrere seg om nånne mer enn 90 sekunder om gangen. Det e mykje interessant en får me' seg som radiolytter, både lererikt og tidig, og så blir ikkje te eksempel arbeidsveien så langsommelig.

Det programmet eg no skal fortelle om kom eg inn i itt godt stykke uti, og ka det offisielle temaet va, kan eg derfor ikkje si med sikkerhet. Men det handlet iallfall om kvinnfolk og lukt, ja, ikkje misforstå meg, det var ikkje

om kordan kvinnfolk lukter, men om kvinnfolkene sin luktesans. I programmet ble det helt tydelig hevdet at kvinnfolkene sin luktesans e dobbelt så go' som mannfolkene sin. No har eg forsåvidt lenge hatt en mistanke om at kvinnfolk faktisk har nånne bere luktesans enn mannfolk, for hon eg bor sammen med har iallfall en luktesans som eg må innrømme overgår min. Men at det olfaktoriske sanseapparatet te damene e dobbelt så avansert så våres, det va nånne eg ikkje visste for det kom te meg over eteren.

Igrunnen syntes eg det bentrem va litt uhyggelig, for på min arbeidsplass e damene i markant flertall, og sjøl om eg i alminnelighet iaktar en normal kroppshygiene, så fikk eg no nett så itt lite stikk av angst i meg for at eg i alle disse årene kanhende ikkje har luktet så godt for damenesene så eg har gått rundt og innbilt meg.

I programmet ble damene sin luktesans åsså satt inn i itt større perspektiv; Ettersom di e så flinke

te å lukte, så spiller di luktene di lukter når di lukter en mykje større rolle for kem di plukker ut te partnere, enn det gjorr for oss mannfolk. Eg bestrider ikkje at det kan vere riktig, men for min egen del vil eg no hevde at åsså min nese fornemmer forskjellen på itt kvinnfolk så lukter godt, og itt så lukter mindre bra, og at det speller en viss rolle for kem eg vil le vurdere å partnerere meg me'.

Men alle damene lukter ikkje det samme hos samme partnerkandidat, ble det videre fortalt, for den lukten så nånne damer fornemmer som tenningsfremmede go'lukt hos Kandidaten, den oppfatter andre damer som mindre eksplosiv. Og så sa ekspertene i programmet nånne så eg ikkje kan garantere at eg oppfattet riktig, men det handlet iallfall om immunforsvaret hos Kandidaten, og slik så det horrtes ut for mine ører, så va det at kvinnfolkene snuste seg frem te itt immunforsvar hos Kandidaten så va kompatibel me', og matchet dies

eget. Og då må eg innrømme at eg ble litt skuffet. Uten å skytte må eg jo si at det har forekommet, så mange år så eg har levd, at itt damemenneske eller to har stukket naen sin ganske så tett opp i fjese mitt, og åsså en gang imellom plassert 'an i regionen rundt halsgropen. Men innbilske så eg sikkert har vert, skjønte eg ikkje då at det va immunforsvaret mitt di va interessert i.

Hvis denne kunnskapen så no e blitt meg til del, når ut te riktig mange, så ser eg for meg en revolusjonerende endring i dialogen mellom to så e blitt litt interessert i hverandre. Isteden for å spørre damen: «Liker du meg?» sporr kanskje gutten isteden: «Liker du immunforsvaret mitt?» Og så svarer hon: «Du har det mest go'luktede immunforsvaret eg har kjent!»

Og det va det. Og no får dokker ha det. Men eg gruer meg litt te å gå på arbeid på mandag.

AKSEL WIGDEHL

